

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXXXIX. évfolyam • 2004. március

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

1848 márciusára emlékezünk

Ötforintos Kossuth-bankó (kézzel írt számjegyei)

Különleges és páratlan emlékek sora fűződik ezekhez a szépséges számjegyekhez. Kossuth pénzügyminiszter *Conlegner Károlyt* (1912–1892) nevezte ki a Kereskedelmi Bank főbiztosának (ipartanodai állásának megtartásával). Feladata volt a bankok tilalmi szövegét hamisítás ellen megfogalmazni, és a számjegyek szóval való kiírásának helyességét, magyar, tót, illir és oláh nyelven megszövegezni. Feladata volt továbbá a nemzetközi nyilvántartás szerint a pénz számadási és a leltárjegyzék elkészítése is.

A Landerer pénzjegynyomdánál pedig egyben ügyvezető igazgatói kinevezést kapott. Conlegner Landerer nyomdással való barátsága korai időre vezethető, mikor is a gazdag nyelvtudású Conlegner üzleti könyvek, nyomtatványok, gimnáziumi leckeönyvek megrendelését a Landerer nyomdában intézte (Conlegner atyja érsekújvári nagykereskedő, egyben városi tanácsos volt, fi-

ának korán részt kellett venni a kereskedelmi munkában).

A pénzjegynyomda zaklatott időszakában, abban a vészterhes időben Conlegner megállás nélkül végezte munkáját – és a pénz vonalkázott sorára a többjegyű számjegyeket kézzel írta fel –, a pénz történetében erre nincs is több példa! A pénz egyedi számjegye nélkül ugyanis a leltárjegyzék nem készülhetett volna el. A világosi fegyverletétel után Conlegner is rejtőzni kényszerült.

Az enyhülés időszakában, 1862-ben a „polytechnikum” szót tanártársaival „műegyetem” szó kiírására cserélték az épületen, azzal a zseniális indokkal, hogy „az ifjúságnak nehogy okot adjon a lázadásra”, miközben az intézet vezetői bevezették a magyar nyelvű ügyvezetést és a magyar nyelvű oktatást (mely nem zárta ki a különböző nyelvek oktatását tanrendi beosztás szerint). A Műegyetem 80. évfordulójára, 1862-es év-

számmal készült pecsételő elkészítésére a Landerer nyomda kütűnő klisé- és pecsétmetszője, *Klassohn Antal* (Classohn) kapta a feladatot, és természetes, hogy a pecsét címerpajzsvonala megegyezik a Kossuth-bankó csodaszép díszes körvonallával, a Műegyetem vezetősége és a pecsétmetsző közös akarata alapján. Csodával határos, hogy az 1872/1873-as tanévben a Műegyetem második rektorává választották a Kossuth-bankók szöveg- és számjegyrőjének atyját.

Szily Kálmán tisztelt tanárának, Conlegner 25 éves tanári működésének ünnepén elevenítette fel a régmúltat: „Mint szeretted embertársaidat, mint szolgáltad a szegény hazát ama nagy napokban, midőn országszerte bezárultak a tantermek ajtaja..., melyre a hallgatás fátylát jobb volt takarni!”

Említeni kell, hogy az ipar fellendítése érdekében *báró Eötvös József* és *Conlegner* 1864-ben megalapították az Első Magyar Iparbankot. A bank több mérnöki vállalkozáshoz is nyújtott induló tőkét (pl. Csonka, Zipernowszky, Lázár Pál esetében). A bank évi osztalékából pedig a Műegyetemi Segély Egylet bevonásával jó képességű hallgatókat támogattak, segítettek.

Pedroni Emma Anna

művészettörténész

Fotók: Pedroni E. A: fotógyűjteménye

Műegyetem 1862. évszámú pecsétje

Egy tanú a forradalmi időkből

A harmadik oldal

Egyes külföldi szaksajtók szerint Magyarország Európa legnagyobb akác-szállítójává vált. Gyorsan tegyük hozzá a legfontosabbat: az eredetileg nyers alapanyag-szállítóból elértük, hogy ma szinte teljes nagyságrendben félig kész vagy készterméket exportálunk.

A paletta sokrétű: kéregben lévő oszlop, a szőlészeti cikkek sokrétűsége (basított, fűrészelt, hegyezett, kérgezett karók), kéreg és szíjácsmentes oszlopok, frízek, gyalult, élmart, csiszolt fűrészáru.

Az árak a megmunkálástól függően változnak, de 2004-ben nyugodtan elmondhatjuk, hogy már megfelelnek az európai piaci elvárásoknak.

A magyar termelők jó hírüket szereztek a német, holland, osztrák, belga, spanyol, portugál, francia piacokon. Hosszú távú, a kölcsönös érdekeket és előnyöket figyelembe vevő üzleti kapcsolatok alakultak ki.

Tudom, hogy az akác térnyerését az exota piacok visszaszorítása tette lehetővé, a már vázolt komoly, magyar külkereskedelmi/marketing tevékenységen túl.

Fentiek előrebocsátásával szeretnék rátérni mondanódóm lényegére. Felbívní a figyelmet arra, hogy már ez évben jelentkeznek problémák, miszerint nem tudjuk jó minőségű akácból kielégíteni a jelentkező igényeket, amelyek egyre nőnek. A konkurens országok – Franciaország, Németország kelete része, Románia, Szlovákia – már két éve bangoztatják, hogy nem leszünk tartósan abban a helyzetben, hogy az igényeket kielégítsük. Ezt egyelőre még sikerült kivédeni. Olyan információk is vannak, hogy a németek és franciák már támogatják azon termelőiket, akik akácot telepítenek. A hollandok erdőket akarnak bérelni, illetve vásárolni Magyarországon, hogy hosszú távra biztosítsák a részükre szükséges mennyiségeket.

Nem vészbarangokat kongatva, de a tendenciákat figyelve igenis szükségesnek tartanám, hogy a szakma vezetése ismétellen megvizsgálja a helyzetet, a környezetvédők és a magánerdő-tulajdonosok képviselőinek bevonásával. Megvizsgálálandónak tartanám – most az erdőtulajdonosok anyagi érdekeit nem is tekintve –, hogy legalább a mezőgazdasági termelésből kivont területeken kapjon az akác prioritást, a termőhelyi adottságok figyelembevétele mellett. Az ÁESz biztosan tudna olyan területeket megnevezni az ország területén, ahol az újratelepítések esetében szintén megadható lenne az elsőbbség.

Túl kellene lépniünk azon az állóvízen, hogy eldöntsük: az akác ősbónos vagy sem. A jelenlegi környezeti viszonyokat, a várható időjárási változásokat is figyelembe véve igenis ki kell mondani, hogy nagy valószínűséggel az akác az egyik faj, amely ezeket a változásokat túlélheti.

Szabó Győző

Tartalom

Pedroni Emma Anna:
1848 márciusára emlékezünk....B2

Dr. Lengyel László:
A Lymantria Dispar L. várható kártétele74

Dr. Frank Norbert:
A soproni rontott erdők kialakulása, átalakítása76

Dr. Csóka György:
beszélgetés dr. Tóth Józseffel78

Apatóczy István:
Interjú Kiczko Károly erdésztechnikussal82

Pápai Gábor: Vigyázat, méreg!!!83

Z. Horváth József: Madarak a Zselicben85

Apatóczy István:
Erdészettől-Európa Diplomáig86

Dr. Lenár György:
116 éves a Pálházi Állami
Erdei Vasút87

MEGOSZ hírek91
Elnökségi ülés91

Apatóczy István: 10 éve nem írták93

Dr. Barna Tamás:
Az erdészeti szaporítóanyag származásigazolásáról94

Berényi Gyula-dr. Sárvári János:
Az MTA Erdészeti Bizottságának ülése96

Petz Ádám: Az első világrekorder szarvasbika98

Egyesületi hírek100

105 éves korában elhunyt Szódi István.....103

A *Lymantria dispar* L. várható kártétele, és az ellene való védekezési lehetőségek 2004-ben

A periódusonként ismétlődő rovargradációk esetenként komoly problémát okozhatnak a különböző korú és összetételű erdőállományokban. A Bakonyerdő Rt. területén a cserebogár (pajor) mellett az utóbbi évtizedekben felerősödött a gyapjaspille kártétele is. Nyomon követhetők a 8-10 évenkénti gradációk kialakulásai (1994-ben közel 35 000 ha volt, míg ebben az évben 34 000 ha várható országosan az ERTI adatai szerint). Ugyenezek a tendenciák figyelhetők meg erdőgazdaságunk területén is, a leginkább érintett erdészeteknél (lásd 1. táblázatot).

Kisebb mértékű gradáció várható a Sümegi, Pápai, Keszthelyi Erdészeteknél.

A leginkább érintett térségekben – Balaton-felvidék, Tapolcai medence, Nyírád, 1994-hez viszonyítottnan 10%-ot meghaladó területnövekedés következett be. A közepes és erősen fertőzöttek közel 7000 ha-t tesznek ki., megegyezően a gyengén fertőzött területekkel. A gradáció kialakulását megelőző években – 1991–93. ill. 2000–2003. – aszályos időszak volt, amely hozzájárult a negatív folyamatok felerősödéséhez

Mindezek figyelembevételével 2004-ben a Bakonyerdő Rt. területén szükségessé válik (válna) 7000 ha-on környezetkímélő technológiával a védekezés. Ennek elmaradása esetén az alábbi káros hatások érhetik az állományokat:

- cseresekben 2-4 évre elmarad a makktérmetes erdőművelési-fahasználati problémákat okozva, mivel általában természetes úton kerülnek felújításra;

- az utóbbi évek aszályos időjárása következtében tarrágás esetén az újbóli regenerálódás nagy energiaigénye miatt fokozódik a kiszáradás veszélye, elsősorban a gyenge termőhelyeken lévő állományok esetében (pl. B.füred-M.apáti);

- a fatérfogat kiesés mértéke meghaladja a 30-40%-ot, amely 2-3m³/ha faanyag-vesztéseket jelent, amely majd az állomány véghasználatokor fog jelentkezni;

- a fertőzési göcök további bővülésével kell számolni (1994-ben 9070 ha, míg 2004-ben a gyengén fertőzött területekkel együtt 14 000 ha várható);

- nemcsak közép- és időskorú állományok lombvesztése várható, hanem a

közelükben lévő fiatalosoké, folyamatban lévőké is, amelyeknél fokozottabb száradásveszély lép fel.(ld.1994. év).

- Gradáció elhúzódnásának veszélye.

- Erdősítési többletráfordítást jelent (mesterséges alátelepítés).

- A tarrágott tölgy állományokban erős pajzstetű, az újrakadók leveleken és a fiatalosokban lisztharmatfertőzés lép fel (fagyásveszély), valamint a legyengült fákat a talajban mindig jelen lévő gyűrűs tuskógomba támadja meg.

- A gyapjaspille kártételével párhuzamosan Zánka-Dörgicse-Vászoly térségében a tölgy-bucsujárópille károsítása is várható, mintegy 3-400 ha-on, amelynek lehulló szőre a bőrre kerülve erős viszketegséget, allergiát okoz, riasztólag hatva az üdülőkre, kempingezőkre.

- Az erdőgazdálkodás összetársadalmi megítélésében erősíti az eddig is meglévő negatív folyamatokat (üdülő-körzetekben, júniusban téli tájkép).

Az előbbieken felsorolt tendenciák szükségessé teszik a tervezett védekezéseket, melyek kivitelezésére nagy gondot kell fordítani. Tavasszal – április vége, május eleje – naprakészen figyelni kell a hernyók folyamatos kelését és az állományok lombfakadási folyamatát. A védekezéseket akkor kell végezni, amikor a kikelt hernyók L₂ – L₃ fejlődési stádiumban vannak (1-2 cm-esek), felmásztak a lombkoronába és megkezdtek táplálkozásukat, valamint a lombosodás mértéke legalább 50-70%-os.

1. táblázat. *Lymantria dispar* L. gradáció alakulása a Bakonyerdő Rt. területén.

Erdészet	1994. tény		2004-ben várható	
	ha	Védekezés	ha	Terv. védekezés
Balatonfüred	1500	1250	1206	1206
Monostorapáti	270	270	3165	3165
Devecser	3750	520	1810	1810
Összesen	5520	2040	6181	6181

Az eddigi tapasztalatok alapján – időjárástól függően – ez az időpont általában május második felére esik. Mivel a fejlődési stádiumok gyorsan követik egymást, optimálisan 5-10 nap áll rendelkezésünkre ahhoz, hogy időben el tudjuk végezni a védekezéseket. Természetesen csak környezetkímélő technológiák jöhetnek szóba, ennek megfelelően az alábbi hatóanyagokat használhatjuk fel:

– **Élő spóra (Bacillus thuringiensis) Dipel** – a hernyók bélcsatornájába kerülve étvágytalanságot okoz, leáll a táplálkozás, és 1-4 napon belül azok pusztulását okozza. Előnye a gyorsaság, hátránya a napfényérzékenység miatti korlátozottság (csak borús időben vagy esti órákban tudom kijuttatni).

– **Teflubenzuron (Nomolt), diflubenzuron (Dimilin)** – kitinszintézist gátló készítmények, megakadályozzák a vedlési folyamat befejezését. Előnye a bármely napszakban való felhasználás, hosszan tartó hatás, hátránya az, hogy a hernyók a következő vedlésig folyamatosan táplálkoznak.

A tervezett védekezések költségei a jobboldali táblázatok szerint alakulnak.

Az előrejelzésnél 10%-os hibahatárral számolva a Bakonyerdő Rt. területén ca. 7000 ha-on szükséges a védekezés.

A napi folyamatos munkavégzéshez az alábbi technológiákat terveztük:

8⁰⁰ – 17⁰⁰ óra között kitinszintézist-gátló szer alkalmazása (Nomolt 15 SC) várható hasznos légióra – 6
várható teljesítmény: –600 ha
17⁰⁰ –20⁰⁰ óra között bacilus th. készítmény használata (Dipel ES) várható hasznos légióra – 2,5
várható teljesítmény –250 ha
Kijuttatás módja: K-26 helikopter 50 l/ha permetlé felhasználásával.

Technológiák %-os megoszlása:

- Dipel ES 30%
- Nomolt 15 SC 70%

Egy nap alatt 850 ha repülhető be, optimális esetben 9 nap szükséges a védekezések elvégzéséhez. Tekintettel arra, hogy az időjárás vagy géphiba okozhat előre nem látható 2-3 nap kiesést, ezért minimum 2 gép egyidejű alkalmazását terveztük.

A napi technológia figyelembevételével az összköltségek az alábbiak szerint alakulnak:

Megnevezés	Tervezett terület, ha	Tervezett ktg. Ft/ha	Tervezett összes ktg. Ft
Dipel ES	7000 x 0.3 = 2100	6.760	14 196 000
Nomolt SC	7000 x 0.7 = 4900	11.260	55 174 000
Összesen:	7000	9910 átlag	69 370 000

Anyagköltségek:

Növényvédő szer neve	Dózisa kg vagy l/ha	Költsége, Ft/ha
Dipel 25 WP	1,0	4500
Dipel ES	1,0	4000
Nomolt 15 SC	0,5	8500
Dimilin 25 WP	0,5	10 000

Energiaköltségek:

Megnevezés	Költség Ft/hó	Várható légióra teljesítmény	1 ha-ra vetítve Ft
K-26 helikopter	230 000	100	2300
3 db MTZ traktor 4000 Ft/űő, ebből 2 db lajtkocsival a folyamatos szállításhoz, 1 db a keveréshez.	12 000	–	120
Összesen:	–	–	2420

Egyéb költségek

Megnevezés	Költség Ft/ó	1 ha-ra vetítve Ft
Folyamatos munkavégzéshez 6 fő kisegítő személyzet, 1000 Ft/fő/ó	6000	60
Előre nem látható költség (gépkocsi futás, állásidő, kiadvány stb.)	–	200
Összesen:	–	260

Tervezett költségek 1 ha-ra vetítve különböző növényvédő szerek felhasználása esetén. Ft/ha

Megnevezés	Anyagköltség	Energiaköltség	Egyéb költség	Összesen
Dipel 25 WP	4500	2500	260	7260
Dipel ES	4000	2500	260	6760
Nomolt 15 SC	8500	2500	260	11260
Dimilin 25 WP	10 000	2500	260	12760

A Bakonyerdő RT.-nél a tervezett védekezés meghaladja a 70 millió Ft-ot. Természetesen ezt az összeget saját magunk nem tudjuk előteremteni, ezért széles körű összefogásra van szükség. Az erdőgazdálkodás hosszú távon megtérülő befektetés, ezért a rövid távú érdekeket esetenként háttérbe kell szorítani.

A tervezett védekezések 2004. évi ár-szinten 1 m³ tűzifa árának felelnek meg ha-anként..

A védekezések elmaradása esetén az érintett területeken a folyónövedék-kiesés mértéke meghaladhatja a 21 000 m³-t, nem beszélve az egyéb káros folyamatokról.

Az ERTI előzetes felmérése alapján országosan közepes és erős károsítás várható mintegy 15-17 000 ha-on.

Országos összefogásra van ahhoz szükség, hogy a védekezések költségeit előteremtsük.

Ezért kérjük az erdők egészségi állapotáért aggódó társadalmi szervek hatóságos segítségét. A magunk részéről megpróbáljuk előteremteni a szükséges anyagi forrásokat, szakmai szervezetünk támogatásával – ÁESZ, ERTI, ÁPV Rt. FVM Erd. Hivatal stb. – de megítélésünk szerint széles körű összefogás vezethet eredményre. Amennyiben anyagiak miatt elmaradnak a tervezett védekezések, júniusban lesz részünk az erdő „téli tájképében gyönyörködni”.

Rontott erdők kialakulása, átalakítása Sopron szabad királyi város erdőbirtokán az első világháború végéig

Erdeink jelenlegi állapotának vizsgáláshoz feltétlenül hozzátartozik a múltbéli erdőgazdálkodás viszonyainak, feltételeinek, a gazdálkodást meghatározó folyamatoknak az ismerete. E hatásokat ott lehet igazán eredményesen vizsgálni, ahol az erdőgazdálkodásra jellemző adatok, ok-okozati összefüggések dokumentumai az utókorra fennmaradtak; s Sopron ilyen szempontból igen szerencsésnek mondható.

Az 1996-os „Az erdőkről és az erdők védelméről” szóló törvény 44.§. (1). bekezdése szerint: „Ha az erdő faállományának eredete, fajfajösszetétele és szerkezete nem a termőhelyi adottságoknak megfelelő természetközeli állapotú, az erdőfelújítás során a megfelelő állapotú erdő kialakításáról gondoskodni kell (a továbbiakban: erdőszerkezet átalakítás)”.

A rontott erdő fogalmát a Selmechánynai Bányászati és Erdészeti Akadémia neves professzora *Fekete Lajos* 1883-ban vezette be [*Fekete L.* (1883): *Nébány szó a rossz karban lévő erdők helyrehozásához.* – Erdészeti Lapok 22(7): 625-635]. Az ún. „rossz karban” lévő erdőket négy csoportba sorolta (kopárok, bokros legelők, legelőerdők, megrongált erdők). A szerző az egyes típusok átalakítására, „megjavítására” különböző javaslatokat tett, ilyenek: törevágás, legeltetés tiltása, fajajcsere, erdősítés, mezőgazdasági használat, alátélepítés, megfelelő erdőnevelés. Az első világháború után *Vadas Jenő* hasonlóan csoportosította a rendetlenül kezelt vagy rontott erdőket, kritikusan értékelve az átalakítási lehetőségeket [*Vadas J.* (1921): *Erdőműveléstan.* – Sopron, 495-499.]. Az elnevezés egyértelműen arra enged következtetni, hogy a rontott erdő emberi – helytelen erdőművelési – tevékenység eredménye. A Soproni-hegység jelenleg erdőszerkezeti hibásnak tekinthető erdeinek átalakítására elkészített tanulmányból [*Koloszár J.* et al. (2002): *Erdőszerkezeti hibás erdőrészek felmérése és átalakítási irányelveinek kidolgozása a Soproni-hegység területén.* – Sopron, 18 o.+ mellékletek] itt most csak a rontott-nak tekinthető állományok kialakulásával foglalkozunk.

A soproni erdőővők már II. Endre király 1230-ban kiadott rendeletében szerepeltek, mint akiknek a heuligenkreuzi apát megparancsolta, hogy az apát Sopron környéki birtokait (erdeit) kémeljék, ővják. IV. László király 1277. január 17-én kelt adományszó oklevele indította el a városi erdőbirtok kialakulásának folyamatát. Először a Bánfalva környéki erdők (Héttükkfa, Ultra, Várhely), majd a balfi erdők, későbbiekben a Dudlesz-erdő és végül 1547-ben Lépesfalva község nagy kiterjedésű erdeje kerül a város tulajdonába. A városi erdőbirtok nagysága ezután jelentősen nem változott egészen a második világháborút lezáró trianoni békediktátumig.

A középkori, kora újkori erdőkiélések, majd a tervszerűtlen erdőhasználatok, valamint a gyakori tüzesetek következtében Sopron szabad királyi város erdőbirtokának faanyagmennyisége és -minősége drasztikusan csökkent, s ennek következtében a város épületfa behozatalra szorult.

A mai értelemben vett rontott erdők (erdőszerkezeti hibás faállományok) kialakulásának okai a következők voltak:

A városi polgárság *tervszerűtlen erdőhasználat*a az ún. szabad erdőkben, ahol a városi nős polgárok, illetve a Sopronhoz tartozó községek nős lakói saját szükségletük fedezésére szabadon vághattak tűzfát. Ezzel szemben természetesen gyakran előfordult, hogy egyrészt az ún. tilos erdőkben is történtek fakivágások, másrészt nem csak tűzifa minőségű faanyagot vágtak ki, vagy nem csak saját szükségletre történtek a fakitermelések. Ezt a város vezetése mindenkor próbálta tiltani, azonban a sikert jelentősen csökkentette az a tény, hogy sokszor a város vezetői (polgármester, városbíró) is megszegték az előírásokat.

Tarvágásos sarjüzemmód, aminek következtében nagyon sok terület magától újult fel, s ez szinte minden esetben az ökonómiailag kevésbé értékes elegyfa-fajokat jelentette (közönséges nyír, rezgő nyár, gyertyán). A városi erdőhasználatot elemző szakértők többször javasolták a középerdő-gazdálkodást, ez azonban a gyakorlatban alig jelent meg.

A *legeltetés, alomszedés* évszázadok óta gondot okozott az erdőbirtokkal gazdálkodóknak. A XVIII. században már teljes legeltetési tilalmat javasolnak a városi erdőbirtokon, hogy az „új sarjadzás fejlődhesse és az erdő újból magához térhessen.” A legelőterületek rohamos csökkenése miatt sok esetben meghatározták azokat az erdőrészeket, ahol szabadon lehetett legeltetni (általában azokat a területeket jelölték ki, ahol a faállomány záródása igen alacsony volt).

A XIX. század jelentős változásokat hozott a városi erdőbirtok kezelésében. A városi előjárókat egyre inkább foglalkoztatta az erdők állapotának kérdése, amelynek oka az épület- és tűzfahiány volt. Ezt csak tervszerű erdőhasználat (erdőgazdálkodással) lehetett volna or-

Erdőalak, vágásforduló és fajajmegoszlás Sopron város erdőbirtokán (1837-1953)

Dátum	1837	1869	1875	1895	1925	1953
Forrás	ODERSZKY JÁNOS	ROBERT MICKLITZ FRIEDRICH HOLLAN	SLATINSKI ADOLF PAUSINGER JÓZSEF	ÜZEMTERVI REVÍZIO	TAMÁS JÓZSEF	ÜZEMTERV
Erdőalak						
Szálerdő (%)	8	5	10	34	68	71
Sarjerdő (%)	92	95	90	66	32	29
Vágásforduló	20	20-30	20-40	40-60	60-80	82
Tölgyek	30	Nincs adat	Nincs adat	24	26	26
Bükk	8			8	5	6
Gyertyán	30			27	14	11
Egyéb kemény lombos	1			1	2	2
Nyír	28			21	2	3
Éger	1			1	1	1
Lucfenyő	1			11	30	26
Jegenyefenyő	-			-	1	1
Vörösfenyő	-			3	69	9
Erdéifenyő	1			3	10	13
Feketefenyő	-			1	3	2
Lombos összesen	98	90-95	90-95	82	50	49
Fenyők összesen	2	10-5	10-5	18	50	51

vosolni, amihez azonban először fel kellett mérni a városi erdők állapotát.

A város vezetésének felkérésére *Oderszky János* 1837-ben elemezte a városi erdőgazdálkodást, s a következő intézkedéseket javasolta:

- az úrbéri falvakat különítsék el; az erdő- és legelőilletményüket adják ki, és e területeket a falvak kezeljék önállóan,

- mondjon le a városi polgárság az ingyen járó failletményről, s a város piaci áron értékesítse a faanyagot,

- a városi erdőket rendszeres gazdasági terv szerint kell kezelni.

A hegyvidéki erdőterületről a szakértő megállapította, hogy egyes erdőtümbökben eluralkodott a gyertyán (*Harka, Bánfalva, Alsó- és Felső-Töd, Borsóhegy, Hidegvízvölgy, Asztalfő*), a közönséges nyír (*Bánfalva*) és a rezgő nyár (*Bánfalva*).

Az 1869-ben Sopronba érkező *Robert Micklitz* és *Friedrich Hollan* a Soproni-hegység erdőkerületeinek állapotáról a következőket írták:

Harkai kerület:

- A csarabbal benőtt erdőrészeket, melyek általában tisztás, illetve gyér záródású területek a hozamszámításból ki kell venni addig, amíg erdei- és/vagy feketefenyővel beerdősítésre nem kerülnek.

- A hűvös hegyoldalakon, szakadékoknál, fennsíkokon (pl.: Gyertyánforrás, Vörös-forrás, Vas-hegy környéke) nagy kiterjedésű elegyetlen nyíresek találhatók, amelyeket tarvágás után vörösfenyővel, feketefenyővel, erdeifenyővel és helyenként lucfenyővel kell majd erdősíteni.

- A szakértők számos erdőrészletre a középerdő-gazdálkodást ajánlják, amelyben a fős fenyő (60 éves vágásfordulóval), az alfa lombos (30 éves vágásfordulóval).

Bánfalvi kerület:

- Sok erdőrészletre jellemző az elegyetlen nyír-, gyertyán-, hársállomány, amelyek azonban – a szakértők szerint – a talajokat jól árnyalják és kiváló humuszképzők.

- A Várhely környékén már ekkor nagy kiterjedésű feketefenyő-állomány állott, melyben szálszerűen megtalálható volt az erdeifenyő. *Robert Micklitz* és *Friedrich Hollan* ezt nagyon jó bizonyítéknak tartotta arra nézve, hogy a Soproni-hegység területén nemcsak sarjerdő- és középerdő-gazdálkodás folytatható, hanem a szálerdő-gazdálkodás is szép reményekre jogosít.

- Gyér záródású faállományok voltak a Neuwiesennél, a Havas-bércnél, a Tolvaj-árokban és a Tölgyes mocsárnál.

Ágfalvi kerület:

- E kerületre jellemzők a csemeteültetéssel és magvetéssel létrehozott erdeifenyő- és feketefenyő-állományok. A vörösfenyő, lucfenyő, mézgás éger ebben a kerületben igen jól fejlődik. Ezzel ellentétben az Arbesz, valamint a Halmok környéki állományok sok esetben nyír, rezgőnyár, kecskefűzből állnak

- A szakértők összefoglalásukban a következőket javasolják:

- szálerdők esetén a 60 éves vágásforduló a megfelelő,

- kiritkult középerdők talaját feketefenyővel és akáccal lehetne javítani,

- tisztások beerdősítésére a feketefenyő és az erdeifenyő alkalmazható.

Scherffl Róbert erdőmester ellentmondásos szakmai tevékenysége miatt hat évvel a *Robert Micklitz* és *Friedrich Hollan* által készített erdőleírás után a város vezetése felkérte *Adolf Slatinski* erdőmestert és *Pausinger József* magyar királyi erdőbecslőt az erdők újbóli felmérésére és a gazdálkodás helyességének vizsgálatára. Vizsgálatuk legfontosabb következtetése az, hogy a Soproni-hegység területe alkalmas egyrészt a szálerdő-, másrészt a középerdő-gazdálkodásra. A fenyők közül a vörösfenyőt, lucfenyőt, valamint a jegenyefenyőt ajánlották. A makkvetés helyett a sarjerdők átalakítása során a csemeteültetést szorgalmazták, azonban azokban az erdőrészekben, ahol makkvetést

alkalmaznak, a makkot más vidékről kell beszerezni, „*mivel az itteni, túlnyomó részben sarjerdőkből származó tölgyek degenerálódtak*”.

A szakértők nem értettek egyet a városi erdőmesterrel abban a kérdésben, hogy a fenyők nevelése sokkal költségesebb lenne, mint a lombos fafajoké, az akácot pedig talajjavítás céljára – átmenetileg – hasznosnak tartották.

A rontott sarjerdők átalakítása terén *Muck András* erdőmesteri tevékenysége kiemelkedő. A XIX. század 80-as és 90-es éveiben több száz hektáron végezték el az erdőszerkezetileg hibás, termőhelyi potenciált nem megfelelően kihasználó állományok átalakítását. Az első üzemtervi revízió alkalmával azt lehetett megállapítani, hogy a Soproni-hegyvidék erdeinek egyharmada mag eredetű, s a vágásforduló jelentősen emelkedett. Az 1925-ös üzemtervben a vágásforduló további emelkedése, illetve a sarj eredetű erdők csökkenése tapasztalható. Ennek során többnyire lucfenyőt, vörösfenyőt, erdeifenyőt, feketefenyőt és jegenyefenyőt ültettek. Ezt azzal a távlati célkitűzéssel tették, hogy a lucfenyő, vörösfenyő, és általában a tölgyesorokban lévő fenyőelegy gyors növekedése segíti a gyertyán és nyírsarjak leküzdését, a későbbi növekedésnek induló tölgy pedig biztonságossá teszi az állományszerkezetet, s ez a majdani alapja lehet a természetes erdőfelújításnak.

Az első világháborút követő, már a politikától sem mentes időszak utáni események egy következő tanulmány témája.

Európa erdőgazdálkodása erősödik a bővítéssel

Finnországban az első Erdészeti Akadémia fórumán résztvevők hangoztatták, hogy az EU bővítése hozzájárul az erdőgazdálkodás megerősödéséhez és átalakulásához. A Timber Trade Journal beszámolója szerint a csatlakozó országok és Finnország erdőgazdálkodását irányító 25 meghatározó vezető arra mutatott rá, hogy a bővítést követően, 2004. május 1-vel, az EU erdőterülete 21%-kal, élőfakészlete 35%-kal nő.

Csóka Péter, a Magyar Állami Erdészeti Szolgálat vezérigazgatója beszédében úgy fogalmazott: a bővítés, elsősorban a jelentős rönkkivitt mutató új tagországoknál, a vidékfejlesztést és az erdőipar növekedését serkenti.

Majd hozzátette: „Az erdészeti politika kulcskérdése: az állami erdészet igazgatásának megújítása és a magánerdő-tulajdonosok jogainak és kötelességeinek meghatározása.”

A finn mezőgazdasági és erdészeti minisztérium, mint vendéglátó támogatja az EU elkötelezettségét a tartamos erdőgazdálkodás fenntartásában, míg a csatlakozó országoknál azt a kölcsönös együttműködését, amely figyelemmel kíséri az erdő társadalmi-gazdasági szerepének változását.

Amennyiben ez utóbbi sikerrel jár, akkor a kísérleti fórumot 2004-ben további négy követi.

(Observer)

Beszélgetés dr. Tóth Józseffel

2003. év végén az Erdészeti Tudományos Intézet Erdővédelmi Osztályáról egy időben hárman, Halász Gáborné, dr. Leskó Katalin és dr. Tóth József vonultak nyugdíjba. Utóbbi 37 éven szolgálta az erdővédelmi kutatások ügyét, és 16 éven át vezette is az Erdővédelmi Osztályt. Vele beszélgetett munkatársa, Csóka György.

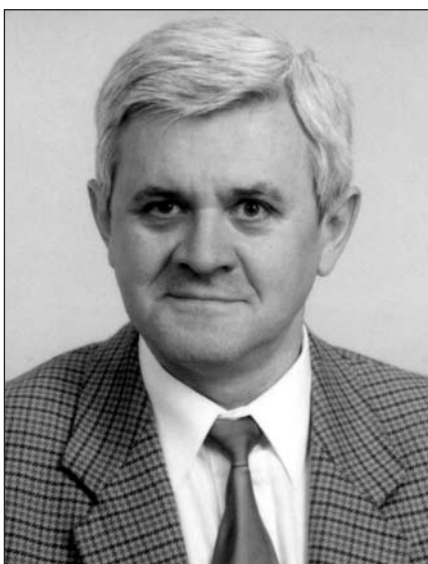
– *Úgy tudom Kassán születettél, mégpedig a magyar történelemnek egy nem is igazán nyugalmas időszakában?*

– Igen, 1943-ban, Gyertyaszentelő napján születtem Kassán – véletlenül. Nem a születés volt véletlen (!), hanem a hely. Szüleim ugyanis Nagykanizsán éltek, de az ínséges háborús években Édesapám, mint pedagógus itt kapott állást. A szégyenletes trianoni országlopás bűnét némileg jóvátenni akaró hatalmak a bécsi döntés értelmében a Felvidék egy részét visszacsatolták az anyaországhoz. Büszke vagyok rá, hogy a kassai domban kereszteltek. Születési anyakönyvi kivonatomban tehát Kassa szerepel és nem Kosice, ahogyan a későbbiekben olyan sokszor íratni akarták velem a magyar(?) hatóságok. Egyébként jellemző az akkori viszonyokra, hogy amikor 1950-ben egy másolatot kértünk a szomszédból, már ékes szlovák nyelven, és csak ezen a nyelven íródott a papír, sőt, a születési dátumot is elírták.

– *Történelmi ismereteim azt sugallják, hogy nem maradbattatok túl sokáig Kassán. Hol találtatok otthonra?*

– Valóban, kassai tartózkodásunk igencsak rövidre sikeredett. A háború szemétdombján nevelkedett Eduárd Benes, a hirtelenjében összetákolta Csehszlovákia köztársasági elnöke, ki találta a „kollektív bűnösség” fogalmát. Ennek értelmében egyetlen éjszaka kellett szüleimnek Magyarországra menekülniük, a kártalanítás reménye nélkül hátrahagyva minden vagyoniukat. Három csomagjuk volt: két bőrönd és egy karonülő gyerek.

Szüleim Cegléden a fiatakorúak börtönében találtak valamiféle munkát, édesapám „nevelő tanári” minősítéssel dolgozott. Egy üres cellában laktunk – kék csomagolópapír abrosz egy faladán, lavór, vaságy – teljes összkomfort. Édesanyám aggódva figyelte, hogy milyen jól beilleszkedtem az elítéltek foci-capatába... Nem is bírták sokáig.

Székesfehérvárra költöztünk, ahol a mezőgazdasági szakmunkásképző intézetben munkát és lakást kaptunk. Az én „munkám” abból állt, hogy az iskola gépparkját lovagoltam, állítólag kombájnvezetésben verhetetlen voltam. Fehérváron jártam általános iskolába, majd a József Atila gimnáziumban érettségiztem. Ma is tisztelettel gondolok egykori osztályfőnökömre, Teleki tanár úrra, aki belémoltotta a latin nyelv szeretetét. A növény- és állatnevek nekem nem jelentettek gondot „deákul” sem. Ráadásul anyai nagyapám kiválóan beszélt latinul, és a nyaralások során rendszeren szinten tartotta tudásomat.

– *Hogyan emlékszel gyerekkorodra? Mire vezeted vissza, hogy végül is erdőmérnök lett belőled?*

– Felnőtt fejjel tudom, hogy az ötvenes évek Szüleimnek sok nélkülözést jelentettek, de én ekkor voltam gyerek: nyáron a Velencei-tóra jártunk biciklivel, télen meg vonattal – nádat aratni. Keményebb teleken a lovas kocsik átjártak Agárdról Pákozdra, és a nádaratók szalonnát sütöttek a jégen.

Az iskolai szünetekben szinte mindig Nagykanizsán voltam, a nagyszüleimnél. Talán ennek köszönhető, hogy végül is erdész lett belőlem. A gondtalan nyaralás mellett ugyanis néhány hetet minden nyáron dolgoznom is kellett, és ez legtöbbször az erdőszetnél történt. Kapálás, sarabolás, gyomlálás stb. Az erdőre biciklivel jártam, hiszen a város (akkor) legszélső utcájában laktunk.

Az általános iskolában, majd a gimnáziumban 6 évig incselkedtem a zenével. Szüleim és a zenetanár teljes egyetértésben végül is hegedűtanulmányai-

mat befejezettek nyilvánították. Valamivel nagyobb sikerrel sportoltam. A Fehérvári Építőklubban kezdtem kosárlabdázni, és végül a nagy csapatba is bekerültem. Edzőm az 1954-ben Európa bajnokságot nyert magyar csapat kapitánya, Bogár Pál volt, sőt együtt is játszottam vele. Az NB I-es szereplés egyébként nem volt hátrány akkor sem, amikor Sopronba felvételiztem.

– *1966-ban kaptál erdőmérnöki diplomát, azaz 1961-ben – éppen amikor én születtem – kerültél Sopronba.*

– 1961-ben még az Erdőmérnöki Főiskola nappali tagozatára vettem fel, de 1966-ban már az Erdészeti és Faipari Egyetemen kaptam diplomát. Időközben ugyanis felállt a Faipari Mérnöki Kar is, így az alma mater egyetemi rangra emelkedett. A csodálatos egyetemi évek – életem egyik legszebb időszaka – 1966-ban értek véget. Diplomamunkámat az Erdőművelési Tanszéken készítettem, a szárhalmi rontott erdők vegyszeres cserjeirtásának témakörében. A rendőrök nagy érdeklődéssel figyelték, amint a tanszéki 250-es Simson motoron, 20 liter gázolajat (a Tormona nevű vegyszerhez kellett) és a figuráns fiút fuvaroztam. Szerencsésnek mondható körülmény, hogy csak a terapi munkák befejezése után buktunk egy akkorát a Kuruc dombnál, hogy a motort azonnal leselejtezte a Tanszék.

– *Végzés után hol álltál munkába?*

– Székesfehérváron kezdtem dolgozni 1966-őszén, első munkahelyem a Fejér megyei Állami Gazdaságok Központjában volt. Erdészeti előadóként a megye 11 állami gazdaságában folyó erdőszeti (zömében telepítési) munkákat irányítottam. Ekkor találták ki a „cellulóz programot”, melynek keretében művelési ág változtatása nélkül, sok nyárat telepítettünk. A későbbi erdővédelmi gyakorlatnak sok feladatot adtunk ezzel, hiszen – be kell vallani – nagyon sok olyan helyre is fákat ültettünk, ahol legfeljebb bukfencet lehetett volna vetni. Naiv feltételezés volt, hogy az olyan gyenge termőhelyen, ahol a mezőgazdaság már rozsot sem termel, a nagy víz- és tápanyagigényű, gyors növésű nemes nyár csodákat fog művelni.

– *Hogyan kanyarodtál innen a kutatás irányába?*

– Az állami gazdaságok átszervezése során a Csákvári Állami Gazdaság állományában „bújtattak”, és munkahelyül a megyei laboratóriumot jelölték meg.

Ez a laboratórium Csala-pusztán, a Velencei hegységben, Pákozd fölött volt található egy patinás, volt uradalmi épületben. Ide motorbiciklivel jártam ki naponta Fehérvárról. Az erdőt egyre ritkábban láttam, további elbocsátások voltak várhatók – tehát kapóra jött Pagony Hubert, az ERTI Erdővédelmi Osztálya néhai vezetőjének megkeresése. Ekkor szerveződött az osztály, ekkor épült Kecskeméten a Duna-Tisza közí Kísérleti Állomás, szolgálati lakásokkal együtt! Nagy dolog volt ez abban az időben! 1967. november elsején az ERTI alkalmazottja lettem, kezdő tudományos segédmunkatársként. Munkahelyem Kecskemét. Még ugyanebben az évben megnősültem, feleségem Rakáts Judit, testnevelő tanár, akivel még a fehérvári sportkörben ismerkedtünk meg, diákkorunkban. Nagykanizsa – Kassa – Székesfehérvár – Sopron után következett az Alföld. Kecskeméten „gyökeret” vertem, és immár 37 éve itt élek. 1971-ben született Bernadett nevű lányunk kertészmérnök.

– Közel 4 évtizedet töltöttél kutató pályán. Mi történt ez alatt veled, milyen főbb témákkal foglalkoztál?

– 37 éve vagyok az ERTI Erdővédelmi Osztályának dolgozója. Ez a hosszúnak mondható kutatói pálya sok kudarcot és még több szépséget tartogatott számomra. Az alábbi jelentősebb kutatási témákban tevékenykedtem:

- Alföldi fenyvesek kártevő rovarai
- Életmódvizsgálatok: *Ips sexdentatus*, *Helicomyia saliciperda*, *Rhyacionia buoliana*, *Nyctea asiatica*, *Stilpnolia salicis*, *Myelophilus piniperda*
- *Coleoptera* fajok az erdészeti fénycsapdákban
- Fa alakú füzek növényvédelme
- Csemetékerti talajfertőtlenítési és magcsávázási technológiák
- Tölgyesek megbetegedése „oak decline”
- Bükkösök egészségi állapota
- Nagy területű erdőkár-felmérési rendszerek
- Az akác növényvédelme.

A kutatási témák művelése mellett mintegy 20 000 darabos erdészeti rovargyűjteményt állítottam fel.

1974-ben sikerrel megvédtem műszaki doktori disszertációm az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karán (150/1976). Disszertációm címe: *Coleoptera* fajok populációdinamikai vizsgálata fénycsapdákval.

1978-ban erdővédelmi szakmérnöki diplomát szereztem, jeles eredménnyel (23/1978). Ugyanebben az évben egy

hónapig az Osztrák Szövetségi Kutatóintézetben (FBVA) dolgoztam, a szúfajok feromon – csapdázási lehetőségei témakörben. Jó lehetőség volt ez arra, hogy német nyelvtudásomat használhassam, illetve fejleszthessem. Akkoriban a külföldi ösztöndíjak azért még nem voltak annyira természeteseek, mint manapság.

1984-ben A Magyar Tudományos Akadémián megszereztem a kandidátusi fokozatot. Értekezésem címe: *Alföldi fenyvesek kártevő rovarai és az ellenük való védekezés*.

1987-ben megbíztak az Erdővédelmi Osztály vezetésével. 1988 óta a Nyugat-Magyarországi Egyetem címzetes egyetemi docense vagyok. Tagja vagyok a Szegedi Akadémiai Bizottságnak, az MTA Erdészeti Bizottsága Erdővédelmi Munkacsoportjának, a Magyar Rovartani Társaságnak.

– Meglehetősen sok, a szakközönség által is elismeréssel fogadott publikáció köthető a nevedhez. Több könyved megbecsült helyen áll, erdész, növényvédelmes kollégák könyvespolcán.

– Kutatói pályám alatt igyekeztem rendszeresen írásban is megjelentetni eredményeimet. Mindig is úgy gondoltam, hogy ez egy kutatótól el is várható. Nem sok értelmét látom annak, hogy munkánk eredményeit csak néhány példányos kutatási jelentések, irattárak őrizzék. Publikációs tevékenységem rövid összegző statisztikája:

- 4 könyv
- 6 könyvrészlet
- 84 tudományos közlemény
- 19 tudományos népszerűsítő írás.

A közlemények, de különösen a könyvek megírásánál elsődlegesen az a szempont vezérelt, hogy azokat a gyakorlati erdőgazdálkodók is haszonnal forgathassák. Azt hiszem, hogy az *Erdővédelmi útmutató*, *Erdészeti rovartan*, *Az akác növényvédelme* című munkákkal ezt a célkitűzést teljesíteni tudtam.

Ugyancsak az erdészeti gyakorlat munkáját igyekeztem segíteni erdővédelmi, rovartan tárggy előadásaimmal is. 37 év alatt az ország összes erdőgazdaságánál, szinte minden OEE helyi csoportjánál megfordultam előadást tartani. Ezekről sohasem vezettem részletes statisztikát, de számuk jóval száz felett van.

– Én magam is több, általad szervezett, emlékezetesen jól sikerült erdővédelmi szakosztályi tanulmányúton vettem részt.

– Az OEE-nek ma holnap 4 évtizede, egyetemista korom óta vagyok tagja. 8 éven keresztül az Erdővédelmi Szak-

osztály titkára is voltam. Ebben a minőségemben valóban számos tanulmányutat szerveztem az országon belül, és a környező országokba egyaránt. Ezt persze sohasem éreztem tehernek, mert egy jó hangulatú, szakmailag is tartalmas tanulmányúton részt venni, és azt megszervezni is öröm. Bár az utóbbival talán egy kicsit több a munka...

– Egy aktív, mozgalmas pálya után nyugdíjba vonulni még akkor sem egyszerű, ha az ember előre tudja az időpontját. Szerencsére, ahogy Téged ismerlek a nyugdíjba vonulás nem jelenti azt, hogy nyugalomba is vonulsz. Mik a terveid?

– Hát igen, a 2003-as esztendő végén „felsőbb kezdeményezésre” a boldog nyugdíjas életet választottam. Tulajdonképpen egészen jól megközelítettem a Magyarországon érvényes nyugdíjkorhatárt, mindössze másfél év hiányzott a 62-höz.

Remélem a jó Isten megengedi, hogy néhány korábban elkezdett, illetve félbemaradt munkámat befejezhetem, és egy-két új elképzelésemet valóra válthatom. Terveim között szerepel például egy versgyűjtemény megjelentetése „Bogárdal” címen. Az erdő poézise (Majer A.) és a *Lyra florae* (Surányi D.) kötetek mellé odatehető talán a magyar lírából évek óta gyűjtött, a rovarokkal foglalkozó versek egy csokra is. A kötetet legjobban sikerült rovarfotóimmal tervezem díszíteni. OTKA pályázat beadását is tervezem, az erdei cserebogár (*Melolontha hippocastani*) egyes törzseinek szétválasztására és Kárpát-medencei rajzásviszonyainak tisztázása céljából. Végezetül a „szakértő” kormányunk által megítélt, horrorális összegű nyugdíjamat szeretném kiegészíteni, felhasználva az erdővédelmi tevékenységre vonatkozó vállalkozói igazolványomat, és a 37 év alatt összegyűjtött, talán nem is jelentéktelen szakmai tapasztalatomat.

– Magam és munkatársaid nevében őszinte barátsággal kívánok Neked és egész családnak jó egészséget, hosszú boldog életet. Kívánom, hogy a fenti terveidet, és még sok mást is váltsd valóra. Magunknak, az általad 16 éven át tisztességgel és maradandó eredményességgel vezetett Erdővédelmi Osztálynak pedig önző módon azt kívánom, hogy nagyon, de nagyon sokáig segítsd még a munkánkat, mert humorodra, emberségedre, barátságodra, szakmai tudásodra nagy-nagy szükségünk van, és lesz a jövőben is !!!

Dr. Csóka György

Belépés előtt a mezőgazdaság

A magyar agrárgazdaság, amely a kedvező ökológiai adottságok kihasználásában és a vidék fejlődésében alapvető szerepet játszik, a nemzetgazdaság meghatározó ágazata. Magyarország jelentős természeti kincse a mezőgazdasági termelésnek különösen jó feltételeket nyújtó termőhely. Az ország természeti adottságai, a napfényes órák száma, a domborzati viszonyok, a kiváló termőképességű talajok a legtöbb kultúrnövény termelésében jó eredményeket tesznek lehetővé, és történelmileg stabil agrárkultúrát alapoztak meg.

Az agrártermékek széles skálájának természetét lehetővé tevő kedvező földrajzi viszonyok mellett további előnyöket jelent a munkaerő szakképzettsége, a lakosság mezőgazdasági tevékenység iránti szeretete, a nívós oktatási és kutatási háttér, valamint az állami hatósági ellenőrzés hálózata. Mindezen pozitív tényezőknek köszönhetően a magyar mezőgazdaság tradicionálisan exportorientált és nyitott a nemzetközi folyamatokra.

Az utóbbi bő egy évtizedben a magyar mezőgazdaság nemzetgazdaságon belüli arányainak változása is, a nemzetgazdaságon belüli arányainak változása is a nemzetközi irányzatokat követi. Míg a rendszerváltás évében, 1989-ben a mezőgazdaság az akkori GDP 13,7 százalékát állította elő, a munkaerő 17,4 százalékát foglalkoztatta, és az exportbevételek 22,8 százalékát termelte, addig az ezredfordulóra az agrárium súlya jelentősen mérséklődött. A mezőgazdaság (az erdő és vadgazdálkodással, valamint a halászáttal együtt) 2001-ben a bruttó hazai termékéből 4,3 százalékkal részesedett. Az összes foglalkoztatotton belül 2002-ben – az előző évivel megegyezően – 6,2 százalékot tett ki a mezőgazdaságban dolgozók aránya. Az élelmiszergazdaság a nemzetgazdaság összes exportjából 2002-ben 7,8 százalékkal részesedett. Ezek az arányok egyre inkább közelítenek az EU-ban kialakult és ott megfelelőnek tartott arányokhoz.

A fejlett ipari országokban a fogyasztásban egyre kisebb hányadot képviselnek az élelmiszerek. Ez a tendencia Magyarországon is megfigyelhető. Az élelmiszerek aránya a fogyasztói kosárban 1994-ben 34 százalékot képviselt, viszont 2002-ben már nem érte el a 30 százalékot sem.

Földterület

A legutóbbi statisztikai adatok szerint (2002. május 1.) az ország 9,3 millió hektár összes területének közel 83 százaléka termőterület, mintegy 63 százaléka pedig mezőgazdasági művelés alatt áll, amelynek döntő hányada – az összes terület csaknem fele – szántóként hasznosul. Az ország területének több mint 19 százalékát borítja erdő, egytizede pedig a gyepterületi ághoz tartozik.

A földterület művelési ágak szerinti összetételében csak kisebb változás történt. A mezőgazdasági termelést meghatározó szántóterület (4,5 millió hektár) az előző évinél 11 ezer hektárral nagyobb. Megfigyelhető a gyepterület 15 ezer hektáros növekedése is. A 2001-ben végrehajtott szőlő- és gyümölcs-összeírás alapján a szőlőterület 11 ezer hektárral kisebb, a gyümölcssterület pe-

dig 1 ezer hektárral volt nagyobb, mint az előző évben.

Földhasználat

A mezőgazdasági földhasználatban az egyéni gazdálkodók szerepe továbbra is meghatározó, földterületük 144 ezer hektárral (3 százalékkal) növekedett az előző évhez képest. A gazdasági szervezetek által használt földterület nem csökkent, sőt a gazdasági társaságok földterületének növekedése következtében 37 ezer hektárral (1 százalékkal) nagyobb területen gazdálkodtak, mint 2001-ben. Ez azt jelenti, hogy az ország földterületéből 47 százalékot pedig a gazdasági szervezetek használták. A fennmaradó 13 százalékot egyéb, nem mezőgazdasági célú földterületként, illetve infrastruktúrális területként hasznosítják.

A magyarországi rendszerváltás a mezőgazdasági tulajdonviszonyok, föld-

Az ország földterületének használata gazdálkodási formák szerint (1000 ha)

Gazdálkodási forma	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Gazdasági társaságok	2615	2358	2410	2620	2560	2785	3040
Szövetkezetek	2010	1825	1671	1495	1230	655	633
Egyéni gazdálkodók	4192	4627	4745	4689	3983	4196	4339
Egyéb	485	493	477	499	1530	1467	1286
Összesen	9303	9303	9303	9303	9303	9303	9303

Az agrárgazdasági ágazatok részesedése a GDP-ből (%)

Megnevezés	1995	1996	1999	2000	2001
Nemzetgazdaság összesen**	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mezőgazdaság	6,4	6,4	4,6	4,0	4,0
Élelmiszeripar	4,2	4,0	3,2	3,4	3,7
Erdőgazdálkodás	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Agárgazdaság együtt	10,9	10,7	8,1	7,7	8,0

* előzetes adat, ** ágazatok összesen, alap..

A földterület művelési ágankénti megoszlása (1000 ha)

Megnevezés	1990	2000	2001	2002*
Szántó	4713	4500	4505	4516
Kert	341	102	98	98
Gyümölcsös	95	95	98	97
Szőlő	139	106	104	93
Gyep	1185	1051	1048	93
Mezőgazdasági terület	6473	5864	5853	5867
Erdő	1695	1760	1762	1772
Nádas, halastó	67	92	93	93
Termőterület	8235	7706	7708	7732
Művelés alól kivett terület	1068	1597	1595	1571
Földterület összesen	9303	9303	9303	9303

* előzetes adatok

használati módok és üzemformák radikális átalakulásával járt. A magántulajdon térhódítása egyrészt a kárpótlás, másrészt a termelőszövetkezetek átalakítása, illetve az állami gazdaságok privatizációja eredményeként következett be. A földtulajdon-viszonyok átalakulása elaprózott földbirtokok kialakulásával járt együtt, ezért a magyar agrárpolitikába szervesen beépültek a piaci alapú birtokrendezés elemei. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk küszöbén az egyik legfontosabb nemzeti cél egy olyan gazdaságosan művelhető, versenyképes birtokstruktúra kialakítása, amely egyrészt széles társadalmi konszenzuson alapszik, másrészt a mezőgazdaságból élők számára – akár egyéni vállalkozó, család vagy társas vállalkozás – garantálni tudja a tisztességes megélhetéshez szükséges jövedelmet. Ennek figyelembevételével került sor a termőföldről szóló 1994. LV. törvény módosítására, és a földbirtok-politikai irányelvekről hozott országgyűlési határozat kiadására. Az irányelvek és a feladatok egységes végrehajtása érdekében a kormány 2002 augusztusában Nemzeti Földalapkezelő Szervezetet alapított.

A mezőgazdaság bruttó kibocsátásának volumene 2002-ben – változatlan áron számítva – 4,4 százalékkal alacsonyabb volt az előző évinél, ezen belül a növénytermesztése csökkent, az állattenyésztés teljesítménye növekedett. A növénytermesztés és a kertészet teljesítménye összességében 11 százalékkal volt alacsonyabb az előző évinél. A csökkenés döntő tényezője a gabonafélék gyenge terméseredménye volt. Az áprilisi fagyok következtében a gyümölcsfélék kibocsátásának volumene 26 százalékkal volt kisebb az előző évinél. Az állattenyésztés teljesítménye közel 2 százalékkal meghaladta a 2001. évi szintet.

Művelési ágazatok

A mezőgazdasági bruttó kibocsátás ilyen mértékű csökkenése a gyenge, illetve közepes gabonatermesztés következménye, amely ismét ráirányította a figyelmet a szántóföldi növénytermesztésre. Napjaink vetésszerkezetét a gabonafélék túlsúlya jellemzi (aránya a vetésszerkezetben az 1989. évi 60,5 százalékról 2002-ben 70 százalékra nőtt). A leegyszerűsödött termelési struktúra veszélye abban áll, hogy az időjárás függvényében szélsőséges eredményekkel (hiányokkal, illetve túltermeléssel) kell számolni. Ugyanakkor a munkaigényes ágazatok – gyümölcs- és szőlőtermelés – aránya visszaszorulóban van.

Nincs elég fa az erőművek és az ipar számára

A folyamatban lévő erőművi fejlesztések hatására mintegy egymillió köbméterrel nőhet a magyarországi fafelhasználás, amely így elérheti az elvi maximális kitermelési értéket, az évi 4,5 millió köbmétert. Ezzel szemben a szakértők szerint legfeljebb 77–80 százalékos kitermelés érhető el, így ha az érintett hatóságok, minisztériumok nem lépnek elég gyorsan, a fahiány komoly gondot okozhat az erőműveknek és a faipari cégeknek. A faállomány megővését szolgálhatja az a projekt, amely fa helyett szerves trágyából állítana elő villamos energiát. Az Agrospeciál Kft. egy Ausztriával kötendő szén-dioxid-ügylet kapcsán juthatna a fejlesztéshez szükséges összeghez. A beruházás várhatóan ősszel kezdődik, összege mintegy 1,2–1,3 milliárd forint körül alakul.

Hiányzik a fa alapanyag a további nagyobb volumenű erőművi fejlesztésekhez, s a szénerőművek fatüzelésre való átállításához rövid távon sincsenek meg itthon a fakitermelési források. A megoldást energiaerdők telepítése jelenthetné.

Már jövőre igen komoly hiány léphet fel faaprítékból és sarangolt fából, ha az érintett minisztériumok és hivatalok nem dolgoznak ki gyorsan egy hatástanulmányt az erőművi energetikai fahasznosításra vonatkozóan. A folyamatban lévő erőművi fejlesztések hatására ugyanis ez év második felétől több mint egymillió köbméterrel nőhet a fafelhasználás. Idén a biomasszas erőművek miatt az igény 25–30 százalékkal haladhatja meg a kínálatot, 2005-től pedig már több lehet 4,6 millió köbméternél, vagyis a magyarországi kitermelés elméleti maximumánál. Ezzel szemben a szakértők szerint legjobb esetben is csak 77–80 százalékos kitermelés érhető el, főként a jelenleg még rendezetlen viszonyú magántulajdonú erdők miatt. (Magyarországon az erdők

60 százaléka van állami, 40 százaléka pedig magántulajdonban.)

Egy, a tűzifaszükségletéről készült tanulmány szerint a felmerülő erőművi igény csak a kitermelés 10 százalékos növelésével, s a mintegy 1,3 millió köbméteres jelenlegi export mérséklésével fedezhető, utóbbira azonban az uniós tagság miatt nem lesz lehetőség. Emellett a szakértők figyelmeztetnek arra, hogy a további nagyobb volumenű erőművi fejlesztésekhez, illetve a fatüzelésre való átállításhoz rövid távon nincsenek meg a belföldi fakitermelési források. Hosszú távon tehát mindenképpen szükség van energiaerdők intenzív telepítésére, továbbá más biomassza-energiahordozók előteremtésére. Az erőművek melletti másik felhasználó a falemezipar, amelynek teljes alapanyagigénye 2002-ben 940 ezer köbmétert tett ki, ám a fejlesztésekkel újabb igények merülnek fel ezen a területen is. Lapunk úgy tudja, hogy az erőművek és a falemezgyártó cégek vezetői nemrégiben tartottak közös megbeszélést, és várhatóan közösen lépnek fel a minisztériumoknál a probléma megoldása érdekében.

Az uniós vállalatok szerint 2010-re a megújuló energiaforrások részarányát a jelenlegi 3,5 százalékról 7 százalékra kellene növelni, s ha ez teljesül, úgy ezen belül a „bio” villamosenergia-termelés 3,6 százalékra emelkedhet a jelenlegi 1 százalék alatti arányról. Mindezek mellett a zöldenergiából előállított áramot az állam támogatja, a szolgáltatónak kötelező átvennie, és a kilowattóránkénti normál ár (ez mintegy 10 forint) helyett átlagosan 18,3 forintot kell fizetnie érte. Ma Magyarországon egy köbméter fából 50 ezer forint értékű terméket állítanak elő a falemezipari cégek, míg ugyanennyi fa energetikai hasznosítása – a támogatásokkal együtt – csupán 18,3 ezer forintot hoz.

(Napi Gazdaság)

Megújuló energiaforrások Magyarországon

Energiafajta (Forrás: GKM)	Villamosenergia-termelés (gigawattóra)	Hőhasznosítás (terajoule/év)
Víz	185	–
Szél	1,5	–
Geometria	–	3800
Napkollektor	–	56
Tűzifa	–	24 000
Szeméttelapi biogáz	2	12
Települési szennyvíz-gáz	7	120
Egyéb növényi hulladék	–	4869
Szemétiégetés	86	480

A Tápió vidékén

Interjú Kiczko Károly erdésztechnikus-szakirányító erdőszel

Ismét sík vidéki táj ad keretet a bemutatkozáshoz: a Jászság délnyugati oldalán, Nagykáta környékén kerestem az interjúalanyt. Készséggel volt a segítségemre a körzet erdőfelügyelője, Kubik Attila erdőmérnök, az AESz Budapesti Igazgatóságától.

– Jó napot kívánok, Kiczko úr! – Javaslom, hogy segítsük tegeződéssel a beszélgetést.

– Megtisztelsz vele, köszönöm!

– Úgy érzem, hogy a szűkebb táj bemutatása kívánczik előre, lehet, hogy többeknek fehéres a térképen ez a vidék.

– A Tápió középső szakasza mentén simul az a táj, ahol erdőgazdálkodunk. A klíma alföldies, a homoktalajok a jellemzők, a csernozjom jellegű, a humuszos, gyengén humuszos, az eltemetett humuszrétegű egyaránt megtalálható. A felszíni vizek hatása inkább csak a közvetlen környezetet érinti, az évszázados ázott kuttak horihorgas gémje mélyre nézhet, ha vízben kívánja látni magát.

– Ezekből nagyjából kikövetkeztethető az ottani erdők fajtái.

– Nagy biztonsággal, de helyenként van módosító tényező is, a tulajdonosi szándék. A kis területtel, vagy az 50-70 hektáros erdővel rendelkező egyéni gazdálkodók adott helyen a tőke hasznosulását előtérbe helyezve igyekeznek érvényt szerezni a kedvezőbb lehetőségnek. Ez érthető reflex. A szakirányított mintegy ezer hektár erdőbirtokossági társulati erdő (Farmos, Nagykáta térsége), vagy egyéni gazdálkodók erdeje az akác és nemes nyárak alkotta életközösség, közel azonos arányban, változatos korosztály-megoszlásban. Az utóbbi időben a nemes nyár felé billen a mérleg.

– Természetvédelmi korlátozás, iránymutatás mennyiben módosít?

– A kezelt területen a vizes, lápos élőhelyek védelme tartozik a természetvédelmi szervezethez. Egyébként az erdőtervben megszabott keretek között tudunk dolgozni. Szerencsére, a látókörbe tartozó erdők esetében túlnyomó részben rendezett a tulajdon, a nyilvántartás és erdőterv. Rendszeres a kapcsolat az erdőfelügyelettel és a tulajdono-

sokkal. Utóbbiak a vadászati jog gyakorlói is (őz, vaddisznó gyakori, és néhány dák is él ezen a tájon).

– A változékony télben milyen főbb munkák folynak?

– Mintegy 30 hektáros erdőtümbben 2,5 hektár 35 éves erdeifenyvest tarolnunk kell a Fomes-fertőzés okozta károsodás miatt. Törzskiválasztó gyérítésben és sarjleveréses ápolásban is van feladatunk. Jól felszerelt, gyakorlott vállalkozókkal szerződöttünk és dolgozunk együtt.

– A kiterjedt munkaterületre hogyan jutsz el?

– Farmoson lakom, innen gépkocsival érhető el a munkahelyek többsége.

– Farmosig hogyan és honnan vezett az utad?

– 1984-ben szereztem képesítést Sopronban a Roth Gyula Szakközépiskolában, Kondor Antal tanár úr osztályában. Először a rádóckölkedi tsz-ben erdőszeti ágazatvezető voltam másfél évig, innen leszerelés után kerültem Farmosra, ahol a tsz 400 hektáros erdőszeti ágazatát vezettem 1987-től. A teljes folyamatszervezés mellett évi 20-25 hektár erdőtelepítést vezettem, akác, nemes és hazai nyár fajokkal.

– A szövetkezeti gazdálkodás megszűnése hogyan érintett?

– Az átalakulás időszakában is voltak ugyan megbízásaim, de szükséges volt más, rendszeres munkát és jövedelmet adó tevékenységet keresnem. Zöldségtermesztéssel és -értékesítéssel foglalkoztam, amelynek a sok csínja-bínja közül most a csemetékerti talajerő-gazdálkodásban használhatókat tudom alkalmazni például. A 3 hektáros kertemben pannon, olasz és Agatha nemes nyár ültetési anyagot termeltek. 4-5 éve ismét az erdészet a fő tevékenységi kör, amelyben dolgozom, a dr. Koller Erzsébet vezette erdőbirtokossági társulat alkalmazottjaként is, de önálló szakirányítóként is.

– Farmos hogyan alakította a családi életet?

– Itt nősültem, a feleségem Farmoson óvónő. A házasságból két lányunkkal bővült a család, ők most 14 és 12 évesek.

– A sok helyen, különféle módon használt erdők szakmai munkáinak irányításában dolgozók közül kit említenél meg a munkatársak közül?

– Például Papp István erdőszektechnikus, aki nyugdíjas már, Nagykáta környékén ma is rendszeresen végez szakmai irányítást, vagy Godra László nyugdíjas erdőszek, ő Újszilvás erdeiben segíti a gazdálkodást. A beszélgetésünk előkészítése kapcsán már említett erdőfelügyelőt, Kubik Attila erdőmérnököt szintén, aki rendszeresen, naprakészen vesz részt a felügyeleti munkában.

– Hogyan jutsz aktuális szakmai információkhoz?

– Gyakran olvasom az E.L.-at, csemete ügyekben a Szaporítóanyag Termék Tanács híradóját figyelem, de a közeli Erdőszöv és kollégák útján is tudok tájékozódni.

– Az eseményekben gazdag utóbbi 20 évben erdőszeketi egyesületi vagy egyéb tevékenységre jutott-e idő, energiád?

– Az erdőszeketi egyesületnek nem vagyok tagja. Ha időm engedi, szívesen horgászom, a legjobb kikapcsolódásnak tartom.

– A következő húsz évre basonló sike-reket és több szabadidős élményt kívá-nok!

Apatóczy István

Vigyázat, mérgeg!!!

1985-ben jelent meg Haraszti Ede professzor *Mérgező növények c. könyve*, mely ma már csak egyes szakkönyvtárak polcain található. A szerencséseknek antikváriumkiutakodás után lehetnek rá erre az erdészeti is fontos ismereteket adó kiadványra.

Meggyőződésem, hogy ma, amikor számtalan magángazdálkodó jutott kisebb-nagyobb erdőterülethez, jó ha tudja, hogy a tiltott erdei legeltetéskor nemcsak a törvényszegés következményével számolhat a tulajdonos, hanem egyéb veszély is fenyegetheti az erdőben legelésző marhát vagy egyéb jószágot. Nem árt tehát vigyázni.

Nagyon rövid kivonatban a fa- és cserjefélék mérgező hatását ismertetem a remek kiadvány alapján.

A növényi mérgezések (fitotoxikózisok) az egészséges emberek vagy állatok szervezetében létrejött olyan súlyos, kóros elváltozások, amelyeket mérgező hatóanyag-tartalmú növények gyökerének, levelének, hajtásának vagy termésréseinek, a gombák tenyész- vagy termőtestének elfogyasztása okozott.

A növényi mérgezések hatására kóros elváltozások fejlődnek ki az emberi vagy állati szervezetben, csökken az ellenálló képesség, és ez alkalmat adhat másodlagos megbetegedések létrejöttére is.

Számos vadon élő és termesztett növény tartalmaz olyan hatóanyagot, amely kisebb mennyiségben gyógyító hatású, s ezért ezeket az ember- és állatgyógyászatban ilyen célra fel is használják (gyógynövények). Ugyanezek a növények nagyobb mennyiségben, meghatározott körülmények között mérgezést okozhatnak. A gyógyító, az ártalmatlan és a mérgező adag között éles határvonalat húzni csak a hatásmechanizmus és az azt befolyásoló tényezők alapos ismerete alapján lehet.

Mérgező az a növény, amely már viszonylag kis mennyiségben elfogyasztva is zavart vagy kóros elváltozást okozhat az egészséges ember vagy az állatok szervezetében.

A magasabb rendű növényekben keletkező leggyakoribb és általában a leg súlyosabb mérgezést okozó vegyi anyagok a növényi alkaloidok, amelyek elsősorban a zárvatermőkben fordulnak elő nagyobb mennyiségben. Az alkaloidok lúgos kémhatású, nitrogéntartalmú, bonyolult szerves vegyületek, amelyek savakkal (oxál-, alma-, borkő-, citrom-, ecetsav) sókat képeznek, és az emberi,

valamint az állati szervezetbe jutva erős fiziológiai, farmakológiai hatást fejtenek ki. Legtöbbjük erős mérge, főleg az idegrendszerre hatnak. A növények életének bizonyos szakaszában aminosavakból vagy azok átalakulási termékeiből képződnek, enzimek, gyakran multienzim-komplexek hatására.

Az alkaloidok biológiai jelentőségét, mérgező hatását már régen igazolták. Megállapították, hogy mérgező hatásuk – koncentrációjuk mellett – attól is függ, hogy melyik élőlény fogyasztotta azt el. A bürök (*Conium maculatum*) koniinalkaloidja – az ókorban gyakran használt kivégzőeszköz – Szókratész számára pl. halálos mérge volt, továbbá melegvérű állataink számára ma is drasztikus mérge, egyes gombák és rovarok számára viszont veszélytelen táplálék.

Glükózidok. A növényvilágban igen elterjedtek a glükózidtartalmú mérgező növények.

A glükózidok bonyolult összetételű szerves vegyületek, amelyek elsősorban szénből, oxigénből, hidrogénből, nitrogénből és kénből épülnek fel, de más elemek is lehetnek bennük.

A glükózidok két nagy csoportját különböztetjük meg N-tartalmuk vagy N-mentességük alapján. Növényi mérgezések szempontjából a N-tartalmúak jelentősége nagyobb.

Ide tartoznak:

1. a glükokaloidok (pl. a szolanin, a viszin);
2. a mustárolaj-glükózidok (pl. a szinigrin és a szinalbin);
3. a ciánglükózidok (pl. amigdalín, durrin);
4. az indoxilglükózidok (pl. indigó).

A N-mentes glükózidok is több csoportra oszthatók:

1. fenolglükózidok (pl. a primverin, arbutin);
2. antraglükózidok (pl. glükofrangulin);
3. szteránvázas glükózidok;
4. tanno-glükózidok;
5. szaponinok (szteránvázas vegyületek és triterpénszármazékok);
6. glükoretinek (pl. konvolvulin);
7. keserűanyagok;
8. növényi festékek (flavonok, antociánok);
9. nem tisztázott szerkezetű anyagok (brionin, vincetoxin, ononin).

A glükokaloidok közül a szolanint tartalmazó mérgező növényeknek, így a fekete csucsornak, az ebszőlő csu-

csornak, a termesztett növények közül pedig a burgonya zöld szárának, biológiai termésének és megzöldült gumójának van a mérgezések kiváltásában nagyobb jelentősége.

Mustárolaj- (tio-) glükózidokat számos termesztett és vadon növő keresztesvirágú faj tartalmaz. Ezek a növények tioglükózidáz enzimeket tartalmaznak, amelyek a tioglükózidokat cukorra, izotiocianátra és hidrogén-szulfátra bontják le. Ez a lebomlás pl. a sejtek összeroncsolásakor mehet végbe, és az izotiocianátból tiocianát, kén és nitril képződik.

A ciánglükózidokra a növényi hidrogén-cianid (kéksav-) mérgezés kapcsán irányult a figyelem. A termesztett cirkok (*Sorghum*-fajok) elsősorban a cukorcirkok és a szudánifű sarjújában és más pázsitfűvekben a durrin ciánglükózid, a keserűmandula (*Prunus amygdalus*) és más *Prunus*- (zelnicegy, törpe mandula, őszibarack, kajszibarack stb.) fajokban az amigdalín, a lenben és egyes bab- (*Phaseolus*) és bükköny- (*Vicia*) fajokban a fazeolunatin (linamarin) található emberekre és háziállatokra is mérgező hatású mennyiségben.

A szaponinok is a nitrogénmentes glükózidok csoportjába tartoznak. Ezek szapogeninből és többféle cukorból állnak.

A bükkfa (*Fagus silvatica*) makktermése fagin nevű szaponint tartalmaz, amely nagyobb mennyiségben nyersen fogyasztva (makkoltatás) gyomor-bélgyulladást okoz. Ez a hatás azonban a megpörkölt termés etetését követően elmarad.

Az antociánok közös tulajdonsága, hogy indikátor természetűek, a sejt nedvben fordulnak elő és aglükonjuk az antocianidin, a flavonol redukált származéka. A növényi festékanyagok közül a gyógyszerként és festékanyagként használatos sáfrány- (*Crocus sativus*) bibék helyileg erősen izgató, abortív hatásúak, nagyobb mennyiségben halált, illetve elhullást okozhatnak.

Tiszafa • *Taxus baccata*

A megbetegedés tünetei. A tiszafa leveleit, hajtását és magját az állatok viszonylag szívesen fogyasztják, ezért a megbetegedés napjainkban is elég gyakori, jöllehet díszfa. A mérgező adag az állatok egyedi érzékenységein túl állatfajonként is erősen változó.

A fenyőfélék okozta mérgezések

A fenyők tűleveleit az állatok száraz- és karotinhiányos takarmányo-

zásakor, különösen hegyvidéki tájakon, szívesen fogyasztják. Nagyobb mennyiségben fogyasztva azonban megbetegedést okozhatnak.

A megbetegedés tünetei. Nyálzás, száj- és torokgyulladás, rágási és nyelési zavarok, bélsárpangás, később vérömléses gyomor- és bélgyulladás, máskor vese- és húgyhólyaggyulladás, gyakori, véres vizelet. Súlyos mérgezéskor izgatottság, görcsök, tudatzavar, bizonytalan járás és teljes bénulás is bekövetkezhet. Boncoláskor a gyomortartalom terpeninszaga és a tülevelek felismerése segíti a mérgezés megállapítását.

Nyugati tuja • Thuja occidentalis
Keleti tuja • Biota orientalis

A megbetegedés tünetei. Az illóolaj erős helyi irritáló hatást gyakorol a bőrre, belsőleg pedig az emésztőcsatorna nyálkahártyáira. Nagyobb mennyiségű zöld növényi hajtásrész elfogyasztása után – már néhány órán belül – különösen a lovak betegedhetnek meg. A tünetek étvágytalanság, bágyadság, gyomor- és bélgyulladás. Ezekhez vese- gyulladás, vérrelés, nagyfokú májkárosodás, vemhes állatokban elvetélés és bódulat is járulhat, sőt súlyos esetben légzésbénulás következtében elhullás is bekövetkezhet. Emberekre is mérgező hatású.

Akác • Robinia pseudo-acacia

A megbetegedés tünetei. A robin és a fazin toxikus fehérje elsősorban a vörös vértesteket agglutinálja és hemolizálja, a gyomor és bél falában vérzéseket, majd fekélyeket okoz. A mérgezés elsősorban lovakon gyakori. 250–300 g kéreg vagy fiatal hajtásrész elfogyasztása elegendő a mérgezés kiváltásához. Hasi fájdalmak (kólikás nyugtalankodás), dühöngésig fokozódó erős izgatottság, remegés, általános görcsök, kezdetben szapora, később pedig nehezített légzés, szapora és kopogó szívverés a leggyakoribb tünetek. A nyálkahártyák sárgás színűek, a nyelv világoszöld színű, „márványozott”. A betegség teljes kifejlődését tompultság és a hát bénulása mutatja. A megbetegedés súlyos esetekben már az első-második napon elhullással végződik. Hasonló tünetek között embereken (gyerekeken) is tapasztaltak megbetegedéseket.

Mezei szilfa • Ulmus minor
(Ulmus campestris)

A megbetegedés tünetei. Nagyobb (6–10 kg feletti) mennyiségben etetett levél- és hajtásrészekről tehenekben

idegrendszeri rendellenességek, mozgászavarok, májelfajulás és súlyos bélsárpangás figyelhető meg.

Tölgyfélék

A Quercus-fajok hatóanyaga és mérgező hatása

A megbetegedés tünetei. A megbetegedés már 2–3 kg fiatal tölgyfahajtás, tölgyfarügy vagy tölgyfahajtás tartós elfogyasztása után bekövetkezhet, általában vérömléses bélgyulladás és vese- gyulladás képében. A beteg állatokon étvágytalanság, elesettség, bágyadság (ritkábban izgatottsági tünetek), kórdzési zavarok, láz, majd bélsárpangás figyelhető meg. Egy-két hét múlva a lesoványodott állatokon, a test különböző helyein terjedelmes, vízenyős beszűrődéseket, a vizeletben pedig több-kevesebb fehérje és vér megjelenését is tapasztalták. Különösen érzékenyek iránta a tejelő tehenek és általában a kórdzók. A ló, a baromfi, a juh és a sertés érzékenysége a felsorolás sorrendjében csökken.

Bükkfa • Fagus silvatica

A megbetegedés tünetei. Az állatok a friss lombozattól vagy a termés héjréseiktől betegedhetnek meg. Több napig tartó hányást, hasmenést, görcsöket, bénulást okoz. Háziállataink közül különösen a lovak érzékenyek, és a leírt tünetekhez reszketés, klónikus és tetániás görcsök, támo-lygó járás, öntudatlanság is csatlakozhat.

Rezgő nyárfa • Populus tremula

A megbetegedés tünetei. Megbetegedést többnyire a nagyobb mennyiségben elfogyasztott rügyező hajtásrészek és a fiatal lombozat okozott lovakon és szarvasmarhákon, amelyért elsősorban az illóolaj hatóanyagai és a korticin a felelős. A testhőmérséklet emelkedése, továbbá szívrendellenességek a betegség jellemző tünetei. Már 3–5 kg-nál nagyobb mennyiségű lombozat etetése betegítő hatású lehet.

Magas kőris • Fraxinus excelsior

A megbetegedés tünetei. Bár a növény hajtásait takarmányszűk években lombtakarmánnyként etetik, frissen nagyobb mennyiségű lomb és hajtásrész etetése – különösen tehenek és ju- hok – megbetegedését okozhatja. Fájdalmas tekintet, nyögés, a kórdzés elmaradása, étvágytalanság, tejsökkenés, emésztési zavarok, bélsárpangás, a hőmérséklet emelkedése (40 °C-ig) a gyakoribb jellemző tünetek.

Csíkos kecskerágó • Euonymus europaeus

A megbetegedés tünetei. Nagyobb mennyiségű termés- és hajtásrész a juhokat, a kecskéket és a lovakat megbetegítheti. Emberekre is mérgező hatású. Gyermek-ek már 36 termés elfogyasztása után meghaltak. A betegség tünetei gyakran 15–16 óra múlva mutatkoznak. Leggyakoribb tünetek: heves gyomor- és bélgyulladás, vízserű, véres hasmenés, máskor bélsárpangás, a testhőmérséklet gyors emelkedése, légszomj, vérkeringési zavarok, heves merev- és ránkógó görcsök, elesettség, teljes kimerültség. A súlyosan beteg állatok rendszert már 3–4 nap alatt elpusztulnak.

Bengefélék – Rhamnaceae

Varjú-tövis • Rhamnus catharticus

A megbetegedés tünetei. Nagyobb mennyiségű hajtásrész vagy termés elfogyasztásától hányás, hasmenés, gyomor-, bél- és vese- gyulladás, tejelő állatokon tejretenció, vemhes állatokban elvetélés következhet be. Régebben az embergyógyászatban az emodin glükozidot, hashajtó hatása miatt, kiterjedtebben használták, sokaknak azonban a leírtakhoz hasonló tünetek között megbetegedést okozott, s ezért ma már mellőzik.

Kutyabenge • Frangula alnus

A megbetegedés tünetei. A friss kéreg vagy a nagyobb mennyiségben elfogyasztott hajtásrész háziállatainkban megbetegedést okozhat, amelynek tünetei hányás, heves kólikás fájdalmak és vízserű, véres hasmenés, vemhes állatokban elvetélés, a vizeletkiválasztó szervek gyulladása. Ritkábban az éretlen begyűjtött kéregből készített hashajtó teától emberek (gyerekek) is megbetegedtek.

Borostyán • Hedera helix

A megbetegedés tünetei. Belsőleg gyomor-, bél- és vese- gyulladást, makacs hasmenést és ezekhez kapcsolódó idegrendszeri tüneteket okoz. Szarvasmarhák elhullását tapasztalták, miután azok nagyobb mennyiségű borostyánlevelet fogyasztottak. Más esetekben a tejlázhoz hasonló tüneteket és tejkárosodást észleltek.

Gyermekek a borostyán termésének megevésekor súlyosan megbetegedhetnek.

Bodza-félék – Caprifoliaceae

A megbetegedés tünetei. Bár a földi bodza hajtásait és termését áthatóan kel-

lemetlen illata miatt az állatok általában elkerülik, kiéhezett állatok, főként juhok, nagyobb mennyiségben elfogyasztva nyálkahártya-gyulladás, makacs, gyakran véres hasmenés, a vizeletkiválasztás és izzadás fokozódásában, táamolgyó járásban megnyilvánuló tünetek között megbetegedhetnek. Hasonlóan betegedhetnek meg a háziállatok a fekete bodza hajtásrészeitől és zöld, éretlen termésétől. Az erős hashajtó hatást gyantaszerű anyagának tulajdonítják.

Viburnum-félék

Hatóanyagaik. Mindkét faj hajtása, kérge, levele és termése glükózidot és viburnin gyantaszerű keserűanyagot, gyantát, illóolajat, ezenkívül a termés

szaponint és 3% körüli cseranyagot tartalmaz. A termés főzéssel elveszíti mérgező hatását.

A megbetegedés tünetei. Nagyobb mennyiségű friss hajtás, levél vagy termés elfogyasztása után súlyos – néha elhullással végződő – gyomor- és bélgyulladást tapasztaltak, amelyhez szarvasmarhákön öklendezés, böfögés és vérrelés tünetei is csatlakoznak. Vadak (őzek) elhullással végződő megbetegedését is megfigyelték.

Közönséges fagyal • Ligustrum vulgare

A megbetegedés tünetei. Az egész növény keserű ízű, a háziállatok mégis elfogyaszthatják, és hányás, hasmenés, a hátulsi testfél bénulása, az érverés-

szám, valamint a testhőmérséklet növekedése figyelhető meg, sőt gyakran már két nap alatt elhullás is bekövetkezik. A legérzékenyebb iránta a ló, legkevésbé a kecske. A termését gyerekek is elfogyaszthatják és az említett tünetek között megbetegedhetnek.

Vadgesztenye • Aesculus hippocastanum

A megbetegedés tünetei. Elsősorban éretlen, zöld terméshéja és kisebb mértékben a mag, a kéreg és a levél gyomor- és bélgyulladás tünetei között okozhat megbetegedéseket növendék állatokban és emberekben (elsősorban gyermekekben).

Pápai Gábor

Madarak a Zselicben

Az erdőt járó kisgyerek akaratlanul is felfigyel a kecses és oly különös tollakkal ékeskedő madarakra. Az érdeklődést még csak fokozza a madarak gyönyörű éneke. Eleinte persze csúzlival, majd légpuskával hoztuk kézközbe „őket”.

A madarak meghatározása sem könnyű, mikor még minden ismeretlen előttünk. (Nincs távcső, oktató, ki már ismeri őket.) De talán ez a csodálatos, ha magunk határozzuk meg és a rácsodálkozás ámulata örök emlék marad.

– Mi lehet? Egy szép madár, lepke, virág... és nincs ki megmondja. – A szakónak egy piciny elhullt tolla elég, hogy tud, „ő” az!

Am egy piciny toll eltérő rajzolata döntő a pipisek, cankók azonosításánál.

Több dolog segít még a madarak beazonosításában. Főképp a hangjuk. Néha elég egy szippenő vagy hiüü kiáltás, ha nem is látjuk a repülő, rejtőzködő madarat.

Vannak, melyeket röptükről is felismerhetünk. Sokszor egyedi az egyenes vonalú vagy hullámzó, csapongó, gyors cikázásból levágódó, avagy spirálosan énekelve emelkedő fajok viselkedése.

Még rengeteg, más megfigyelés segíthet: fészek vagy odú, fán vagy földön és a fészek alakja, bélelése, anyaga, a tojásainak színe, száma stb.

– De ezekhez sok év és sok út, erdőrt, szakadékok bejárása kellett! –

...De akkor még: barátom kicsiny könyve Vertse: „A kert madárvilága” volt az „imakönyvünk!” Tanáraink megtagadták (komoly könyvük) megtekintését. Egyszer szégyenkezve hagytuk ott kitö-mött madarunkat „Visi”-nél, mert ennyi pénzünk nem volt.

Dacból ezért bátyám, Horváth Lajos – aki később a csurgói gimnázium tanára lett – megtanulta a „preparálást!”

Hosszú lenne mind felsorolni a Zselicben megfigyelt madarak nevét. Közel 130 faj, ebből több téli vendég vagy csak átrepült példány volt.

Pár ritkább fajt említenék közülük. A téli vendégek: csonttollú madár, keresztcsőrű, léprigó, nagyörgébics, kis sárszalonna, törpesármány, hósármány, zseze, kis sólyom és egy uhu bagoly. A nyáriak: szalakóta, jégmadár, piripió, kékbegy, kövirigó, örvös rigó, örvös légykapó.

Enyezden egy alkalommal kis örgébicsét és pásztormadarat sikerült látni. Más alkalommal – Márcadónál egy fekete gólyát és egy kerengő réti sást láttunk. A ragadozó madarak gyors mozgással sokszor áthúznak a térség felett. Többször láttunk így vörös kányát, darázs ölyvet, hamvas réti héját.

– Hogy hol fészkelnek!? Ehhez több idő kéne s több ember! –

Még nehezebb megfigyelni az alkonat és sötét éjszaka madarait. Ezek a baglyok, a kecskefejő és az erdei szalonka is. Már mondani sem merem, hogy mennyire megritkultak. A főleg hangjukról felismert törpekuvík, gyöngybagoly – nem hallható! Egy-egy felriadt macskabaglyot láttam nappal, bükkös szurdokban. Néha fenyőn megbúvó 8–10 erdei fülesbaglyot sikerült megfigyelnem. Olykor tavaszi, őszi vonuláskor Ropolyban és a Nádasdiban egy felcikázó szalonkában gyönyörködhettem.

Egy-egy madárfaj eltűnése vagy terjeszkedése itt a Zselicben is szembe-tű-

nő! A rég nem vagy ritkán látott madarak ma éven át itt vannak. Pl.: ökörszem, holló, fekete harkály... De eltűntek a szép szalakoták, a tücsökmadár, a hantmadár, a kékbegy, a kabasólyom. A régen gyakoribb nyaktekeres, fűr, fogoly, vércse, vadgerle is ritkaság lett.

– Vannak, akik látják a fától az erdőt! Benne a nevetségesnek nézett apró élőlényeket: lepkéket, virágokat, bogarakat... Nekik öröm, élmény, felüdülés és néha életkedvüket adja vissza egy erdei barangolás...

Z. Horváth József

Csapody István emlékszáma

A Debreceni Egyetem botanikai-természetvédelmi folyóirata, a *Kitaibelia* 2003. évi kötetét dr. Csapody István erdőmérnök-botanikus emlékének szentelte. A közel kétszáz oldalas kiadványban dr. Szodfridt István emlékezik évfolyamtársára és botanikus barátjára, Andrassy Péter az Alpok és a Magas-Tátra növényvilágát kutató Csapody Istvánt mutatja be, Gustav Wendelberger, Erich Hübl és Kurt Zukrigl professzorok pedig nemzetközi kapcsolatait, eredményeit méltatják. E sorok írója a nyugat-dunántúli botanika kimagasló alakjának szakmai életrajzát és irodalmi tevékenységének bibliográfiáját állította össze. Emlékeztetni szeretnénk arra, hogy a Kitaibelia első kötete Tallós Pál – Csapody István évfolyamtársa – emlékért őrzi. Mindenképpen megtisztelő, hogy a rangos folyóirat méltó módon emlékezik kiváló erdősz-botanikusainkra.

Dr. Bartha Dénes

Erdészettől –Európa Diplomáig

motto: Legyen a szó mindig szabad...

Az átlagos magyarországi erdészethöz képest nagyobb területen és tizenhat települést érintő erdők kezelésében érdekelt erdészet, nyolc település esetében tájvédelmi körzetben is rendszeresen végez munkákat, immár több, mint huszonöt éve. Ezekben az erdőkben az 1996 óta érvényes, a tájvédelmi körzet munkatársaival *együttesen elfogadott* erdészeti tervek (erdőterv) alapján folyik az *erdészeti szakmai*, adott esetben *egyszer-smind természetvédelmi munka* is. Tudva azt, hogy pl. a következőkben tárgyalt kiemelt természeti területen a feketefenyő telepítése ma is a legeredményesebb a nagy eróziós veszély és annak a csökkentése miatt (amely telepítési múlt évszázados erdészeti tevékenységet fog át), és tudva azt is, hogy *adott azonos helyen* a kopárfásítás erdészeti érdeke *ma már ütközik* a védett relikturnövények és társulásainak fenntartási érdekeivel.

A tájvédelmi körzetben 1994 óta erdőrezervátum is elkülönül, amelyben a természeti értékeket és a megelőző időszakokban végzett szakmai munkákat Európa Diploma minősíti 1995-ben, és az elismerés folytonosságát deklarálja 2000-ben.

Az erdészeti az 1980-as évek kezdetétől (a tájvédelmi körzet megalakulását követően, jóval a nemzeti park létrehozása és az 1996. évi LIII. tv. hatályba lépése előtt) *vesz részt aktívan és kezdeményezően* a jelzett területek *komplex védelmét segítő*, vagy a megjelölt prioritásokhoz igazodó *munkákban*. Az időszak elején a természetvédelmi igazgatóság és a tájvédelmi körzet vezetői, bevont szakértő által javasolt és kijelölt helyszíneken, a zárt feketefenyvesek megbontásával, a természetes „lékek” kibővítésével, a relikturnövények élőhelyének visszahódítása érdekében történtek a kezdő lépések, az első fahasználati és ápolási munkák („A termőhelyek eredeti fajokösszetételének a helyreállítása így még lehetséges...” – dr. Járó Z.). A törekvés sikerrel járt, az évtized közepére, végére az alapcélhoz vezető első lépések mellett, más elemek (nyílt és zárt szikla-gyep részei) élettere is stabilizálódott, kismértékben bővült (a meredek D-i lejtők, illetve az É-i lejtők kb. felső harmada). „Ezeket kívül eső bokorerdők, mészkevelő tölgye-

sek helyére telepített feketefenyvesek kiváltása nem indokolt, a kiritkuló feketefenyves helyére visszatérnek (a már nem erodált talajon – a szerző) a korábbi lombos erdő fajai.” (dr. Járó Z.) Kissé javultak a madárfauna életlehetőségei. 1992-ig 23 helyen létesített az erdészeti kisebb-nagyobb lombos fafajú „szigeteket”, védőkerítést épített és kezelt. Jelentősen sikerült mérsékelni, de nem sikerült teljesen megszüntetni a nagyvad jelenlétét (ebben közrejátszott a lovasok, a terepmotorosok és gyalogosok gyakori kerítés-rongálása is).

1992-ben és 1995-ben egy hegygerinc közeli és egy szurdoki fenyvesben erdőtüz pusztított (gondatlanság?), együttesen 5,5 hektár területen. Az oltásban és felügyeletben az erdészeti dolgozói és az általuk szervezett helyi önkéntesek vettek részt a tűzoltósággal együtt. A jelentős anyagi terhet is jelentő események után, saját erőből és természetvédelmi anyagi támogatással feldolgozták az égett erdő faanyagát, utána erdőstítést végeztek lombos fajokkal. Az ápolások során a felsarjadó elegyeket is segítették. Az égett terület felén 2002-ben befejezték az erdőstítést.

A tájvédelmi körzet más részein, de nem védett területeken is a hasonló igyekezetüket (őshonos fafajú erdők visszaalakítása) példázza számos, erdei és feketefenyvesben teljesített átalakító

kezdeményezésük. Helyenként a természetes alapra lehet építeni, másutt mesterséges erdőstítéssel is segíteni kell.

Ezekkel a munkákkal azonos időben sajátos törekvés a védett területeken véghasznált akácok, más fenyvesek átalakítása egyéb lombos fafajú erdőké. Többnyire ezek a munkák is a közcélú agrártámogatásból nyernek fedezetet, időnként a természetvédelmi szervezet is hozzájárul a többletápolási munkák finanszírozásához.

Az erdészeti fokozottan védett területein található egészséges, értékes, idős tölgyes, tölgyes-bükkös erdőkben a nagyvad még erőteljesebb visszaszorítása mellett megtették az időben elnyújtott, a társulás fafajainak életrejére kiemelten építő, egyúttal a tartamosságot megtestesítő erdőkép kialakításának első lépéseit.

A fentiekkel is foglalkozó erdészeti tehát, a nyilvánvaló (elvárt) gazdálkodási érdeke mellett, részt vállalt és vállal a természeti értékek védelmének, tartós megőrzésének amunkáiból. Nyilván hangoztatja, hogy ennek a folytatásához az arra rendelkezésre álló pénzforrásokból – többletkiadásainak fedezésére – további, erre a célra elkülönített támogatásokhoz kíván jutni. Az ilyen támogatások az érzelmi kötődésen túl, megújuló lendületet adhatnak az újabb diplomás munkákhoz.

Apatóczy István

Találkozzunk az erdőben!

Az Öko-Fórum Alapítvány és az Országos Erdészeti Egyesület gondozásában jelent meg *Franz Lobri és Astrid Schwyter* erdőpedagógiai műve. A szerzők szándéka szerint kézikönyv, gyakorlati útmutatásokkal, erdei vezetési ötletekkel és példákkal. A kiadványban több évtizedes munkájuk eredményeit foglalták össze. Céljuk az volt, hogy az emberekkel, elsősorban a gyermekekkel megszeressék az erdőt. Mindenekelőtt az, hogy érzelmileg hozzák közel hozzájuk, majd megfelelő ismeretek átadása után készítsék őket – az egész társadalmat – az erdők védelmére.

Úgy érezzük ezt a feladatot az erdészeknek, az erdő házigazdáinak és a pedagógusoknak, a gyermekek nevelőinek közösen kell megoldani. A

mű hiánypótló a hazai környezeti nevelés területén. Jól tagolt, könnyen áttekinthető módszertani anyag. A gyakorlati átszött elméleti fejezeteket tevékenységi formák, szenzitív játékok sokasága teszi gazdaggá. Ezért ajánljuk a könyvet mindazoknak, akik környezeti nevelésük színteréül az erdőt választják, erdei iskolát vezetnek.

A kiadvány ára 1450,- Ft.

A kiadvány megvásárolható az Országos Erdészeti Egyesületnél (1027 Budapest, Fő u. 68., tel. 201-6293) az Öko-Fórum Alapítványnál (1386 Budapest, Pf. 986., tel. 269-5201/117), a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Zöld Boltjában (1011 Budapest, Fő u. 44-50).

Darabont Terézia
Öko-Fórum Alapítvány

116 éves a Pálházi Állami Erdei Vasút

Erdei vasutunk története, mint ahogyan az egy száztizenhat éves létesítményhez illik, gazdag fordulatokban és váratlan eseményekben.

E leírás terjedelme nem teszi lehetővé minden apró esemény ismertetését, de remélhetőleg a fontosabb részleteket sikerül benne összefoglalni és közreadni.

Nehezíti a krónikás dolgát az a tény, hogy történeti iratanyag csak elenyésző mértékben maradt fenn, mert az üzem irattárát a háborút követő számtalan tulajdonosváltás, átszervezés szinte teljes mértékben fölemészttette. Így csupán néhány fennmaradt korabeli irat, egy-két háború előtti és utáni fénykép használható fel.

A Hegyköz és a Zempléni-hegység lakosságának még élénken él emlékeztében a MÁV által üzemeltetett hegyközi kisvasút működése és 1980-ban oktalán, a nemzetgazdaság és a helyi lakosság érdekeit semmibe vevő felszámolása. Erdi vasutunk fennmaradásának ekkor voltak a legrosszabb kilátásai, pontosabban vázolja helyzetét „korporsója a sír szélén állott”. Pedig ennek a vasútnak jobb sorsot és sokkal hosszabb életet álmodtak építők.

Megépítése közvetetten az ország fontos sorsfordulójához az 1867-es kiegyezéshez kapcsolódik. A kiegyezést követő gazdasági fellendülés nyersanyagigénye megnőtt. Új, addig érintetlen területeket kellett bevonni a termelésbe. Ilyen volt a Kemence-patak völgyében elterülő erdőség, akkori nevén „rengeteg” is. A gróf Károlyi család volt ez az erdőbirtok, akik mintaszerű, már akkor üzemtervezésen alapuló erdőgazdálkodást végeztek.

Karomy Jusztnián mérnök 1887-ben készítette el az erdei vasút terveit. Az építést *Pechan Gusztáv* erdőmester vezette 1888-ban. A munkálatok során 6,8 km hosszú 700 milliméteres nyomtávú úgynevezett „erdei görpályát” létesítettek, amely a Pálháza Ipartelepen lévő faraktár és a Kőkapu szikla alatti (a mai tó helyén) erdei rakodó között épült meg. Ennek a vasútépítésnek a jelentőségét talán akkor tudjuk jobban fölmérni, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy Magyarországon – a történelmi Magyarországról van szó – 1875 és 1900 között összesen 35 km erdei vasút épült. (dr. Pankotai Gábor–dr. Herpay Imre: Erdészeti szállítástan 1965 Mg. Kiadó) Később az Ipartelepen

„fűrészmalom” épült, melyet ez a vasútvonal látott el a Kemence-patak völgyéből kitermelt faanyaggal. A pálya Kőkaputól lefelé folyamatosan lejt 5-21 ezrelék közötti mértékben. Az üres kocsikat lóval vontatták föl. Lefelé a kocsik önsúlya, valamint a rakomány súlya képezte együttesen a gravitációs hajtóerőt. Ebben az időben az elnevezése is ennek megfelelően „Lóré” volt.

Az erdei vasút rövid idő alatt igazolta építésének gazdaságosságát. Ennek köszönhetően 1903-ban a vonalat továbbfejlesztették. Nem kis nehézség árán meg kellett építeni a kőkapui kastély alatti alagutat, 37 méter hosszban át kellett törni a tömör sziklát. Az alagút megépítése tette lehetővé azt, hogy a vasút fővonalát 4,2 km-rel meghosszabbítsák. A végállomás a „Susulyának” nevezett erdőrészbe került (a Kis-Koprina csúcs alá).

Az erdei görpályáról – nevezhetjük fővonalnak is –, ami a Kemence-patak völgyében épült ki, idővel leágazásokat és 1–3 km hosszú mellékvonalakat építettek ki:

– a Komlósi-völgybe 1910 m hosszán,

– a Határ-völgybe 1660 m hosszán, ebből 700 m-t felszedtek 1944-ben

– a Kávaskúti-völgybe 1820 m hosszban (itt csak dupla nyomkarimás járművek szállítottak, kizárólag lóvontatással az erőltetett ív- és lejtviszonyok miatt,

– az Ördög-völgybe 345 m hosszban,

– a Három-forrás (Szarvaskő) felé 84 m hosszban.

Így a kisvasúti vágányhálózat fénykorában elérte a 17 km vágányhosszat.

Az első gőzmozdonyt, ami leváltotta a lovakat, 1902-ben alkalmazták a vonalon. Működése nem aratott átütő sikert, mert a kéményből kicsapó szikrák több erdőtüzet okoztak a Kemence-patak völgyében. 1906-ban le is állították a gőzmozdonyt és visszatértek a lóvontatásra.

A gőzmozdonyral való vontatás az 1920-as években tér vissza. Ekkor már megoldva a szikrafogás problémáját, véglegesen kiszorítja a fővonalról a lóvontatást. Az erdei vasút első gőzmozdonyainak egyike a KEMENCEPATAK nevet viselte. Készítette a Weitzer János Gép- és Wagongyár Vasöntőde Rt. Aradon. Gyári szám : 26/1898

Nyomtáv : 700 mm

Kapcsolt kerék párok száma: 2

Megrendelő: gróf Károlyi László erdőbirtokos

A 30-as évek közepén érkezik egy magyar gyártmányú gőzmozdony a vonalra, amelyik a BIMBÓ nevet kapja sínre helyezéskor. A név és viselője rendkívüli módon elnyeri a környékbeliek szimpátiáját olyannyira, hogy ez a név végigkíséri a kisvasutat a mai na-

1. kép. Erdi munkák ellenőrzésére kiszállás lóvontatású pályakocsival az 1920-as években)

pig. Eredeti viselőjét valószínűleg már régen beolvasztották.

Az első világháborút követően fel-
lendülés tapasztalható a vasút életében.
Az 1924-ben megépített Sátoraljaúj-
hely–Füzérkomlós keskenynyomközű
gazdasági vasút megteremtette a lehe-
tőséget az országos vasúthálózat teher-
fuvarozási rendszeréhez való csat-
lakozásra. Ez a csatlakozás a nyomtáv
különbözősége miatt csak átrakással
működött. A csatlakozási lehetőség ké-
sőbb személyszállítási profillal bővülve
1980-ig a MÁV-hoz tartozó „hegyközi”
kisvasút megszüntetéséig állott fenn.

1947-ben az államosítások során az
állami erdőgazdaság vette át a grófi csa-
lád erdeivel együtt az erdei vasutat is:
1970. január 1-ig a Zemplén-hegységi
Állami Erdőgazdaság, ezt követően a
Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazda-
ság 1994-ig, majd jogutódja és jelenlegi
üzemeltetője az ÉSZAKERDŐ Rt.

1947-ben az államosításon kívül még
egy nagy esemény történt a vasút életé-
ben, nyomtáv bővítés 700 mm-ről 760
mm-re.

A világháború utáni újjáépítéshez
nagy mennyiségű faanyagra volt szük-
ség, így előtérbe került a fakitermelés
és a faanyagszállítás is. A szűkös gépkö-
csipark csak kis részt tudott ebből ellát-
ni, azt is nehezen, a lehetetlen erdei út-

viszonyok miatt. A feladat nagy része a
vasútra hárult.

A nyomtáv bővítés folytán a MÁV a
kisvasút teherkocsijait föl tudta vontatni
az erdei rakodókra (Komlói-völgy–Ka-
vicsváltó–Határ-völgy–Három-forrás)
és ott kézi rakodással fölterhelni rájuk a
faanyagot. A megrakott szerelvény Sá-
toraljaújhelyen át Sárospatak átrakóál-
lomásig vitte azt az ipari vagy tűzifát,
amit az ország többi részébe azután a
„nagy MÁV” fuvarozott tovább. A kisvo-
nat közvetlenül a helyszínre szállította a
sa.újhelyi fagyártmány-üzembe küldött
ipari fát, valamint Sa.újhely, Sárospatak
és a Bodrogköz tűzifáját.

1958-ig kizárólag teherforgalmat be-
nyolított a kisvasút, ekkor valósult meg
a régi elképzelés, a menetrendszerű
személyszállítás. 1958 és 1964 között
gőzmozdonyos vontatással, majd ezt
követően a jelen időszakig dízelmozdo-
nyokkal.

1980-ban bekövetkezett az az ese-
mény, amittől a környék lakossága már
több éve tartott, megszüntették a hegy-
közi kisvasutat. A MÁV-tól eltérően
azonban az erdőgazdaság nem bontatta
föl a vonalat, csupán üzemszünetet ren-
delt el, ami 9 évig tartott.

1989-ben ébredt fel „Csipkerózsika”
álmából újra az erdei kisvasút. Nagymé-
retű társadalmi összefogással épült újjá

a Pálháza-Ipartelep–Kőkapu közötti 7
km-es szakasz, amit ugyanabban az év-
ben augusztus 20-án adtak át a közfor-
galomnak, a turisták és a természetba-
rátok népes táborának.

1990-ben a vonal további 1 km-rel
gyarapodott Kőkaputól a rostallói turis-
taház végállomásig.

1996-ban újra bővült az erdei vasút.
Ezúttal a község felé épült meg az Ipar-
teleptől 1300 folyóméter hosszú vá-
gányszakasz, méghozzá a korábbi
hegyközi kisvasút felszedett felépít-
ményének a helyén.

Az azóta eltelt időszak bizonyította
az erdei vasút létjogosultságát. Évről év-
re több utas utazik és keresi fel a Ke-
mencepatak gyönyörű völgyét.

A vasútvonal jelenlegi hossza Pál-
háza község megállóhelytől – Rostalló
végállomásig 9163 vágányfolyóméter. A
vonat 1988-ban Pálháza-Ipartelepről ki-
indulva került felújításra. Az első 4 km,
amit 88-89-ben újjáépítettek 23,6 kg/fm
súlyú vasutas nyelven kis i) sínekkel,
1,5 m hosszú telítetlen akác talpfákon,
nyíltlemez sáncsavaros kötéllel és he-
vederes illesztéssel épült. Talpfa-kioszt-
ás 70 cm. Az ágyazat anyaga andezit
zúzott kő. A 41+00szelvénytől Rostalló
végállomásig 1989–90-ben csupán fel-
újulás történt. Helyi kőzetből készült
ágyazatban a meglévő vasbeton aljakra

A SILVA REGINA 2004 szakkvásárt kísérő rendezvények programterve

A SILVA REGINA 2004 szakkvásár kísérő rendezvényeinek előkészítésében
a Lesnická práce és a Silvajagd kiadók, a Cseh- és Morvaországi Vadász-
egyesület, a Fegyverek és Lőszerek Gyártói és Kereskedői Egyesülete, a
Cseh Méhészszerzőség, valamint a Lesy ČR vállalat vesz részt.

A szakmai szemináriumokat aktuális kérdéskörökre összpontosítják: a Natura 2000 és az erdő-
gazdálkodásra, valamint a vadászatra gyakorolt hatásai, az erdőgazdálkodási tanúsítványok tí-
pusai, a faárak és a fakereskedelem, a vadászat, az erdőgazdálkodás az EU-csatlakozásnál
kérdéseivel foglalkoznak a szakmai résztvevők.

Ezenkívül folynak egy trófeakiállításnak, a használatos vadászeb-fajok kiállításának, az erdő-
gazdasági, vadászati és mezőgazdasági terepjáró járművek menettulajdonságait bemutató aka-
dálypálya előkészületei, a külföldön dolgozó erdőgazdálkodási szakemberek találkozájának, a
favágó-show, a lézeres és sörétes lőtér, a fafaragók és solymászok munkáját bemutató rendez-
vények, a szakmai pódiumbeszélgetések, a látogatóknak kiírt versenyek és számos más érdekes rendezvény előké-
születei, nem csupán a szakmai látogatóknak, hanem a széles nagyközönségnek is.

Kiállítóknak bővebb felvilágosítással szolgál
Ing. Petr Navrátil projektvezető úr
Ing. Marie Surková vásárigazgató, kiállítói tanácsadás
Brno Vásárváros, 1-es ágazat, Výtavistě 1, CZ-647 00 Brno
tel.: +420 541 152 834, fax: +420 541 153 068,
e-mail: msurkova@bvv.cz

További felvilágosítással szolgálunk az
Interneten az alábbi honlapokon:
www.techagro.cz, www.animal-vetex.cz, www.silva-regina.cz

nyíltlemez sáncsavaros lerögzítéssel 10,9 kg/fm súlyú sín párok alkották a vasúti pályát hevederes illesztéssel. A beton alj kiosztás itt is 70 cm volt. Ez a szakasz nem bírta a növekvő terhelést, ezért 1992-től kezdődően évente 4-500 vágányfolyóméter hosszban átépítésre került nagyvasúti rövidített talpfákkal és 23,6 kg/fm súlyú sínekkel. Jelenleg már csak a kőkapui alagút és a rostallói végállomás összesen mintegy 400 vágányfolyóméteres szakasza vár átépítésre.

Az ágyazatot bontott és átrostált nagyvasúti zúzott andezit kő, illetve helyenként a környezetből származó helyi kőanyag képezi. A vasúti pályán 17 db kisebb és nagyobb híd és 18 db átereszt biztosítja a pályatest víztelenítését. A legnagyobb nyílású híd az Ipartelep és Pálháza megálló között ível át a Bózsapatakon 10,76 m nyílással.

Az erdei vasút egykori kiindulási pontja „Fejállomása” Pálháza-Ipartelepen volt. Ma is itt található rendező állomása, forgalmi irodája, fűtőháza és javítóműhelyi bázisa.

Pálháza-Ipartelep még a grófi uradalomban alakult ki. Először a „Lőüzemű görpálya” kiindulópontján létesült az akkori faraktár. Ezt követően a múlt század elején létesült itt egy kisebb „fűrészmalom” a mai Fűrészüzem elődjeként. 1923-ban a hegyközi gazdasági vasút központi állomása, fűtőháza és javítóbázisa épült ki munkáslakásokkal és az erdészeti személyzet részére szolgáló lakásokkal. A II. világháborút követő években a javítóbázis bővítésével és a tehergépkocsik megjelenésével jött létre az Erdőgazdasági Szállítóüzem és a Műszaki Erdészeti. (MÁLLERD). 1956-ban megnyílt a külszíni perlitbánya és örlőüzem az Ipartelep közvetlen szomszédságában. (Ma ipari parknak nevezhetjük.)

Az egykori hegyközi kisvasút pályamesteri épületében rendezték be az Erdészeti és Vadászati Gyűjteményt (1991.), melynek belső és külső kiállítását szívesen látogatják az erre járó turisták és szakmabeliek. Itt található az Erdész Emlékmű, mely a Zempléni-hegységben egykor dolgozó erdészeknek és erdei munkásoknak állít emléket és ki fejezi a jelenkor tiszteletét. (2000-ben állíttatta az OEE Sárospataki Csoportja.)

A teher- és személyforgalmat az 1980. január 1-én elrendelt üzemszünetig háromféle kocsitípussal látta el a vasútüzem. A teherszállításhoz, ami tulajdonképpen faanyagszállítást jelentett, kétféle kocsitípus volt használat-

2. kép

ban: a rönkökhöz a „truck párok”, a rövid választékhoz a platós kocsik. (Szükség esetén ez utóbbiakon is szállítottak rönköket vagy feldolgozási fát.) A személyszállítást 4 db zárt személykocsival látta el az erdei vasút. Ezek 2 tengelyes MÁVAG kocsik voltak. Gyártási évük 1959., közülük 3 db ma is üzemel. A vontatást két C-50-es típusú dízelmozdony végezte. Az erdei vasút teljesítménye 1980-ig, egész éves üzemelés mellett évi 6-8 ezer köbméter faanyag +15-18 ezer utas szállítása volt. A PÁEV nevet hivatalosan 1975-ben kapta. Addig Kemencepataki Állami Erdei Vasút néven működött. Feltámadását követően 1989-ben időszakos féléves üzemelés mellett, április közepétől október közepéig az utaslétszám 19 562 fő volt. Faanyagszállítást ettől az időszaktól fogva a vasút már nem végzett.

Az utazók száma évről évre növekszik, ez a tendencia az újraindítás óta töretlenül emelkedik. Az erdésznek a beindítást követően két évenként kellett átalakítani egy-egy korábbi tehervagont nyitott személyszállító kocsivá a növekvő igények kielégítése végett. Ezeket a közkedvelt kocsikat, máig 6 db-ot, az erdészeti saját tervezéssel és kivitelezéssel építette. Ezekből eddig 4 db-ot ugyancsak házi konstrukcióban sikerült könnyű, esztétikus (2.kép) polikarbonát tetővel ellátni, ami megvédi az utasokat a hirtelen jött nyári záporoktól.

Különleges darabja a járműparknak a korábban szerkocsiként használt, majd 1989-ben házilag átalakított egy évszázaddal korábbi külsőt mutató tetővel ellátott négytengelyes nyitott kocs. Kár, hogy az ütközője alacsonyab-

ban van, így csak speciális kapcsolóelemmel vontatható.

Az erdei vasút iránti érdeklődést és annak közkedveltségét egyértelműen mutatja az utasforgalom alakulása. Az elmúlt évben 56 273 fő volt az utaslétszám. Ez a teljesítmény magáért beszél (3. kép).

A forgalom lebonyolítására rendelkezésre álló 3 db C-50 típusú dízelmozdony részére ez a teljesítmény már-már eléri a teljesítőképesség határát.

Az utolsó 1964-ben leállított gőzmozdony kissé hiányos állapotban az Ipartelepen lévő erdészeti gyűjteményt gyarapítja. Ugyanitt látható egy rönkszállító truck-pár, valamint tablók az erdei vasút történetéről és újjáépítéséről.

Pálháza községben a végállomás épülete a volt Hegyközi Kisvasút megállójának helyére épült 1999-ben, melyet a helyi önkormányzat építtetett. A vonattal a végállomásra elindulva az utazók elé tárul a Kemence-patak völgye minden szépségével. Az Ipartelep és Kishuta felé magasodó Szárhegy (305m), vele szemben a Somhegy (486m) festői nyitányt nyújt az utazóknak.

Az Ipartelepről indulva vasútvonal keresztezi a Pálháza – Nagyhuta közutat, majd a Fűrészüzem területén halad át. A Fűrészüzemet elhagyva a Szárhegy erdejébe vezet tovább a vonal Kishuta községbe. Kishuta bejáratánál található az erdei vasút megállója. A község két egybetorkolló völgyben fekszik. Lakói többségben szlovák anyanyelvűek.

Kishutát elhagyva a Kemence-patak völgye kiszélesedik és pompás rétek tárulnak a kirándulók szeme elé. Itt található az egyik legkedveltebb ifjúsági táborhely, a Dzedő-völgy.

A következő megállóhely Kemence-patak. A grófi időkben az erdőgazdálkodás központja volt. Jelenleg is erdőgazdasági dolgozók lakják.

Elhagyva Kemencepatak települést a völgy újra szűkül, a vasútvonal ismét az erdőbe vezet. A patakkal hol párhuzamosan, hol azt keresztezve hídon átvetve halad fölfelé a völgybe a vasút a következő megállóig, amely a Komlói-völgyben van, így ezt a nevet viseli. Innen a zöld (Z) jelzésű turistaúton a Gerendás-réten át el lehet jutni 7 km megtétele után Újhutába. Ez az útvonal kedvelt, hiszen a hegység még érintetlen szépségét élvezheti a fáradtságot nem kímélő turista.

A 4 km-re elterülő Gerendás-réten a kiránduló válogathat a szebbnél szebb túralehetőségek között – Kék-túra –

3. kép.

Nagyhuta vagy Regéc, esetleg Makkoshotyka felé.

Tovább haladva újra az erdei vadonba vezet a vasút vonala. Itt található balra a vasúti pályától a másik rendkívül kedvelt ifjúsági táborhely, a Kavicsváltói rét. Amíg faanyagszállítás folyt, a vasútvonal másik oldalán kissé följebb erdei faanyag rakodóhelyet építettek ki. Itt a szerelvényeknek van kitérési lehetősége is.

Elhagyva a Kavicsváltót a pálya erősen emelkedik. Így éri el a vonat a vasútvonal egyik legfestőibb pontját, a kőkapui kastély előtt csillogó tavat. Ezt völgyzáró gát építésével hozta létre a Zemplénhegységi Állami Erdőgazdaság 1968-ban.

Erdei vasutunk szenzációs élményt nyújtó műszaki létesítménye a kőkapui kastély alatti sziklába vájt 37 méter hosszú alagút. Az utazók, akik először járnak itt, alig győzik kapkodni a fejüket, hiszen amikor a szerelvény kijön az erdőből, mindenki a tavat veszi szemügyre azután a hegytetőn megpillantják a kastélyt. Mire belefeledkeznek a látványba, már benn is vannak az alagútba. A meglepetéstől (hogy ilyen is van) még fel sem ocsúdnak, amikor újabb látványosság kínálja magát: a kőkapui szálló és vendéglő újjávarázsolt épületegyüttese. A kastélyt svájci vadász-kastélyok mintájára építette a gróf Károlyi család az 1800-as évek legvégén.

A Kemence-patak völgye itt szűkül össze a legjobban. A tömör sziklába tört magának egykor utat a patak, kialakítva ezzel a két sziklaszirtet, amelyek kő kapuként állnak ma is az út két oldalán. Az alagút nyugati oldalát 1990-ben épített boltozattal erősítette meg az erdőgazdaság.

Kőkaput elhagyva éri el az utazó az 1980-as években létesített sí- és szánkópályát. A sípályán felvonó is működik.

Korábban itt vasúti elágazás is volt, egy szárnyvonal tért itt be a Határvölgybe. A Határvölgy Nagyhuta és Regéc községek határát választja el.

Újra az erdőben zakatol tovább a vonat, így éri el végállomását, Rostallót. A II. világháború előtt itt összesen egy szolgálati lakás állott, amelyben a grófi birtok híres vadászdinasztiája, a Kababik család lakott.

A rostallói végállomástól indul a 2002-ben, az erdészet által kiépített „Páfrány” tanösvény, melynek 1300 m hosszú ösvényét bejárva az erdő élővilága közelebb kerül a kirándulóhoz. A tanösvénynek 8 állomása van, amelyeken az erdő életközösségeinek alkotói kerülnek bemutatásra.

A erdei vasút az 1980 előtti időkben tovább közlekedett az 1 km távolságra levő Háromforrásig, illetve a háború előtti időkben még az 1,3 km-rel távolabb levő Susulyáig.

A rostallói végállomás felett emelkedik a Nagygerében-hegy (450 m), vele szemben a Kis Vadásztető (421 m).

A kisvasút vonalán Kishutát elhagyva a kiránduló a Zempléni Tájvédelmi Körzet területére lép. A patak völgyében a vasútvonal több szigorúan védett területre is áthalad. A kirándulók több ezres tömegének kizárólag az erdei vasút nyitott kocsijaiból lehet bemutatni ezt az egyedülálló természeti értéket anélkül, hogy abban a tömeges látogatás folytán kár keletkezzen. Az erdei vasút működésével természetvédelmi missziót is teljesít, mert a természeti értékeket maximálisan védve teszi azokat bemutathatóvá a kirándulók tízezreinek.

A természet, a hegyvidéki erdő itt a szó igaz értelmében karnyújtásnyira kerül a kirándulókhoz. Az alföldi, nagyvárosi emberekre a hegyek, az erdőben

kanyargó, csobogó, tiszta vizű patak ugyancsak nagy hatással van, maradandó emlékképet nyújt. Az itt lakók szeretik a kisvasutat, szinte velük együtt született újjá, hiszen túlnyomó többségüknek a hegyközi kisvasút jelentette a kapcsolatot a várossal és a szomszéd falvakkal.

Ezért is kíséri nagy érdeklődés az erdei vasút további sorsát és tervezett fejlesztését.

A Zempléni-hegység erdeiben számtalan korábbi vasúti pálya található. Ezek a vasutak bizonyos erdőrészek termelés utáni faanyagszállítására szolgáltak. Az erdőrész faanyagának beszállítása után a felépítményt, ami leginkább a repülővágány fogalmának felel meg, felbontották és áttelepítették más helyre. az alépítmény megmaradt, későbbi útépítésnek kínálva kedvező lehetőséget. Nyomvonal-vezetése egyenletes lejtviszonyokat biztosított. Utat csak a korábbi vasutak mintegy harmadára építettek, a másik kétharmadot visszafoglalta az erdő.

Ilyen felhagyott vasútnyomon épült például Nagyhuta község határában a Senyő-völgyi út első 2,5 km-es szakasza. Telkibányán a Bírő-hegyen lévő régi vasútnyom egy részén épült az úgynevezett Hatvanasi út. Nem épült út a Bohóréten lévő vasútnyomokon, vonalvezetésük azonban ma is kitűnően látszik, ugyan úgy, mint a Tolcsva-patakkal párhuzamosan futó Háromhutától Vámosújfaluiig vezető egykori vasútvonalé.

A Pálházi Állami Erdei Vasút egyre keresettebb belföldön, de jelentős az utaslétszám a határon túlról is. 2003. nyarán egy kéthetes ciklusban Szlovákiából naponta egy vagy két autóbussznyi turista érkezett, kimondottan az erdei vasúton való utazás kedvéért.

Remélhetőleg a határok átjárhatósága 2004. május 1-et követően a kisvasút utaslétszámának növekedését is hozza. Európai uniós pályázatokon nyert pénzforsorokból remélhetően elérhető, hogy az öreg „Bimbó”, A Zempléni-hegység egyik gyöngyszeme tovább éljen és viruljon.

A továbbfejlesztésre nyitott a lehetőség, hiszen a Rostallón lévő végállomást 1000 vágányfolyóméteres továbbépítéssel a Háromforrásba, az egykori rakodó helyére lehetne áthelyezni, ahol az utasok fogadásának kedvezőbb lehetőségei vannak, mint a jelenlegi végállomáson.

„Száz vasutat, ezeret !

Csinálgatok, csinálgatok !

Hadd fussák be a világot...”

dr. Lenár György
erdőmérnök

Elnökségi ülés

Kivonat a MEGOSZ 2004. február 3-án 10 órai kezdettel a MEGOSZ irodájában megtartott elnökségi ülésének jegyzőkönyvéből:

Jelen voltak: Luzsi József, Bodor Dezső Károly, Dombóvári Dénes, Dombóvári J. Tibor, Mihályfalvy István, Molnár László, dr. Ódor József, Tamba Miklós, Virágh János, dr. Sárvári János, illetve meghívottként: Ormos Balázs főtitkár /OEE/

Luzsi József elnök köszöntötte a megjelenteket. Jegyzőkönyvvezetőnek *dr. Sárvári Jánost*, jegyzőkönyv-hitelesítőnek *Mihályfalvy Istvánt* és *Virágh Jánost* fogadták el. Ezt követően a kiadott napirendnek megfelelően az alelnöki munkatervek és a saját feladatkörben eddig végzett munka rövid ismertetése következett.

Mihályfalvy István beszámolójában kiemelte az ingyenes szaktanácsadás bevezetésének fontosságát mind a MEGOSZ elismertségének fokozása, mind a lehetséges taglétszám növelése terén. Ehhez kapcsolódva *Luzsi József* elmondta, hogy Szolnokon az Állami Erdészeti Szolgálat irodája szomszédságában megkezdtek az ingyenes szaktanácsadást és heti három alkalommal tartanak ilyen ügyeletet. Az első tapasztalatok kedvezőek és kapcsolódva az elhangzottakhoz kérte a jelenlévő elnökségi tagokat, hogy saját területükön is tegyék meg a szükséges lépéseket ennek beindítására. A cél, hogy legalább régióként legyen egy-egy hasonló iroda, ahol egyoldalas MEGOSZ tájékoztatót és belépési nyilatkozatot is kaphatnak az érdeklődők.

Felelősök: az alelnökök

Határidő: folyamatos

Mihályfalvy István elmondta, hogy közös érdek lenne – mind a megrendelő tulajdonosok, mind a különböző munkákat végző vállalkozók szempontjából – a magánerdővel kapcsolatos szolgáltatások árainak egységesítése.

Felvetése alapján az Elnökség megvitatta a MEGOSZ 10. évfordulójának előkészítésével kapcsolatos feladatokat.

A következő döntések születtek:

Időpont: június eleje, vagy szeptember közepe az aktuális ágazati rendezvények figyelembe vételével,

Helyszín: ERDŐSZÖV Rt. pilisi székhelye,

Időtartam: 1 vagy 2 napos önálló MEGOSZ rendezvény, miniszteri fővédnökséggel, konferenciával, terepi és/vagy gépbemutatóval, az időtartamtól függően, hazai és külföldi meghívottakkal.

Előzetes címjavaslat: „A MEGOSZ 10 éves ünnepi ülése”

A meghozott határozatok és a helyszín felmérése alapján konkrét megvalósítási tervet kell elkészíteni és az elnökség elé terjeszteni.

Felelősök: Mihályfalvy István és dr. Sárvári János

Határidő: március 15.

Virágh János beszámolójának kiegészítéseként felvetette annak szükségességét, hogy néhány aktuális problémával az Állami Erdészeti Szolgálatához forduljunk. Az Elnökség a javaslat megvitatása után úgy határozott, hogy részben a térképészeti és az üzemtervi adatbázissal kapcsolatos egységes adatszolgáltatás kérdésében, részben a nem működő magánerdők tulajdonosainak megszólítása ügyében levelet írunk az ÁESZ-nek. A levéltervezet előkészítéséért felelős: dr. Sárvári János

Határidő: február 10.

Javasolta a faárak legalább részleges egységesítésének kezdeményezését a már működő „csemetebörze” mintájára.

Dr. Ódor József elmondta, hogy sajnos a Nemzeti Erdőprogramban a kidolgozott anyagokhoz képest a magánerdő csak szerény keretek között jelenik meg.

Beszámolt arról, hogy az általuk felállított pályázatfigyelő rendszer kialakulban van.

Felhívta a figyelmet, hogy saját SAPARD pályázatuk tapasztalatai alapján, az EU-s pályázatokat elnyerők rendkívül szigorú és folyamatos ellenőrzésre számíthatnak majd.

Molnár László részletesen ismertette a MEGOSZ tervezett honlapját és a szolgáltatói szerződést. Az Elnökség megvitatás után elfogadta az abban foglalt vállalási összegeket és javasolta annak átnézés után történő aláírását. Molnár László elmondta, hogy február végére már szeretné a honlapot beindítani.

A továbbiakban javasolta, mint lehetőséget a taglétszám bővítésére, hogy az integrátorok építsék be a tagdíjat a megbízási díjakba. Az Elnökség egyetértett a felvetéssel és javasolja annak alkalmazását az integrátorok körében.

Dombóvári Dénes beszámolóját a birtokhasznosítási bizottságok működéséről írásban leadta. A MEGOSZ a 2003-ban felvett előleggel elszámolt december 29-én az NFA-val. Célunk, hogy 1-2 hónapon belül elérjük a 400 működő bizottságot és folyamatosan növeljük az új MEGOSZ jelöltek számát. Ennek megvitatására Dombóvári Dénes már januárban összehívta a tagozatvezetők egy részét.

Tamba Miklós elmondta, hogy az OEE és a MEGOSZ közötti együttműködés jó ütemben fejlődik. Javasolta közös országos megmozdulás beindítását „szabadítsuk meg a szeméttől az erdőt” címmel, aminek várhatólag igen pozitív hatása lenne az egész erdészeti társadalomra nézve.

A birtokhasznosítási bizottságok ügyéhez kapcsolódva javasolta, hogy a tagozatvezetők által aláírt körlevélben forduljunk az érintett polgármesterekhez. A levéltervezet elkészítéséért *felelős:* Dombóvári Dénes és dr. Sárvári János

Határidő: február 20.

Ormos Balázs tájékoztatta az elnökséget az erdészeti feladatok támogatására szánt várható keretszámokról.

Elmondta, hogy Faenergetikai munkacsoport alakul és a tervek között

szerepel a témában tárcaközi bizottság létrehozása egy átfogó országos programmal.

Felajánlotta az Országos Erdészeti Egyesület tagnyilvántartási programja megvizsgálásának és adaptálásának lehetőségét a MEGOSZ vonatkozásában.

Bodor Dezső Károly felvetése alapján a következő határozat született: az Elnökség tagjai rövid (maximum 1 oldalas) írásos anyagban fejtsek ki véleményüket a jelenlegi erdőfenntartási járulék rendszerével és annak jövőjével kapcsolatban.

Felelősök: az elnökség tagjai

Határidő: a következő elnökségi ülés

Luzsi József elmondta, hogy a most induló „Erdőgazda az Unió küszöbén” című kiadványsorozat 4. füzetét – ami a magyar magánerdő-gazdálkodás helyzetét és a belépéssel kapcsolatos legfontosabb tennivalókat taglalja majd – a MEGOSZ Elnöksége jegyzi. Kéri ezért, hogy mindenki készítse el erre vonatkozó írásos elképzelését, anyagát.

Felelősök: az elnökség tagjai

Határidő: április 5.

Dr. Sárvári János ismertette, hogy a legutóbbi elnökségi ülés óta eltelt időszakban a MEGOSZ közösen és egyénileg is számos, a tagság érdekképviselőt szolgáló levélben kereste meg az illetékes hatóságokat:

Az Országos Erdészeti Egyesülettel (OEE), a Fagazdaságok Országos Szakmai Szövetségével (FAGOSZ), a Pest megyei Mezőgazdasági Termelők Szövetségével és az Agrárkamara Erdészeti, Vadászati, Halászati Osztályával 2003. december 11-én levélben fordultunk dr. Németh Imre miniszter úrhoz kérve a SAPARD gépberuházási forrásainak megnyitását az erdőgazdálkodók számára is.

Szintén a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek címzett 2003. december 15-i keltezésű levelünkben az OEE-vel és a FAGOSZ-szal együtt az erdészeti feladatok támogatása körüli bizonytalanságokra, az erdészet és faipar jövőjére, működőképességére vonatkozóan kértünk tájékoztatást.

A közmunka Tanács elnökének és az FVM közigazgatási államtitkárnak írt levelünkben, 2004. január 20-án az előkészítés alatt lévő erdészeti közmunka program azon anomáliájára hívtuk fel a figyelmet, hogy éppen az erdőtelepítések 96%-át megvalósító magánerdőgazdálkodók nem vehetnek részt a pályázaton, csupán állami és önkormányzati szervek.

Dr. Sárvári János tájékoztatta a meg-

jelenteket arról, hogy a MEGOSZ 2004. januárjában regisztráltatta magát az illetékes Földművelésügyi Hivatalnál s ezzel a belföldi és uniós pályázatok benyújtásához szükséges alapfeltételnek eleget tett.

A MEGOSZ-díj alapításával kapcsolatban az elnökség úgy határozott, hogy az *Rimler Pál* nevét viselje. A díjat a magyar magánerdő-gazdálkodás ügyéért legtöbbet tevők nyerhetik el (évente 1 fő) és azzal emléklapok, továbbá tárgyjutalom jár. Az első díj átadására a tervek szerint a MEGOSZ idei emlékülésén kerül sor. A díjszabályzat, illetve az emléklapokt előkészítéséért *felelős:* dr. Sárvári János

Határidő: folyamatos

Luzsi József tájékoztatta a jelenteket az Agrár Kerekasztal létrehozásával kapcsolatos fejleményekről. Elmondta, hogy a MEGOSZ Telegdy Pál volt elnökünket hatalmazta fel arra, hogy a MEGOSZ-t a MAÉT és a Társadalmi Unió ülésein képviselje.

Dombóvári J. Tibor a tiszteletbeli elnöki funkció létrehozására tett javaslatot.

Indítványozta továbbá, hogy az Elnökség tagjai saját költségükre központilag egységes megjelenésű névjegykártyát rendelhessenek a Titkárságon.

Mihályfalvy István, tekintettel az uniós pályázatok bonyolultságára, főállású pályázatíró szakember alkalmazását javasolta. Az Elnökség az ügyben a döntést – megvitatás után – elnapolta.

Ormos Balázs a bajor magánerdősökkel való együttműködés továbbvitele érdekében javasolta, hogy kapjon egyszeri meghatalmazást MEGOSZ tagként, az ilyen irányú tárgyalások alatt annak képviselőjére, a közös delegáció brüsszeli látogatása során. Az Elnökség a javaslatot támogatta és a meghatalmazást Ormos Balázs részére kiállította.

Budapest, 2004. február 6.

Dr. Sárvári János

jkv. vezető

Mihályfalvy István

jkv. hitelesítő

Virágh János

jkv. hitelesítő

Vadgazdálkodás

Az Országos Erdészeti Egyesület Vadgazdálkodási Szakosztálya – az Erdőművelési Szakosztállyal közösen – figyelemreméltó rendezvényt szervezett, a Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Részvénytársaság Nagyatádi Erdészet területén.

Dr. Papp Tivadar, a Mecseki Erdészeti Rt. termelési vezérigazgató-helyettese „Az erdei vadkárok és a nagyvadlétszám problémaköre Magyarországon” című előadásában látványosan érzékeltette, hogy a rendkívüli mértékben megnövekedett szarvas- és vaddisznólétszám nagymértékű, látható és mérhető károkat okoz az erdeinkben. „Az erdőművelés és a vadgazdálkodás összefüggései Somogy megyében” címmel *Nádas József*, az Állami Erdészeti Szolgálat Kaposvári Igazgatóságának vezetője ábrákkal, adatokkal bizonyította, hogy a vadlétszám, a vadgazdálkodás már olyan méretű, miszerint ellehetetlenül az erdőművelés, szinte lehetetlen a megyében a természetes felújításokat megvalósítani.

Ma már az egyszerűsített vadkárbecslési módszerek nem adják meg az erdőben ténylegesen keletkezett, a vad által okozott károk valódi értékét. Erre vonatkozóan dolgozta ki az ERTI Öko-

nómiai Osztálya az erdei vadkárok értékelésének gyakorlati és elméleti módszerét. Ezt ismertette *Marosi György* osztályvezető, amit a Nyugat-magyarországi Egyetem által szervezett felsőfokú erdőérték- és kárértékelési tanfolyamon is megtanulhattak a résztvevők. Ezt a módszert kellene alkalmazni a vadkárbecslő szakértőknek is a kárfelvételi eljárásaik során.

Buzgó József, a Somogyi Erdő és Fafeldolgozó Részvénytársaság Vadgazdálkodási osztályvezetője „A vadgazdálkodás helyzete, a vadkárokkal és a nagyvadlétszámmal kapcsolatos problémák a SEFAG Rt. területén” című előadásában a helyi gondokat tárta fel. Ez kettős dolog, miután a SEFAG Rt. területének azon részén, ahol az Rt. gyakorolja a vadászati jogot, igyekszik szakmailag megoldani az ilyen problémákat. Ugyanakkor súlyosak az erdőben keletkezett károk, ahol a SEFAG Rt. területén a Lábodi Mezőgazdasági Rt. a vadászatra jogosított.

Az elméleti jellegű rendkívül érdekes, izgalmas előadásokat követően terapi program keretében mutatták be az erdei vadkárokat a Nagyatádi Erdészet területén.

Az örökzöld téma, a vad által az er-

dőben keletkezett károsítás változatlanul növekvő mértéke és a nagyvadlét-szám elviselhetetlen nagysága nem kerül nyugvópontra, mert nem történik elegendő mennyiségű szarvas- és vad-disznókilövés, jelentős létszámapasztás. Sőt néha még vitatják is, hogy úgy van. Ezen ma már kár vitatkozni. Bizony-ságul két számsort rögzítünk az alábbiak-ban.

Ezek tavaszi állománybecslési adatok, amelyeket a vadászatra jogosultak közöl-tek és kerültek azokból összesítésre.

Gímszarvas:

1978. év 39 200 db
1988. év 50 700 db
1991. év 58 400 db
2002. év 82 572 db
2003. év 82 623 db

Vaddisznó:

2001. év 82 433 db
2002. év 91 070 db
2003. év 86 637 db

A magyarországi mezőgazdálkodás, erdőgazdálkodás és kertgazdálkodás, tevékenység és területek, valamint nö-vényzete már nem bírják ezt az óriási tovább növekvő mennyiséget, terhe-lést. Sem vadeltartó képességről, sem vad-tűrő képességről már nem beszél-hetünk.

Balázs István

A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara Erdő- és Kárérték-számítási Tanfolyamot hirdet

Időtartama:
erdőmérnököknek 120 óra,
faipari-, kertész- és környe-
zetmérnököknek 180 óra.
Ütemezése: 2004. május-jú-
nius, 2, illetve 4 hét oktatás
+ önálló feladat + vizsga.

Részvételi díj:

erdőmérnököknek
120 ezer Ft,
egyéb végzettségűeknek
180 ezer Ft.

Felvilágosítás és jelentkezés:
dr. Héjj Botond, 99/518-192,
fax 99/329-911
9400 Sopron, Bajcsy Zs. u. 4.,
hejyb@emk.nyme.hu
Jelentkezési határidő: 2004.
április 15.

10 éve nem írták

Ész, vész, erdész!

A Népszabadság április 1-jei számában (tehát 1994-et írunk) a 12. oldalon Erdővész cím alatt jelent meg szakértői cikk, lényegében az erdő-privatizáció nem túlzottan tréfás oldaláról. Ez a cikk hivatkozik továbbá egy, a múlt (1993.) év december 28. napján az Új Magyarországon Magánkiáltvány az erdőkért címmel megjelent tanulmányra, vastagon szedett sorokban idéz-ve néhány gondolatot abból.

Ezen cikkektől eltérő vagy ellentétes, vagy más vonatkozásokat hangsúlyozó véle-mények olvashatók az E.L. márciusi (1994.) szá-mában a 65-69. oldalon. Észérvek sokaságá-nak nem vagyunk híján tehát, legfeljebb a hi-tünk tűrőképessége szerint vagyunk kénytele-nek állást foglalni a közeljövőt illetően. Vagy elhisszük, hogy az ágazati minisztériumi kinyi-latkoztatás szerint: a 900 ezer hektár állami tu-lajdonban maradó erdőn felüli rész a magán-erdő-gazdálkodás bölcsője (min. öt évig), míg az állami részből a legsilányabb néhány száz-ezer hektár is pályázat elnyerése révén része-sül a gazdálkodás éldásos gyümölcseiből, vagy nem hisszük el.

Mint egyszerű, mezei erdész (Jager campestre), némi véleményalkotással hadd demonstráljam a bevezetőben álló cikkekre hiá-ba várt prüszkölő-rohamot! Elsőnek, végső soron csak a magam és a szűk érdeklődői kör számára készített Erdészeti Lapos-t, annak is az 1993. I. félévi, Erdészeti apolitika főcím alatt megjelent sorait idézem:

„A Népszabadság 1992. november 6-i szá-mának zöld oldalán, Menteni, ami még ment-hető cím alatt olvasható európai erdészekről, akik a Duna szlovákiai eltereléséről tárgyaltak Rómában. A cikk hírt ad az elterelés követke-ztében pusztulásnak indult első néhány ezer hektár, erdővel jellemzett életközösségről is.

Második tízezer hektár

Mindemellett időszerű lenne szót ejteni más elterelésekről is. Például az erdészszakma el-tereléséről a felső szintű szakirányításból, vagy a gazdálkodás irányításából. Szakembe-rek eltereléséről az ágazatból, kezdve kez-dőkkel, folytatva megrögzöttekkel. De az er-dők eltereléséről is a módszeres erdőgazdál-kodásból (ami annyiban válik a köz kárára, hogy a huszas évek elején a legsilányabb er-dőmaradványt is egyszer már sikerült „át-menteni”). Szólni kell továbbá a tanult szak-májukból az erdészetbe tereltekéről, vagy az erdészeten belül eltereltekről, jogosan vagy érzékenységből sértődöttekről, akiket most mások elterelésében engednek engesztelőd-ni (talán ezzel indult az erdőkárpótlás sze-mélyzeti előkészítése).

Harmadik ötvenezer hektár

Idejekorán beszélni kellett volna az átkos időkben ugyan, de felhalmozott erdészeti tőke gyors eltereléséről az ágazatból (általában ipa-

ri jellegű, némi gyors pénzt hozó üzemágak, vagyonok). Mert nagy a valószínűsége, hogy a mi, lassan növő erdőkkel jellemezhető, sajátos éghajlatnak is kitett erdészetünknek a lassú privatizáció könnyebben elviselhető lett volna velük. Az üres kincstár ismeretében biztosan! A sokáig kecsegtető kincstár feleslegessé tette, hogy bárki is hangsúlyozza: erdészeti módsze-res gazdálkodásból még prosperáló nép-(és magán-)gazdaságban sem lehet megélni, más jövedelem híján!

Negyedik félmillió hektár

A kárpótlás keretében magánkész alá terelt er-dők tulajdonosai feltehetően ez utóbbi axió-mával találkoztak először. Már azután, hogy fillérekért jutottak különböző mennyiségű élőfához, egyebekhez (mert a jogosult arany-koronaérték a fa értékét nem tartalmazza). Ennek az adományozásnak a kárát a semmi-ben sem vétkes szélesebb közösség is látja (?), amennyiben az erdő kikerül a köztulaj-donból, majdan a volt köztulajdonos megvá-sárolni kényszerülhet az egykori eszmei köz-tulajdonát, ily módon – mint károsult – vala-mikor igényt támaszt x-edik kárpótlásra. Hogy kinek a rovására, az még további öle-tek függvénye.

Az utolsó mohikán

Az erdőt féltő közvélemény és az ábrándozó szakember lelki szemei előtt sajátos hazai tartamos erdő (Dauer-wald) képe lebeg, amely mindig mutatja az idős fák nyújtotta, idealizált erdőképét, őrzi a folytonos meg-újulás rejtélyes erejét, ugyanakkor rendre le-hetőséget teremt a használó társadalom fa-és egyéb szükségleteinek szabályozott ki-nyerésére. Az ábrándozó bizvást előrelépést olvas ki abból, hogy az erdőtenyészet imént vázolt csúcsa (Dauer), valamint a szakirányí-tás főosztályi keretre mérsékelt csúcán gör-nyedő, szinte azonos néven nevezhető (Dauner).Ha a klasszikus értelemben vett örök-erdőről hazai kép nem bukkanhat is elő, az ábrándozóban fel-feltűnik: a megúj-ulás rejtélyes ereje, a különféle szükségletek kinyerését szabályozó szakirányítás elvárha-tó-e most, a zilált pénztelenségi viszonyok között (amikor paradox módon pénztelen-séggel mért a vagyonkezelő is, az alárendelt gazdálkodók fölött).

Azt, hogy milyen is lesz az utolsó képvise-lője az erdőt szolgálat szintjén munkáló, túlzá-soktól elzárkózni képes szakembereknek, ne-héz megmondani. Erdész? Bankár? Bölcsész? Iparos? Magánzó? Színész?

Azt hiszem, ennek az utolsó mohikánnak a rész- helyett rinocéroszbőrűnek, nagyrészt er-désznek és bankárnak kellene lennie, aki jó színészi képességekkel felvértezve, a magán-zó bölcsességével iparkodik menteni, ami még men(esz)thető!

Apatóczy István

Gondolatok az erdészeti szaporítóanyagok jelenlegi származásigazolási rendszeréről

Előzmények

A magyar erdőgazdálkodásban a szaporítóanyagok származását a hetvenes évektől kezdve kell dokumentálni. A rendszer fokozatosan épült ki: fontos dátuma volt a kialakításnak 1989., amikor Magyarország bevezette az OECD rendszerű származásigazolást, majd a 91/1997. (XI. 28.) FM rendelet, amely már figyelembe vette közelgő európai uniós csatlakozásunkat. A közelmúltban pedig megjelent a 110/2003. (X. 21.) FVM rendelet, amely már teljes egészében az uniós követelményeket tartalmazza.

A származásigazolási rendszer működését az OMMI (Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet) Erdészeti Osztálya ellenőrzi. Az igazolás kiterjed a szaporító alapanyagokra (magvak és dugványok), valamint a csemetekertekből kikerülő gyökeres ültetési anyagokra. Az erdősítésekben csak igazolt származású szaporítóanyag használható fel, amit az erdőtörvény [1996. évi LIV. Tv. 35. § (5) és 41. § (3)] pontatlanul fogalmazva ugyan, de megkövetel. Tudniillik nem *származást*, hanem *minőséget* említ, ami természetesen nem ugyanaz!

Ez is arra utal, hogy a hazai származásigazolással az erdészet berkein belül nincs minden rendben. Erre először *dr. Marjai Zoltán* (1991) hívta fel a szakma figyelmét, amikor részletesen elemezve a magyar erdészeti magvizsgálat és szaporítóanyag-felügyelet jelenlegi helyzetét, rámutatott arra, hogy szükség van „*az ültetési anyag útjának terelésére és nyomon követésére, egészen az üzemtervi nyilvántartásig*”.

A jelenlegi gyakorlat

Marjai Zoltán elemzését mintegy kiegészítve, *BarthaPál* (1991) ismertette az erdei szaporítóanyagok OECD ellenőrzési rendszerét. Összegzésében így fogalmaz: „*az OECD erdei szaporítóanyagok ellenőrzési rendszere nem más, mint a nemzetközi kereskedelmet a követelményrendszer egységesítése révén megkönnyítő önkéntes társulás, mely speciális eszközeivel hozzájárul az erdők hozamának növeléséhez (fajták), ugyanakkor segítséget nyújt a természetes erdei ökoszisztémák stabilizálásához (származás, őshonosság)*”.

A kívülálló számára ezzel a dolog el is van intézve, mert úgy tűnik, hogy az erdei szaporítóanyagok hazai származásigazolása terén minden rendben van, hiszen egy nemzetközi normatíva szerint zajlik.

A valóság azonban az, hogy hiába van kidolgozva a rendszer, ha annak betartását a kis létszámú szaporítóanyag felügyelet nem képes hatékonyan ellenőrizni. De még ennél is nagyobb baj, hogy a származásigazolás megszakad az erdősítésnél. A csemetét kísérő származási igazolvány adatai nem kerülnek be az erdőtervi nyilvántartásba, ennek következtében mindörökké elvesznek az utókor számára!

Mondok egy példát! Időnként felkérést kapok, hogy szakértőként vegyek részt az erdészeti részvénytársaságok ISO auditálásán, mert az auditoroknak szükségük van szakmai segítségre. Ilyen alkalmakkor általában találomra kiválasztunk egy erdőrészt, amelynek végigkövetjük a sorsát a véghasználattól kezdve, egészen a felújításig. El szoktam kérni a felhasznált ültetési anyag származási igazolványát is. Gyakori, hogy a szabályszerűen kiállított bizonylaton azonos fajok, többféle származású szaporítóanyaga van dokumentálva. Az erdőművelési műszaki vezető azonban soha nem tudja megmondani, hogy a különböző származású szaporítóanyagot hogyan osztotta szét a felújított erdőrészek között. Számára az csak köcsánytalan tölgy vagy csak bükk, függetlenül attól, hogy honnan származik.

Ezzel viszont megszűnt a rendszer minden előnye! Az egyik – ha nem a legfontosabb információ – örökre elveszett! Ki emlékszik már 5-10 év múlva arra, hogy egy adott erdőrészt milyen származású szaporítóanyaggal újítottak fel?

Mit tegyünk?

Ez a fontos adat csak úgy maradhat fenn, ha az erdősítések műszaki átadása során az erdőfelügyelő feljegyzi az átadási jegyzőkönyvre ('E' lap) a származást, majd onnan – mint alaphelyzetről – a műszaki vezető bevezeti az erdőtervi nyilvántartási rovatába. A következő üzemtervi ciklusban pedig már a leíró részben jelenik meg az állomány származása, mint ahogy látható egyébként a sok-sok állományszerkezeti jellemző.

Miért nem így történik ez ma, hiszen pofon egyszerű a dolog? A leggyakoribb válasz: mert nincs megfelelő rovat sem a műszaki átadási jegyzőkönyvön, sem az erdőtervben! Ez persze nevetséges kifogás, mert ettől még mindent fel lehetne jegyezni, csak akarni kellene! De a szükséges rovatokat is ki lehetne alakítani, csak ezt is akarni kellene!

Erdészeti részvénytársaságaink mindegyike bevezette az ISO minőségbiztosítási rendszert. A származás az erdők faállományának a minőségét alapvetően határozza meg. Ennek rögzítése a legfőbb dokumentumban, **az erdőtervben**, elemi érdeke a hosszú távon gondolkodó erdészeknek. **Legyen a tartamos erdőgazdálkodás egyik alapkövetelménye a termőhelynek megfelelő faj/fajta származásának bevezetése az erdőtervbe.**

Az EU-ban a termékek szabad áramlásának elvét kell alkalmaznunk az erdészeti szaporítóanyagok esetében is. A tagállamok *Nemzeti Szaporító-alapanyagforrás Jegyzékébe* bejegyzett magforrásból (magtermő állomány, magtermesztő ültetvény) vagy klónból származó szaporítóanyag forgalomképes az Unió egész területén. Ugyanakkor van lehetőség arra is, hogy a bizonyítottan nem megfelelő szaporítóanyag-forrásokat – szigorúan tényadatokra támaszkodva – kizárják a forgalmazásból. Ehhez konkrét adatokra, összehasonlító vizsgálatokra van szükség! Ennek alapja pedig az, hogy minden szaporítóanyag-felhasználás esetén igazolható legyen a kiültetés pontos helye!

Nô a trópusi erdőültetvények területe

1965-ben a világ összes erdőültetvényének 8%-a volt trópusi területeken. Ez a szám 1979-re 13%-ra, 1985-re 17%-ra emelkedett. Ez hathatós mértékben segíti a világ papírfaigényének kielégítését, de más ipari fákét is. Így a kilencvenes évek elejére évi 400 millió m³ fatöbblet jön létre, ha ha-nként 15 m³-rel számolnánk.

(J. Evans: *Plantation forestry in the tropics*. Oxford, 1982)

Dr. Szodfridt István

Szántógazdálkodás helyett vízművelés

A WWF Magyarország új, átfogó mezőgazdasági programot indított a Tisza mentén, melynek természetvédelmi célkitűzései mellett kiemelt szerepet kap a térség átgondolt társadalmi és gazdasági fejlesztése. A nemzetközi természetvédelmi szervezet a Vizes Élőhelyek Világnapja alkalmából felhívja a politikai döntéshozók figyelmét arra, hogy az ökológiai alapokat nélkülöző fejlesztések előbb vagy utóbb gazdasági nehézségeket okoznak.

Az elmúlt évszázadokban az Alföld természeti képét és a térségben élők életminőségét, létbiztonságát egyaránt a Tisza határozta meg. Mára már jól érezhetőek a Tisza szabályozásának hosszú távú, negatív hatásai. Az Alföld megváltozott vízgazdálkodása, az oktanulandó szántógazdálkodás túl azon, hogy nem javítanak a vidéki közösségek életkörülményein, még kritikus helyzetbe is sodorhatnak egész térségeket. A WWF nemzetközi programja kiemelt mintaterületének a Tiszát választotta, ahol felkutatja, hogy a természeti erőforrások megőrzése a térség lakóinak gazdasági téren milyen kiemelkedő lehetőségeket nyújt, hiszen az Eu-

rópai Unió is kiemelten támogatja a tájfenntartó tevékenységeket.

„Ha bölcsen alakítjuk ki a terület adottságaira épülő termelési és szolgáltatási formákat, azaz figyelembe vesszük a térség egyedülálló természeti értékeit is, akkor sokkal több család jut megélhetéshez és a vállalkozói szektor is biztos alapokon működhet. Ehhez nagyléptékű tervezésre és összehangolt lépésekre van szükség” – mondta Kis Ferenc, a WWF Magyarország programvezetője. Minthogy a kormányzati fejlesztési tervek nem építenek a kistérségi és helyi kezdeményezésekre, a civil szervezeteknek és önkormányzatoknak kell összefogniuk és egyeztetni a fejlesztési irányokat.

A WWF Magyarország új programja abban segít a gazdálkodóknak és befektetőknek, hogy a kínáló lehetőségeket feltárják és kiválaszthassák a területnek megfelelő gazdálkodási módokat. Nyárra elkészülnek azok a megalapozó vizsgálatok, melyek megmutatják, hogy a természeti adottságok és a piaci igény figyelembevételével milyen fejlesztésekre van lehetőség a Tisza mentén és az Alföld belvizes, avagy ma még

aszállyal küzdő területein. Az eredmények alapján olyan gazdasági rendszert kell kialakítani, amely kevésbé érzékeny az időjárási, gazdasági, politikai változásokra és versenyképes termékeket képes az EU piacaira szállítani. Az őshonos háziállatfajták tartása, természetes építőanyagok előállítása, betegségeknek ellenálló ősi gyümölcs- és gabonafajták termelése, élelmiszeripari feldolgozás nagyanyaink receptjei alapján mind-mind ma még kiaknázatlan lehetőségek. Az eddigieknél nagyobb hangsúlyt kap a tájékoztatás és képzés, ezzel segítve a gazdálkodók és a térségi beruházók vállalkozásfejlesztését.

A WWF Magyarország több területen is támogatja a helyi kezdeményezéseket. A Közép-Tiszán már évek óta zajlik egy komplex tájgazdálkodási program megvalósítása, a hajdani Ecsedi-láp területén pedig a közelmúltban kezdődött a láp-helyreállítás lehetőségeinek és környezeti hatásainak vizsgálata.

További információ:

Kis Ferenc, WWF Magyarország
tel: (1)214-5554/130
ferenc.kis@wwf.hu

Látogatás Pozsonyban

Némethy Márta vezette a Pozsonyban tartott sajtótájékoztatóra a magyar szakújságírók csoportját. A megszokott német alapossgal megszervezett összejövetelen alapos tájékoztatást kaptak a jelenlévők, a nürnbergi Holz-Handwerk Kiállításáról.

Részletes információ beszerezhető:
Némethy Márta 06 20 99 34 574

A városi zöldövezetek erdeiről

Kanada földünk egyik legerdősültebb országa. A városi lakosság 8%-a él itt város körüli zöldövezetekben, vagyis bensőséges közelségben a természeti adottságokkal. Utóbbiak a lakosság számára széles körű környezeti és szocio-ökonomiai védelmet nyújtanak. Egy Ontarióban végzett felmérés szerint a lakosság tudatában van ennek a ténynek, ezért interdiszciplináris alapon stratégiát dolgoznak ki az ilyen erdők védelmére, célszerű használatára. Nos, ha a növekvő beépítések miatt aggasztóan csökkenő budapesti zöldövezetre gondolunk, vagy arra, hogy Kecskeméten csak erős erdészeti összefogással sikerült a háború utáni egymilliomodik hektár erdősítése révén felcseperedő erdőt megvédeni a bevásárlóközpontok terjeszkedésétől, akkor mi is elgondolkodhatunk a kanadai kezdeményezésen.

(The Forestry Chronicle, 23. 4. sz.)

Dr. Szodfridst István

Az MTA Erdészeti Bizottságának ülése

Meghívót kapott az Országos Erdészeti Egyesület az MTA Erdészeti Bizottságának ülésére, melyre 2004. január 29-én az Akadémia Kis Termében került sor. A rendezvényen a külső meghívottakkal együtt mintegy 50 fő vett részt.

A meghívóban kiadott napirendi pontoknak megfelelően az alábbi kérdések kerültek megvitatásra.

1. Az Erdészeti Bizottság (EB) programja, a köztestületi tagok szerepe a program megvalósításában.

Solymos Rezső: – Részletes tájékoztatást adott az EB 5 évre szóló programjáról.

Szólta a tudományos fokozatokról, kiemelten a köztestületi tagok szerepéről.

Ismertette az Agrártudományok Osztályának akadémikus-jelöltekre vonatkozó szavazás eredményét. A 20 jelöltből *Mátyás Csaba* első helyen került a döntési körbe. Gratulálunk!

Az EB a jövőben is érdemi kapcsolatot kíván tartani a köztestületi tagokkal.

2. Az EB köztestületi tagjai az Albizottságokban, lehetőségeik az albizottsági feladatok teljesítésében.

Mátyás Csaba: – Többek között kiemelte, hogy a tudománynak a piacgazdaság felé kell orientálódnia, a társadalom által fontosnak ítélt témákkal kell foglalkoznia. Magyarországon 1 millió USD ráfordításból 107 (!) tudományos publikáció jelenik meg, ami egyedülálló a világon. Ugyanakkor a kutatás társadalmi elismertsége alacsony. Egy EU-s felmérés szerint a magyar megkérdezettek 47 %-a mondta azt, hogy nem érdeklő a tudomány.

A köztestületi rendszerrel kapcsolatban fontosnak tartaná az országon belüli és kívüli hálózatépítést, kommunikálást a társtudományokkal.

Solymos Rezső: kiegészítette a tájékoztatást azzal, hogy az EB fiatal köz-

Jobbról: Magyar János, Mátyás Csaba, Führer Ernő, Solymos Rezső, Winkler András és Faragó Sándor

testületi tagokat hívjon meg az üléseire, mint állandó meghívott hozzászólási, véleménynyilvánítási joggal rendelkezőket. Jelen esetben 3-4 fő jöhetne szóba a rendszeresen hiányzó bizottsági tagok okozta hiány betöltésére.

Mátyás Csaba: Az albizottság jelöltje az NyME Erdőmérnöki Karáról *Varga Szabolcs* kandidátus, dékánhelyettes, egy. docens, míg az ERTI részéről *Borovics Attila* PhD. tudományos osztályvezető, állomásigazgató. Mindkét jelöléssel az EB egyhangúlag egyetértett.

Winkler András: – Ismertette a Fatudományi Albizottság tevékenységét.

A köztestületi tagok száma, - az albizottság esetében - rövidesen 10 fővel fog növekedni.

Valamennyi köztestületi tag tagja az albizottságnak, aki a fatudomány területén dolgozik.

Molnár Sándor: Javasolta, hogy a Faipari Kar részéről *Bejó László* PhD. egy. docens legyen az EB állandó meghívottja. A javaslatot az EB egyhangúlag elfogadta.

Winkler András: Bejelentette, hogy

összeállt és működik az MTA Veszprémi Bizottság Soproni Tudós Társasága.

Solymos Rezső: Tájékoztatást adott arról, hogy a NyME-n ismét működik egy akadémiai kutatóhely, amelynek vezetője *Mátyás Csaba*.

Faragó Sándor: – A Vadgazdálkodási Albizottság vezetőjeként adott tájékoztatást. Megemlítette, hogy több társintézményben is folyik vadgazdálkodási oktatás, kutatás, amelyeket igyekeznek kölcsönösen összehangolni. Mindezeket szem előtt tartva ismertette az albizottság jövőbeni terveit, így például a VADEX-nél az ártéri apróvad mesterséges állománynövelését, a táji vadgazdálkodás harmonizációját.

Javasolta, hogy az EB-ben Kőhalmy Tamás professzor úr halála miatt megüresedett helyre *Náblík András* professzor urat válassza meg az EB köztestülete. A javaslattal az EB köztestülete egyhangúlag egyetértett.

Jánoska Ferenc bemutatóhoz hozzászólásában kiemelte, hogy a Tallós Pál Körben szeretné a parttalan vitákat élővé tenni. Számítanak a 42 év alatti kutatókra, doktoranduszokra. Türelmet és bizalmat kér. Évente két rendezvény megtartását tervezik, egyet az akadémián, egyet pedig az aktualitás helyszínén.

3. Az MTA Doktora cím elnyerésével kapcsolatos tapasztalatok, ajánlások.

Führer Ernő: Ismertette az MTA Doktori Szabályzatának lényeges elemeit. Felhívta a figyelmet, hogy növelni kell a doktorok számát. Az MTA köztestületi tagjai rendelkeznek azzal a belépővel, amely alapfeltétele az akadémiai dokto-

ri cím megszerzésének. Sajnos köztestületi tagjainknak csak mintegy 16%-a akadémiai doktor, ebből aktív dolgozó csak ennek a fele. A sok fontos indok mellett rámutatott arra, hogy az erdő-, vad- és fagazdasági tudományterületek egyetemleges megítélése, elfogadása, súlyuk megfelelő rangra emelése nagymértékben függ doktoraink számától. Amikor küzdelem alakul az egyes diszciplínákra fordítható források megszerzésére, akkor megfelelő számú doktor nélkül eleve sikertelenségre számíthatunk.

4. Egyebek

Solymos Rezső: Felhívta a figyelmet

arra, hogy minél szélesebb körű legyen az egymás publikációira történő hivatkozás. Az idősebb kollégák hivatkoznak a fiatalok anyagaira és fordítva. A hivatkozásokat az EB külön figyelemmel kíséri.

Mohnár Sándor – Kérte, hogy mind többen nyújtsanak be hozzájuk faipari kapcsolatos cikkeket, melyeket a tudományos folyóiratukban megjelentetnek (FAIPAR).

A faanyagtudományt művelők szeretnének bekapcsolódni a Tallós Pál Kör tevékenységébe.

A következő EB-ülésem foglalkozni kell az erőművek faanyagellátásával.

Solymos Rezső: – Felkérte *Winkler*

Andrást az előterjesztés ismételt összeállítására.

– Bejelentette, hogy a vezetőség 2004. február 27-én, az Erdészeti Bizottság 2004. március 18-án ülésezik Sopronban (Témakörök: klímaváltozás, felsőoktatás és kutatás, fahasznosítás: tűzifa, iparifa).

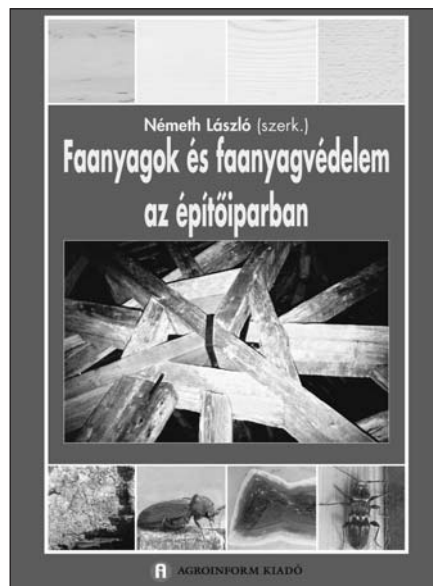
A rendezvényen résztvevő külső meghívottak jóleső érzéssel tapasztaltatták, hogy a magyar erdészeti-vadászati-faipari tudományos élet képviselője – a jelenlegi finanszírozás mostoha körülményei ellenére – az Akadémián belül határozott vonalvezetésű, erős és jól szervezett.

Berényi Gyula – dr. Sárvári János

Könyvismertető

Faanyagok és faanyagvédelem az építőiparban

Németh László (szerk.)

Eltelt negyven év az utolsó, csak faanyagvédelemmel foglalkozó könyv, az „Imágó” megjelenése, és csaknem harminc, az utolsó kiadása óta. (*Gyarmati Géza, Igmándy Zoltán, Pagony Hubert* (1964) (1975): *Faanyagvédelem*, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.)

Sok idő telt el, sok minden változott, ideje lenne újra írni, de az a könyv még várat magára. Tudós ember vagy csapat kell az utóbbi évtizedekben sokat fejlődött faanyagvédelem alapos elméleti, rendszertani, biológiai, kémiai feldolgozásához.

Ez a könyv, amely az FVM Erdészeti Főosztálya támogatásával, a Pilisi Parkerdő Rt. szervezésében jelent meg, nem er-

re a feladatra vállalkozott, hanem gyakorlati kézikönyvnek készült. Olyan hiánypótló munka, amely egyaránt szól az erdészeknek, a faszerkezeteket tervezőknek, gyártóknak, az épületfát előállítóknek és forgalmazóknak, valamint a faanyagvédelemmel hivatásszerűen foglalkozóknak és a védőszer-kereskedőknek, vagyis – szerényen – mindenkinek.

A könyv első része az építőiparban használatos faanyagokkal, a második része a faanyagvédelemmel foglalkozik.

A faanyagokkal foglalkozó fejezetek bemutatják a faanyagok szerkezeti felhasználással, tartóssággal, éghetőséggel és faanyagvédelemmel összefüggő fizikai tulajdonságait. A könyv tárgyalja az erdei és faipari választékokat, az érvényes elnevezéseket, a termékek tulajdonságait és felhasználhatóságát. Bemutatja az új EN szabványokat a régi hazai szabványok tükrében. Ismerteti a szerkezetépítésben, az Unióban már használatos új faalapú építőanyagokat. Az olvasó informálódhat a szerkezeti faanyagok gépi minősítésének hazai fejlesztéséről, de – szokás szerint – a világ távolabbi részein jobban ismert eljárásról is. A szerkezeti faanyag tulajdonságainak ismertetése után a témakör összefoglalásaként bemutatásra kerülnek a faszerkezet-tervezés legújabb módszerei is.

A faanyagvédelemmel foglalkozó részben megtalálhatók azok a fontosabb gomba- és rovarkárosítók, amelyekről meg kell védenünk fatárgyainkat és szerkezeiteinket. Ezért tárgyalja a könyv a faanyagvédelmi munka tervezését, a faanyagvédők szerek tulajdonságait, csoportosítását és a forgalomba hozatalukkal kapcsolatos előírásokat. Fontos része a könyvnek a faanyagvédelem gyakorlati kivitelezésének

fejezete, ahol külön kerül ismertetésre a megelőző, és a megszüntető faanyagvédelem. Külön fejezetben szerepelnek a tűz elleni védekezés feladatai, anyagai és előírásai.

Ha némi optimizmussal feltételezzük, hogy előbb-utóbb nemcsak az Unió jön el hozzánk, hanem mi is kivitelezhetünk a Lajtán túl, akkor szükségessé válhat az EU szabályozások ismerete. A faanyagvédelem területén ehhez nyújt segítséget ez a könyv. Mindennapi használatra addig is jó táblázatok és felsorolások állnak rendelkezésre. Ilyen a Magyarországon forgalmazott faanyagvédő szerek nagy részének felsorolása, a faanyagvédelemmel foglalkozó MSZ-EN szabványok ismertetése és – nem utolsósorban – csaknem mindegyik engedéllyel rendelkező faanyagvédelmi szakértő elérhetősége.

A hirdetőik között fontos faiparral és faanyagvédelemmel foglalkozó cégek találhatók.

A könyv egyes fejezeteit *Babos Rezső, Bátky Károly, dr. Bejő László, dr. Christof Richter, dr. Csupor Károly, dr. Divós Ferenc, dr. Király Béla, dr. Nagy Attila, és dr. Németh László* írták.

Prof. dr. Mohnár Sándor intézetigazgató egyetemi tanár dékán, a könyv előszavának utolsó bekezdésében ezt írja:

„...szívesen teszek eleget azon kötelességemnek, hogy ajánljam e hiánypótló szakkönyvet a faipari szakképzés különböző szintjein oktatók és tanulók mellett, az építészetben és faiparban tevékenykedő tervező, gyártó és kivitelező szakkollégának. Meggyőződésem, hogy e könyvet forgatva friss, eredményesen használható információk és szakmai ismeretek birtokosai lesznek.” Így legyen.

Bővebb információ a kiadónál, www.agroinform.hu

Babos Rezső

Az első világrekorder szarvasbika nyomában

Tolna megyében a Völgység–Sárköz találkozásánál található a Görögszóidomb (tszm 285 m). A dombtetőn kis kápolna áll, ahonnét csodálatosan messés, szép táj tárul elénk. Kelet felől a Sárköz, Duna a gemenci erdővel. Délről a Mecsek kéklik, nyugatról a szálkai erdő díszlik. Elődeinknek is tetszett a táj, valószínűleg ezért találkozik négy községhatár a kápolnánál. Alsónána, Szálka, Ócsény, Decs. A kápolnát a Mayer parasztszalád építtette 1891-ben. Ez évben került terítékre az első világrekorder szarvasbika a szálkai erdőszélén.

1891-től 1951-ig 60 év körülményeit szeretném röviden ismertetni, talán kis tanulságul szolgál. A szálkai erdő Montenuovo Alfréd herceg tulajdona volt a dombvidékre jellemző főbb fajokkal. KST, KTT, Cs. B. Gy., és EKL, gazdag cserjeszinttel. Kis mennyiségben előfordult EF és LF is. (Volt egy 2-3 ha-os LF, melyet 110 éves korában termeltek ki 1949-ben. A II. világháború után gyanútapcsolást is végeztek véghasználat előtt. (A csapolást egy helybeli, Szabó István végezte.)

Az erdőtípusra jellemző lágy szárú növényzet borította az erdő talaját. Az erdő körül kisparaszti gazdálkodás folyt 1950-ig. A gazdáknak általában 8–10 ha-os mezőgazdasági területük volt, a szőlőhegyen szőlőtanyával. A nadrágszíjparcellákon változatos táplálékot talált a vad. Búza, kukorica, árpa, zab, burgonya, répa, lucerna stb. Minden talpalatnyi föld művelés alatt állt. Az erdőben sok forrásvíz fakadt, melyek kristálytisza patakokban csörgedeztek. A vizek mentén karbantartott rét terület el dúsan termő füvekkel. Rengeteg apróvad, nyúl, fácán, fogoly, fűrj stb., gazdag madárvilággal élt a területen. Közük a mára ritka búbos banka, császármadár. Az erdőben a vadászati jogot az erdőgondnok gyakorolta, bérelte. A mezőgazdasági területeken a falu parasztjaiból alakult vadásztársaság. 1876-ban Mayer Károly lett az erdőgondnok. Eddig csak átváltó vadként volt szarvas az erdőben. Szigorú intézkedéseket vezetett be. Fia, ki szintén erdőmérnök, a következőket mondta el. „Igyekezett a vadnak a kellő nyugalmat biztosítani. A kocsik csak lassan haladhattak az erdőben, az emberek pedig csaknem suttog-

Reinspach János, az I. világrekorder szarvasbika elejtőjének síremléke a szálkai temetőben

va beszélgethettek. Az erdei ültetések befejezése után a fakitermelések megkezdéséig, vagyis április havától novemberig az erdészeti személyzetet kívül senki sem járhatott az erdőben.” Sorompó-rendszer volt, az erdészek igazi gazdái voltak az erdőnek. (Nem az erdészeket rekesztették ki az erdőből, ami azóta helyenként előfordult.) A csendőrséggel partneri, bajtársi kapcsolat volt, akik éjjel is járőröztek az erdőben. Volt olyan erdészház, ahol éjféltől jelentkezett a járőr, és az erdész igazolta megjelenését. Az erdészeti tanintézetekben csendőrtisztek tanították az önvédelmet, fegyverhasználatot. 1891 szeptemberében lőtte meg Reinspach János 35 éves korában az erdő szélén ázott lesgödörből az első világrekorder szarvasbikát. Édesanyám részéről rokon Reinspach János 8 ha-on gazdálkodó vidám, nótáskedvű parasztember volt. 1856. június 20-án született, 1931. február 17-én halt meg, 74 éves korában. Szálkán nyugszik nejével együtt a temetőben. Síremlékét a mellékelt fénykép ábrázolja. Az erdőgondnoknak 15 év elegendő volt ahhoz, hogy világszínvonalú összehangolt erdő- és vadgazdálkodás jöjjön létre. Egy kézben volt az erdő- és vadgazdálkodás. (Lámfalussy professzor sokszor felhívta a figyelmet, hogy az erdészeti ágazatokat nem szabad szétválasztani.) A faluban ebben az időszakban svábok és szer-

bek laktak túlsúlyban. A szigorú fegyelem nem mindenkinek tetszett. 1903-ban orvul megtámadták Mayer erdőgondnokot, lőtt sebe elmérgesedett, amiért meghalt. 1910-ben a következő gondnokot is orvul megölték. Nevét nem tudtam felderíteni. Ha valaki tud segíteni, megköszönöm.

A herceg méltó anyagi és erkölcsi megbecsülésben részesítette a személyzetet. Évente fejenként 40 m³ tűzifát kaptak, gazdálkodási, állattartási lehetőségük volt. Tehéncsordáik őrzésére csordást engedélyeztek. Fizetésük jóval meghaladta a közalkalmazottak fizetését. A templomban az oltár mellett piros bársonybevonatú pad állt az erdőgondnok és családja részére. Szikorszky Jenő erdőgondnok 1930-ban új személygépkocsit kapott ajándékba a hercegtől. (Ez volt a prémium.) A kerületvezetőknek a legszebb lovaik és hintójuk volt. 1920-tól Szikorszky Jenő lett az erdőgondnok 1947-ig, nyugdíjazásáig. Neje G. Szedmáky Vilma. Jenő bácsi 1950-ben halt meg. Mindketten a szálkai temetőben nyugszanak, gyermekük nem volt. Síremlékükről fényképet mellékelek, melyen angyal áll kürttel. Az özvegyet férje halála után börtönbe zárták, indoklás szerint fegyvert találtak a szénakazalban, udvarukon. Mire szabadult, mindenét a „tsz” elvette. Egyedül, árván, semmi nélkül maradt. 1947-től 1950-ig Szabolcs József erdőmérnök lett a gondnok. Ekkor megszűnt a gondnokság, a területet a Bátaszéki Erdészethez csatolták. Szabolcs József Tamásiba került, felügyelő, majd főmérnök lett. 1968-ban jelent meg első könyve „A dāmivad” címmel. 1990-ben halt meg 80 évesen. Szeretnék még egy embert megörökíteni, aki nem volt erdész, de erdészek jó barátja volt. Jóbaházi Nagy Kornél nyug. m. kir. honvéd ezredes (1876–1946). Az első világháborút végigharcolta. A II. világháború idején nyugdíjas volt. A főváros bombázása miatt ment Szálkára 1944-ben feleségével, Hildenbrandt Margittal és Kornél kisfiával. Egyenruhában járt, sportos, egyenes, gerinces tartással. A beözönlő szovjet katonák nem bántották, csak levetették rendfokozatát. Özvegyét, kisfiát 1950-ben kitelepítették az Alföldre, kényszermunkára. Sírját már nem talál- ni. Az erdészeknek 1950-ig sikerült az

előzőleg megszokott rendet, fegyelmet megtartani.

Néhány kiemelkedő erdész nevét őrizzük meg. Zsigmond Béla, Nagy János, Vida László, Tuba György, Heidt János, Gréczi György, Maár Gyula, Csath József, Wágner János, Novikov József, Balogh György, Borbás János, ők már nem élnek. Még élő tanú Jankó Sándor.

1950-től megszűnt a gazdálkodási lehetőség, egyenruha, fegyver. Az életszínvonal lecsökkent a minimál életfeltételekhez. A sok megaláztatás ellenére alázattal, hihetetlen szakmaszeretettel, lelkesedéssel végezték munkájukat az erdészek. Egy kívánságunk van csupán, hogy soha többé ne legyen háború, mert még egy világháborút a környezet nem bír el. Az elmúlt 2 világháború felbecsülhetetlen ká-

rokat okozott az erdőben, környezetben, az egész emberiségben. Kegyelettel őrizzük meg elődeink emlékét. Reméljük, sírjaik nem tűnnek el, az ifjú nemzedék gondozni fogja őket.

Az első világrekorder szarvasbika megérdemelne egy szobrot vagy emlékhelyet Szálkán.

Petz Ádám

ny. ker. vez. erdész

Vandálok pusztítanak az erdőben

SOPRON. Újabb turistákat eligazító táblát, valamint pihenőasztalt rongáltak meg a soproni Tanulmányi Erdőgazdaság Rt. által gondozott parkerdőben, a Sopron melletti Tómalom fokozottan védett területén.

Ugyanitt ismeretlen tettesek autóröncsokat helyeztek el. Az évente többmillió kárt okozó vandálok és szemetelők ellen a társaság tehetetlen, mert az elkövetők csak tettenérés esetén büntethetők.

A vandálok okozta károk felszámolására az erdőgazdaság szűkös, évi 11 millió forintos költségvetésének több mint egytizedét kénytelen költeni.

(Metro)

Erdőtelepítés és útépítés

Fidzsi-szigeten, ezen a csendes-óceáni kis szigetországban évente több száz ezer fenyőcsemetét osztanak ki a lakosoknak erdősítés céljaira. Útépítéshez is jelentős pénzügyi segítséget adnak, ha az erdőtelepítés legalább a 400 ha-t eléri.

Szárított trágya mint energiaforrás

A trópusi erdőterület csökkenésének egyik oka az, hogy az ottani lakosság nem rendelkezik a főzéshez szükséges energiaforrással. Ezért vagy az erdőket vágják ki, vagy szárított állati trágyát használnak tüzelőnek. Utóbbi megint kihat az erdők fogyatkozására, mert a mezőgazdasági területek termőképessége csökken, és így újabb erdőket irtanak ki termőterületek nyerése céljából. Bangladesben pl. évente 22,6 millió t szárított trágyát és 11 millió t mezőgazdasági hulladékot tüzelnek el. A tüzelőellátás megoldatlansága tehát veszélyezteti az erdők és élőviláguk fennmaradását.

Ref.: **Dr. Szodfridt István**

11. ERDÉSZ TÁJFUTÓ EURÓPA-BAJNOKSÁG (EFOL) MAGYARORSZÁG

Szilvásvár, 2004. június 28 – július 03.

Miért EFOL?

Az Erdész Tájfutó Európa-bajnokság német elnevezésének rövidítése (Europaeischer Forstlicher Orientierungslauf).

Mi az EFOL?

Mára már fogalom! Évente ismétlődő hivatalos tájfutó bajnokság európai erdészek számára egyéni és váltó versenyszámokban korcsoportok szerint. Ezen felül szakmai továbbképzést nyújt erdészeti és kulturális tanulmányutak szervezésével, valamint lehetőséget nyújt a különböző európai országok erdészeti szakembereinek és családjuknak a személyes találkozásra és a kapcsolatok ápolására.

Kik a résztvevők?

Olyan európai állampolgárok, akik erdészeti, faipari és természetvédelmi szervezetek (oktatási és kutatási intézmények) alkalmazottai, nyugdíjasai és vállalkozói, erdőtulajdonnal, ill. erdészszakmai végzettséggel rendelkeznek valamint az előzőekben említett személyek családtagjai.

Az EFOL célja

Évenkénti nyári találkozási lehetőséget nyújtani Európa erdészeinek szakmai tapasztalatok gyűjtésére és kicserélésére.

Tájfutóversenyek szervezése. A tájfutás egy olyan sportág amelynek helyszíne általában az erdő, az erdész munkahelye, amiben az erdész tájfutók felhasználhatják a mindennapi munkájuk során alkalmazott szakmai ismereteiket és szakértelmüket.

Biztosítani egy megfelelően elismert nemzeti erdészeti szervezet pénzügyi és szervezési támogatását.

A verseny története:

Az 1994 évi I. Európa-bajnokság előtti években az erdész északi síversenyeken rendszeresen résztvevő erdész tájfutók – Gerely Ferenc, Spiegl János, Urbán Imre, Leif Lönnqvist(S) – felvetették, hogy nyáron is meg lehetne szervezni az erdőhöz szorosan kapcsolódó sporttalálkozót, a TÁJFUTÁST. Az elképzelést tettek követették. 1994-ben Lettországból megrendezték az I. Erdész Tájfutó Európabajnokságot. Ezután sorrendben következett Észtország, Svédország, Finnország, 1998-ban Hazánk(Bugac), majd Szlovákia – itt rendeztek először parkversenyt(sprint) –, Csehország, Norvégia, Litvánia, Lengyelország és ebben az évben ismét Magyarország.

A verseny házigazdái: EGERERDŐ ERDÉSZETI Rt.

BÜKKI NEMZETI PARK

Fővédnök: Németh Imre miniszter, FVM

Védnökök: Mészáros Tamás, az igazgatótanács elnöke, ÁPV Rt.

Pallagi László vezérigazgató, EGERERDŐ Rt.

Duska József igazgató, Bükki Nemzeti Park

Kondor István igazgató, ÁESZ Egri Igazgatóság

Cserép János elnök, OEE

Jegyzőkönyv 20/2004

készült az Országos Erdészeti Egyesület Elnöksége
kihelyezett üléséről.

Vitnyéd, KAEG Rt. göbösmajori pihenőház

2004. február 11. 10.00 óra

Cserép János elnök köszöntötte az ülésen megjelent meghívottakat és az elnökség tagjait. Külön köszöntötte dr. Magas László vezérigazgatót, Kocsis Mihály vezérigazgató-helyettest és Kocsis László erdészeti igazgatót a KAEG Rt. munkatársaival, az idei Vándorgyűlés szervezőit. Az elnökség tagjai közül megjelentek: dr. Péli Miklós magánerdőért felelős alelnök, Apatóczy István technikus alelnök, Molnár György, Puskás Lajos, Pallagi László régióképviselek, Bejczy Péter megbízott régióképviselek; kimentését kérte: Duszka József alelnök, Firtás Nándor, Csiba Imre régióképviselek, dr. Szikra Dezső Erdészeti Lapok SZB elnök; meghívottak közül megjelentek: Ormos Balázs főtítkárr, Pápai Gábor főszerkesztő, Riedl Gyula könyvtárvezető, dr. Sárvári János MEGOSZ főtítkárr, Mester Gézánné titkárságvezető. Az elnökség hét fővel határozatképes.

Cserép János elnök ismertette az előre kiküldött napirendi pontokat, melyeket az egyebekkel együtt az elnökség elfogadott.

1. 2004. évi Vándorgyűlés programjának megbeszélése.

Dr. Magas László vezérigazgató, Kocsis Mihály vezérigazgató-helyettes és Kocsis László erdészeti igazgató tájékoztatást adtak az idei Vándorgyűlés előkészületeiről. A baráti találkozó helyszíne a Vitnyéd-től 4 km-re, az erdőben található Göbösmajor lesz 2004. július 2-án, a Küldöttközgyűlés színhelye a kapuvári színház, időpontja július 3. A jelmondat még nem került megfogalmazásra, de az EU-ba lépett ország erdőgazdálkodóihoz célszerű igazítani az üzenetet. Ezúton kérik a szervezők a tagság javaslatait is. Négy program került előkészítésre, egy kulturális, egy erdőművelési, egy vadgazdálkodási és egy tájrehabilitációs, intenzív nemesnyár-gazdálkodási téma. A szállások a szűk térségben biztosíthatók. A Vándorgyűléssel kapcsolatos információk a KAEG Rt. és az OEE honlapján is elérhetők lesznek. Az elnökség tagjai a tájékoztató meghallgatása után

kérdéseket és kiegészítő javaslatokat tettek a rendezők felé.

1/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség meghallgatta a 2004. évi Vándorgyűlés szervezőinek, a KAEG Rt. munkatársainak tájékoztatóját az előkészületekről és azt elfogadta. Az elnökség úgy döntött, hogy a végső, a költségvetést is tartalmazó tervezetet külön ülésen tárgyalja meg és hagyja jóvá, még mielőtt a meghívók kiküldésére kerülne. (A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

2. Küldöttközgyűlés elé terjesztendő szerkesztett anyagok ismertetése.

Az elnökség megtárgyalta az írásban előterjesztett Alapszabály módosítási javaslatokat és azt a kiegészítésekkel együtt elfogadta.

2/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség megtárgyalta az Alapszabály-módosítási javaslatokat, azokat elfogadta és a Küldöttközgyűlés elé terjeszti jóváhagyásra.

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» OBSERVER «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

OEE Titkárság
tel.: 201-6293, Fax: 212-7518
e-mail: oee@mtesz.hu
Szerkesztőség: erdlap@mtesz.hu
Internet cím: www.oee.hu

A 4. pont helyébe:

4. Az Egyesület pecsétje: A körpecsét az emblémával azonos, de egyszerű zöld, az erdészcsillag kitöltött, de a körben felíratot tartalmazó sáv nem.

Az 5. pont helyébe:

Az Egyesület emblémái, jelvényei: Az Egyesület ünnepi emblémája kör alakú, körben vörös sávval, melyet mindkét oldalán arany csík szegélyez, a vörös sávban, arany betűkkel felírt következő szöveggel: „ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET”, „1866”, középen fehér mezőben sötétzöld erdészcsillaggal, arany szegéllyel, az alsó két levél között „1851” szám zöld színnel, mely utal a 150 éves erdészeti múltra. Az ünnepi jelvény azonos az emblémával. A hétköznapi embléma és jelvény meg egyezik a pecséttel.

A 6. pont módosítása:

„...Egyesület ünnepi jelvénye...”

A 2.§ helyébe a következő lép:

2.§ Az Egyesület célja

Az Országos Erdészeti Egyesület célja, az 1867. évben elfogadott és 1889-ben módosított Egyesületi Alapszabályokban foglalt gondolatokkal egyezik meg, demonstrálva Egyesületünk céljainak tartósságát és folyamatosságát.

Az Országos Erdészeti Egyesület célja, a 2. §-ban meghatározott eszközök által Magyarország erdőgazdálkodásának érdekeit megővni és előmozdítani.

Az egyesületi célok elérésére a következő eszközök szolgálnak:

a) időszakonként az ország különböző vidékein erdőgazdasági ügyekben tartandó egyesületi gyűlések;

b) a hazai erdőgazdálkodás ágazatainak állapotáról és az ország egyes vidékein lévő erdőknek, valamint azon erdőkezelési eljárásoknak és módoknak, melyek vidékenként az erdőgazdaság célszerű fejlesztésére szolgálnak, megismertetése;

c) az erdészeti magyar irodalom fejlesztése, saját folyóirat kiadása, valamint alkalmas erdészeti munkák megírásának és kiadásának előmozdítása;

d) jeles ifjak erdészeti képzsének segítése;

e) szakembereknek, az erdőgazdasági ismeretek bővítése érdekében, bel- és külföldön való utaztatása;

f) erdészeti szakismeretek terjesztése és az erdészeti képzés fejlesztésében való közreműködés;

g) szakkönyvtár alapítása, annak fenntartása és gyarapítása;

h) a kormány által az egyesület elé terjesztett erdészeti kérdésekre adandó véleményezés;

i) az erdőgazdálkodás bármely területére vonatkozó javaslatoknak a kormány elé terjesztése;

j) az erdőgazdálkodók és a tagság felszólítására szakképzett egyesületi tagoknak erdészeti hivatalokba való ajánlása;

k) szakkérdésekben az egyesület tagjainak szaktanácsal való segítése;

l) egyesületi tagok és erdészeti dolgozók segélyezése az e célra létrehozott Erdészcsillag Alapítványból, annak szabályai szerint;

Továbbá:

m) az erdő, mint megújítható természeti erőforrás természeti értékei megővésének elősegítése, valamint a társadalom hosszú távú érdekeinek és a fenntartható fejlődés szakmai alapelveinek a képviselése;

n) erdészeti kérdésekben az Euroatlanti integráció elősegítése;

o) az Egyesület tagságának érdekvédelme.

A 4.§ 3. pont második bekezdése az alábbiakkal bővül:

Az Egyesület, tagjainak belépését az 1868-ban megalkotott és 1941-ben azonos formában és tartalommal átvett oklevél kiadásával ismeri el. Az A/4-es formátumra kicsinyített oklevélen a 2004. évszámot, a felújítás évét, fel kell tüntetni. Minden új belépő megkapja az Egyesület Alapszabályát is.

A 17.§ 3. pontja a következőkkel egészül ki:

Jóváhagyásra előkészíti az Egyesület szakmai programjait, részt vesz annak megvalósításában.

A 22/A §-sal bővül az Alapszabály, a következők szerint:

22/A. §. Az Egyesület intézményei

1. Az Egyesület, mint tulajdonos működteti a Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtárat és az Erdészeti Lapok folyóiratot.

2. Az Egyesület felhatalmazza az Elnökséget, hogy – a közgyűlés részére beszámolási kötelezettséggel – a Könyvtár és a folyóirat működésével, gazdálkodásával kapcsolatos döntéseket meghozza, a szükséges dokumentumokat megalkossa, elfogadja, a szükséges intézkedéseket megtegye.

(A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

Az Egyesület elnöksége ismét megtárgyalta a korábban jóváhagyott Kötvetések Adományozási Szabályzatát. Vita után változatlan formában terjeszti a Küldöttközgyűlés elé jóváhagyásra azzal, hogy több érv is szól a változtatás ellen és mellette is. Célszerű volna az elnökség által jóváhagyott változatot kipróbálni ez évben.

3/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség a korábbi, 12/2003. (nov.4.) sz. határozatának megfelelően, az akkor módosított formában fogadta el a Kötvetések Adományozásának Szabályzatát és terjeszti a Küldöttközgyűlés elé jóváhagyásra. (A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

Az Erdészcsillag Alapítvány módosításához nem érkezett újabb észrevétel az elnökségi ülésen, így a korábbi elnökségi határozat került megerősítésre.

4/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség áttekintette az Erdészcsillag Alapítvány Alapító Okiratát és a 20/2003. (dec.11.) sz. határozatát megerősítve terjeszti a Küldöttközgyűlés elé jóváhagyásra:

„3. Az alapítvány közhasznú tevékenysége és célja

Közhasznú tevékenység:

Szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása.

Nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés.

A fenti közhasznú tevékenységet az alábbi céljainak elérése érdekében végzi:

a/ Az elhunyt erdészek és erdészeti dolgozók gyermekeinek pártfogásában, esélyegyenlőségük megteremtésében, anyagi helyzetük javításában való részvétel.

b/ Hozzájárulás a nehéz anyagi körülmények között élő erdészek anyagi helyzetének javításához.

c/ Az időskorú erdészekről történő gondoskodás.

d/ Hozzájárulás a kiváló tanulmányi eredményeket és közösségi szellemet felmutató tanulók képzési költségeihez.

e) Erdészeti kiadványok és az Erdészeti Lapok kiadásának támogatása.” (A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

Az elnökség megtárgyalta a Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár Alapító

Okiratának, SZMSZ-nek és tevékenységi leírásának dokumentumait. A kiegészítések után az Alapító Okiratot a Küldöttközgyűlés elé terjeszti jóváhagyásra:

5/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség a Küldöttközgyűlés elé terjeszti a Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár Alapító Okiratát jóváhagyásra. (A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

Az elnökség vita nélkül, elfogadta az erdészeti képzésben részt vevő tanulók ösztöndíj szabályzatát és a Küldöttközgyűlésnek előterjeszti jóváhagyásra.

6/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség a 9/2003. (szept. 23.) sz. határozatát, az erdészeti képzésben részt vevő tanulók ösztöndíj szabályzatáról, változatlan formában terjeszti a Küldöttközgyűlés elé jóváhagyásra. (A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

Az elnökség áttekintette az új Díj Bizottság megválasztásával kapcsolatos teendőket és a következő határozatot hozta:

7/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség a 13/2003. (nov. 4.) sz. határozatát terjeszti a Küldöttközgyűlés elé, a Díj Bizottság elnökének és hat tagjának megválasztására:

Elnök: *Bogdán József*; tagok: *dr. Papp Tivadar, Fejes Dénes, Répászky Miklós, Kertész József, Szőör Levente, Dr. Rónai Ferenc, dr. Czerny Károly, Greguss László, Csiba Imre, Szabó Sándor* (Ipolyerdő Rt.) (A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

Az elnökség megerősítette korábbi határozatát a Szociális Bizottság elnökének megválasztásáról:

8/2004. (febr.11.) sz. elnökségi határozat:

Az elnökség a 19/2003. (dec. 11.) sz. határozatát terjeszti a Küldöttközgyűlés elé jóváhagyásra, mely dr. S. Nagy László tagtársunkat javasolja a Szociális Bizottság elnökének. (A jelenlévő hét elnökségi tag a határozatot megszavazta.)

Az elnökségi ülésen a továbbiakban megbeszélésre került a soron következő Titkári, Szakosztály vezetői értekezlet és a Küldöttközgyűlés programja, a gyűlésekkel kapcsolatos teendők.

Egyebekben elfogadásra került, hogy

a mátrafüredi Vadas Jenő erdészeti iskolában kerüljön elhelyezésre az OEE zászlaja és az OEE-t ismertető kis tábla. Tájékoztató hangzott el az Év erdésze verseny előkészületeiről. Az OEE arculati programja folytatódik, az előkészített anyagot a soron következő elnökségi ülés tárgyalja. Az Erdőfeltárási Szakosztály ünnepi rendezvényét, mely dr. Herpay Imre volt elnökünk 80 éves évfordulójához kapcsolódik, támogatja az elnökség saját szerepvállalásával is. Az elnökség támogatja a tagsági kezdeményezést, mely szerint a Vállalkozók Pártoló Tagi Tanácsa bővüljön az Erdészeti Vállalkozók Pártoló Tagi Tanácsává és célozza meg az erdészet területén munkát vállaló legjobb gépes vállalkozók összefogását és érdekvédelmét.

Az elnök megköszönte a vendéglátó KAEG Rt. munkatársainak, dr. Magas László vezérigazgatónak, hogy helyet és ellátást adott az elnökségnek, megköszönte a jelenlévők munkáját és bezárta az ülést.

kmf.

Ormos Balázs
jegyzőkönyvvezető

Cserép János
elnök

Hitelesítők: **Molnár György,**
Apatóczy István

FELHÍVÁS

Kedves Tagtársak, Tisztelt Támogatók!

A hatályos törvényeknek megfelelően idén is lehetőség nyílik a személyi jövedelemadó 1%-át kedvezményezett szervezeteknek felajánlani.

Kérjük, hogy az 1%-nyi összeggel az Országos Erdészeti Egyesület ERDÉSZCSILLAG ALAPÍTVÁNY-át támogassák.

Egyesületünk ERDÉSZCSILLAG ALAPÍTVÁNY-t működtet, melynek idéntől kibővített támogatandó céljai a következők:

- **Rászoruló erdészeti dolgozók és családtagjainak támogatása**
- **Kiváló erdészeti tanulók ösztöndíjának támogatása**
- **Szakmai kiadványok, könyvek, Erdészeti Lapok támogatása**

Tájékoztatásul közöljük, hogy az ERDÉSZCSILLAG ALAPÍTVÁNY a következő évtől jogosult az 1%-ot önállóan meghirdetni, ezért szükséges még ez évben az Egyesület, mint alapító közbeiktatása.

Kérjük, támogassa az ERDÉSZCSILLAG ALAPÍTVÁNY céljait!

A januári Erdészeti Lapokban megjelentettük a „Rendelkező nyilatkozatot”, melyet kérjük, hogy kitöltés után az Ön adózási nyomtatványaival együtt nyújtsa be a területileg illetékes APEH-hoz!

Egyesületünk adószáma, melyet fel kell tüntetni a rendelkező nyilatkozaton: **19815905-2-41**

Az Országos Erdészeti Egyesület tagsága nevében köszönjük a támogatást.

Cserép János
elnök

Elment Pista Bácsi

A vigándpetendi bognárt a hetvenes években ismertem meg. Az akkori tsz bognárműhelyében ténykedett, javítva kocsikereket, készítve ajtókat, ablakokat. Ősrégi egy lapos horizontgatteren metszette a környék

erdeiből beszállított rönköket pallóvá, deszkává. Soha nem mondott nemet egy-egy munka kérésekor. Jellegzetes járása felismerhető volt vasárnaponként, a falu főutcáján a templomba igyekvők közül. A karzaton hallgatta a szentmisét, követve a liturgia kötelező mozdulatait. Ősei a templomdombon lévő temetőben nyugszanak, hisz ő is itt, a faluban élte le szorgalmas, becsületes életét. Később, amikor a fűrészüzemet felszámolták, otthoni műhelyében gyalultattam, gyalultam a kapolcsi malom felújításához szükséges fűrészarut. Amikor a mezőn vagy a szőlőben volt dolga, műhelye akkor is nyitva állt előttem, mert tudta, hogy a szűk szabadság meghatározza a műhelyben való ténykedésemet.

A környék legkiválóbb méhésze volt. A monostorapáti erdészettől vett hársanyagból készítette a kaptárak kereteit, mert a hárs a

legjobb erre a célra, mondta. Gépbeállításának akkurátus mozdulatai közben mesélt érdekes, számára oly sok változatosságot jelentő katonaeveiről.

Amikor végeztünk egy-egy napi munkával, és otthon volt, soha nem engedett el anélkül, hogy ne kínált volna meg hegyi kitérő borával. Hová rohanunk, mondotta. Ígyunk egy pohárral. A kínálásban nem is annyira az egy-két pohár bor kortyolgatásának élvezete volt a fontos, hanem a művellet alatti időben váltott gondolatok semmivel nem pótolható hangulata.

Hamiskásan mesélt a faluban olykor történt eseményekről, unokája fák utáni érdeklődéséről. Mindig beszámolt arról, hogy az olykor küldött Erdészeti Lapokból mit olvasott el az azóta szakemberré serdült unoka.

A Vigándpetenden szervezett hajdani fafaragó tábor sikere nélküle elképzelhetetlen lett volna. Az erdélyi mesterek nem cipelhették Székelyföldről valamennyi szerszámukat, így előbb-utóbb Pista Bácsi műhelyében kötöttek ki. S ha néha nem egyezett véleményük egy-egy munkaművellet megoldásában, csendesen hátravonult, nemlétező bajsza alatti mosollyal nyugtázta, ha előbb-utóbb kiderült, hogy neki volt igaza. Soha nem kért anyagi ellenszolgáltatást a fafaragó táboroknak végzett munkáiért. Tudta, hogy az alkotások a szülőfaluját, a környéket gazdagítják.

Mi maradt utána az utókornak? Ajtók, ablakok, nemcsak a megújuló családi házak-

ban, nyaralókban, hanem a templom felújításakor szükséges asztalosrekekekben is.

Remélhető, hogy a vigándpetendi Szabó Pista bácsi emlékét e néhány sor is őrzi.

Pápai Gábor

Kovács Lajos
(1932–2004)

Súlyos betegség után eltávozott közülünk Kovács Lajos (a Bunyós) erdésztechnikus. 1932. szeptember 10-én született egy Baranya megyei kis faluban, Hörnyéken.

1952-ben Sopronban fejezte be tanulmányait, aztán kezdődött az igazi „erdészélet”. Az Egri Eg.-nál 14 évet, az ERT-nél 4 évet, majd a Magyar Néphadsereg Kaszói Eg.-nél fejezte be tevékenységét.

Az erdészszakmát nagyon szerette, kitűnően meg is tanulta, amit gyakorlatszerzéssel együtt tökéletesen végrehajtott.

A „létra” alsó fokán kezdett, de lelkiismeretes munkájával, szókimondásával, abszolút igazságérzetével, az emberek szeretetével, erdőfelügyelői tevékenységével fejezte be szakmai tevékenységét. Mindezek eléréséhez nagyon sokan segítettek, de a legnagyobb elismerés Fírbás Oszkár osztályfőnöknek jár.

Akik életben vannak, ne felejtsek el Bunyóst, akárhol élnek a „Világban”. Sírját ne keresse senki, ebbe a kis Magyarországra született, és ebbe az „anyaföldbe” helyezték örök nyugalomra.

Szôdi István (1898. december 23 – 2003. december 30.) temetésére

Emlékezve és imádkozva állunk ravatalodnál. Pista Bátyám!

Szomorú a szívünk, komoly az arcunk. Pedig Te biztosan azt mondanád nekünk: „mosolyogjatok...

gyönyörködjétek a festményeimben... őrizzétek meg a szobraimat... amikor pedig hegedű muzsikát hallotok gondoljatok rám!”

Emlékezve és imádkozva állunk ravatalodnál, ahol ilyenkor a hívő és a hitetlen ember is az Istent faggatja, hogy vajon mi van odaát. Te tudod már. Megéled Szent Ágoston igazságát, aki azt mondta: „Nekünk két élet adatott. Az egyik idelent, a küzdelemre, a másik odafent, a küzdelem jutalmára.”

Küzdelmes életed volt idelent.

Mint a matuzsálemi kort megélt fának. A többszáz éves kocsányos tölgyeknek a Gödöllő környéki erdőkben és máshol Magyarországon. A többezer éves szálkásfenyőknek É-Amerikában, a Fehér Hegyekben...és a többi idős fának...amelyek előtt a természetet ismerő és szerető ember mindig megáll. Csendben marad. Elgondolkozik. Azután talán a fa és az ember néhány szót váltanak egymással.

Most mi is csendben vagyunk itt. Rád gondolunk. Szeretnénk szót váltani Veled. Helyette azonban emlékezetünk-

ben utat tör magának küzdelmes életed egy-egy eseménye, egy-egy emlék, amelyeket a beszélgetésekből, színes előadásaidból és a díjazott, „Egy hosszú élet rövid pillanatai” című önéletrajzi, erdészettörténeti munkádból ismerünk.

Ám az eseményeket, az emlékeket és gondolataidat felidézve mégsem a küzdelmes évek ragadnak meg bennünket, hanem barátságos lényed és örök jókedved jut eszünkbe, amellyel derűre és szeretetre hangoltál másokat...és a szelíd bölcsességed, amellyel oly szépen fogalmaztad meg 100 éves korodban: „...köszönöm az isteni gondviselésnek, hogy erőt és egészséget adott és még ad a földi élet betöltéséhez.”

Hiszem, hogy mindezért gazdag jutalmat kaptál odafent.

Nekünk már életedben legenda lettél. Ámultuk szellemi és testi frissességedet. Csodáltuk művészi tehetségedet. Szerettük az Embert, akinek megadtott, hogy három évszázadban és két évezredben is élhetett. 105 évet.

Szôdi Pista bácsi festményei

Most a fiatalabb kolléga szeretetével és tiszteletével köszönök el Tőled a gödöllői erdészek, az Országos Erdészeti Egyesület Gödöllői Csoportjának tagjai nevében is.

Búcsúzáskor, szelíd bölcsességedre emlékezve, hozzáteszem még: Pista Bátyám! Azt hiszem, hazamehetünk.

Aztán arra gondolok, hogy ismét találkozni fogunk. A festményeid és a szobraid kisugárzásában... a hegedűmuzsika hangjaiban... amikor idézzük legendás alakodat. Csendben vagy beszélgetve... meleg szívvel... mosolyogva... derűre és szeretetre hangolva...

Drága Pista Bátyám! Nyugodj békében!

Dr. Krassay László
egy. docens

Erdőművelők és vadgazdák Somogyban

Összevont szakosztályülés a SEFAG Rt. területén – 2003. október 17–18.

Az OEE Vadgazdálkodási Szakosztálya 2003. október 17-18-án tartott kétnapos rendezvényének első napját az Erdőművelési Szakosztállyal közösen rendezte. A rendezvény kiváló házigazdája a Somogyi Erdészeti és Faipari Rt. volt, ezen a napon annak Nagyatádi Erdészete.

A közös rendezvény témája – a vad és az erdő viszonya – mindkét szakosztályban jelentős érdeklődést keltett, nagy gyakorlati tapasztalattal és elméleti ismerettel bíró kollégák töltötték meg a nagyatádi kultúrház nagytermét. A délelőtti előadásokkal telt, a délutáni órákban terepi bemutató következett. Az előadók kiváló felkészültségükkel, a házigazdák lelkiismeretes szervezésükkel és a problémák kendőzetlen felszínre hozásával tisztelték meg a szakközönséget.

Bogdán József erdészetigazgató és Horváth József OEE HCS titkár a legjobb házigazda szívéllyességével fogadott bennünket, majd a SEFAG Rt. vezérigazgatója, Barkóczi István üdvözölte a megjelenteket. A témát felvezetve elmondta, hogy a rendkívül magas vadléltszám, a vadfajok nem megfelelő aránya és az eltolódott ivararány miatt komoly strukturális problémákat kell leküzdenie az Rt-nek. A vadgazdálkodás ökonómiai viszonyai felborultak: A dām robbanásszerűen szaporodik, a rossz ivararányú gimállomány óriási tarvadléltszámot produkál. A földtulajdonosok növekvő kárérzékenysége és az emelkedő terményárak mellett a mezőgazdasági vadkárok mértéke elviselhetetlenné vált. Az erdőt felújítani csak bombabiztos kerítések mögött lehetséges (200 km/év!), ami a beruházási források jelentős részét felemészti. A vadállomány kedvezőtlen szerkezete miatt az ágazati bevételek is csökkennek. Meggyőződése szerint a gazdálkodás jövőképét egy más irányban, alacsonyabb vadléltszám mellett kell megfogalmazni. Kiemelte az állami vadgazdálkodó felelősségét a példamutató állományapasztásban.

Dr. Papp Tivadar, a Mecseki Erdészeti Rt. termelési vezérigazgató-helyettese képpel és szóval bizonyította „A nagyvadgazdálkodás lehetőségei a természetközeli erdőgazdálkodás során” című előadásában, hogy a túlszaporodott nagyvadállomány az erdő létét is

fenyegetheti: „az egyik nemzeti kincs megeszi a másikat.” Rámutatott, hogy mindebből addig nem várható kilábalás, amíg a rövid távú nyereségérdekeltséget számon kérők megtehetik, hogy a hosszú távú vagyonérdekeltség és a fenti konfliktus figyelembe vétele nélkül hozzák meg döntéseiket. Az ágazatunkban elhatalmasodó monetáris szemlélet ellenpontozására, a közcélú értékek és a természetközelség egyértelmű hangsúlyozására van szükség. Kiemelte minden, a gazdálkodás gyakorlatában dolgozó kolléga szakmai és lelkiismereti felelősségét a kívánatos erdő-vad egyensúly megeremtésében.

Nádas József, az ÁESZ Kaposvári Igazgatóságának igazgatója „Az erdőművelés és a vadgazdálkodás összefüggései Somogy megyében” című előadásában a nagyvadléltszám időbeli és térbeli változásának következményeit vizsgálta az igazgatóság területén. Az elmondottakból és a bemutatottakból az a trend rajzolódott ki, hogy az erdészeti hatóság kemény fellépése után átmenetileg, néhány évig csökkenő vadléltszám mellett nőhetnek az erdők – a kerítések védelmében. Majd, az idő múlásával fokozódott a vadléltszám csökkenése miatti aggodalom. Teret nyert az a téves megítélés, hogy a probléma kevesebb kerítéssel is kezelhető - ami az erdei vadkárok ismételt növekedéséhez és egyéb, kedvezőtlen tendenciák eluralkodásához vezethet. A gazdálkodói

felelősség hangsúlyozása mellett, a problémák kezelésében kiemelte az ÁESZ tevékenységének szerepét is.

Dr. Marosi György, az ERTI Ökonómiai Osztályának vezetője az erdei vadkárok értékelésének gyakorlati vonatkozásairól beszélt. Előadta, hogy vizsgálatunk szempontjából az erdő funkciói helyett annak szolgáltatásait kellene számba venni. A szénmegkötéssel kezdődő és a népesség megtartásával végződő szolgáltatások sorában az erdei termékek csoportjában bekövetkező eredménykiesés a legkönnyebben érzékelhető. Abban mindenki egyetért, hogy a fiatal erdő legalább annyit ér, mint amennyit ráfordítottak. Elmondta, hogyan kell meghatározni a jellemző költségek körét. Az adott erdőállomány költségértékét az annak mesterséges felújításához – újrateremtéséhez – szükséges ráfordítások értékében javasolta meghatározni. Az erdei vadkárok érték-meghatározását e korrekt módon számítható költségértékre javasolta építeni. Hallgatva az előadást, mindannyiunk számára egyértelművé vált, hogy csak megalapozott ismeretekkel bíró szakértők segítségével lehet e bonyolult problémakör érzékeny rétegeit felfejteni és megmutatni minden érdekeltnek: milyen károkat okoz a túlszaporodott nagyvadállomány az erdőben.

Buzgó József, a SEFAG Rt vadgazdálkodási osztályvezetője szemléltetett előadást

sában a vadgazdálkodó szemszögéből mutatta be a korábban már felvillantott somogyi gondokat. Szavaiból kiderült, hogy a helyenként nagyon túlszorodott, a szarvassal is konkuráló dámállomány mellett az erdőben élő őz okoz nagy fejfájást a szakembereknek. Létszámát feltétlenül csökkenteni kívánják, ugyanis amíg a mezei őz jól vadászható, az erdőben élő rosszul hasznosítható, de állandó károkozó. Előadása a *Nádas József* által felvázolt nyugtalanító trendet igazolta vissza.

A hozzászólások során *Nyíl Bertalan* a baranyai vadállomány felszaporodásának alapvető okait kérdezte *dr. Papp Tivadartól*. Az előadó elsősorban a MEFA Rt. vadászterületével szomszédos társaságok elégtelen kilövési erélyével és indokolatlan tarvad-kíméletével magyarázta a folyamatot. Kiemelte a Vadgazdálkodási Tanács és a szakhatóságok felelősségét az állományapasztás ösztönzésében. *Kondor Endre* emlékeztetett arra a szomorú tényre, hogy a mai Magyarországon gyakorlatilag nincs erdőmérnök politikailag kompetens, döntési helyzetben. Tehát: illúzió a problémáinkra felülről várni, remélni a megoldást. A nagyvadgazdálkodás volumenének fele ma is az állami erdőgazdálkodók kezében van, ébredjünk rá, hogy ez elsősorban a mi dolgunk - lőni kell! Felsőbb segítséget csak akkor ildomos kérnünk, ha már elértük a jogszabályban maximált vadlétszámot.

A délelőtti program végén egyperces némasággal adóztunk *dr. Kőbalmi Tamás* professzor emlékének.

A Lábod Rt. vadászterületére szervezett terepi bemutatót *Major László* erdőművelési osztályvezető irányította. A bejárás magánerdőt érintett, ahol *Mocás András* tagtársunk mutatta be a vadállománnyal folytatott küzdelmének eredményeit vállalkozása erdőfelújításaiban. A SEFAG Rt. erdőterületén nagyüzemi méretekben szembesülhettünk mindavval, amire a délelőtti program felkészített bennünket. A látottak igazolták és meghaladták az előadásokon hallottakat. Üde színfolt, reménykeltő közjáték volt – főleg az erdőművelők számára – *Horváth József* kollégánk korábban megkezdett, eredményes kísérlete a bükk és kísérő fafajainak természetes felújítására.

A két szakosztály közönsége a házigazdák vendéglátásában, a sziaágypusztai erdei iskolában kapott estebédet. Előtte a Vadgazdálkodási Szakosztály soros értekezletét is megtartottuk, melyen az év értékelése és pénzügyi elszámolása mellett döntöttünk három új

tagtársunk, *Kiss József, Sipos László és Gáspár István* felvételéről.

Kedves figyelmesség volt a házigazdák részéről az érdeklődők meghívása egy alkonyati sétára. A Sziágy közeli erdőkben tett kirándulásunkon olyan dámbarcogást hallhattunk és láthattunk, melyhez hasonlóra csak a „történelmi” dámos területeken szolgálók emlékeztek.

A másnapra szervezett programban is érdekelt Vadgazdálkodási Szakosztály tagjai a ropolyi vendégházban folytathatták a tartalmas nap tapasztalatainak kiértékelését.

A délelőtti, zselici program házigazdái, *Pintér Ottó* erdőszertigazgató és *Nagy János*, a Bőszénfai Szarvasfarm vezetője már a reggelihez csatlakozva tájékoztattak bennünket a helyi viszonyokról.

Ismét megtisztelte a társaságot *Barkóczi István* vezérigazgató, és részletesebben is kifejtette elhivatott elhatározását a környezetével egyensúlyban élő, csökkentett létszámú, optimális szerkezetű vadállomány megteremtésére. Beszélt a gazdálkodás eredményességének csökkenéséről, az idegen vadászatra jogosultakkal való egyeztetések nehézségeiről, az életszerűtlen jogszabályok kedvezőtlen hatásairól. Szomorúan tett említést a számos munkahelyet is érintő, kényszerű átszervezésekről és megszorításokról – melyek után a SEFAG Rt. a térség továbbra is meghatározó erejű, stabil gazdasági szereplője maradhat.

Pintér Ottó az általa vezetett – országosan kimagasló ökológiai adottságú – Zselici Erdészetet mutatta be. Megtudtuk, hogy az évi ötvenezer köbméter fahasználati lehetőséget milyen jelentős erdőfelújítási tevékenységgel alapozzák meg. Beszélt a bükkös természetes felújítások területén elért eredményeiről és a vadkár elleni védekezés nehézségeiről a mesterséges felújításokban.

A hallgatósághoz illő részletességgel ismertette erdőszerte vadászati ágazatának működését, vadfajonként mutatta be a gazdálkodás helyi sajátosságait. Komoly sikerekről számolt be az élővadbefogásban és a vaddisznóskert

üzemeltetésében. Külön szólt a vadkárveszélyes téli időszakban feldúsuló szarvasállományról, amit csak jól szervezett terelővadászatokkal lehet kézben tartani. Fontos, sürgős feladatként fogalmazta meg a dám- és az őzállomány radikális csökkentését, valamint az Erdészet kezelte, jelentős parlagterület racionális hasznosítását.

Az Erdészet keresztszektjét láttató terepi bejárás során meggyőződhattunk a kiváló állományokat valódi gazdaként gondozó zselici erdészek példás szakmai felkészültségéről.

A kirándulás végén, *Nagy János* avatott vezetésével, a költségvetési szervezősű Pannon Lovasakadémia bőszénfai szarvasfarmját tekintettük meg. Az országban valószínűleg egyedülálló színvonalon folytatott zárttéri szarvasgazdálkodás részleteibe pillanhattunk be, mely egyre inkább szabadpiaci feltételek között működik. Házigazdánk kendőzetlen őszinteséggel beszélt a magas szakmai színvonal megőrzésének nehézségeiről, az üzem kutatási, oktatási és idegenforgalmi szerepéről, erőfeszítéseiről az új piaci lehetőségek kihasználásában.

A szarvasfarm bemutatása különleges szakmai élménnyel tette teljessé a Vadgazdálkodási Szakosztály kétnapos programját. A tanulmányutat kiváló ebéd és a tapasztalatok közös összefoglalása zárta.

Minden résztvevő nevében, a legjobb érzéssel mondunk köszönetet kedves Házigazdáinknak, a SEFAG Rt. kollektívájának a páratlan színvonalú szervezésért és vendéglátásért, Előadóinknak a bonyolult és kényes szakkérdések magas szintű megválaszolásáért.

Barkóczi vezérigazgató úr megtisztelő szerepvállalásán túl, külön köszönjük az előkészítésben is kulcsszerepet vállaló *Buzgó József, Bogdán József, Horváth József, Pintér Ottó* urak és – nem utolsósorban – *Nádas József* ÁESZ igazgató úr nélkülözhetetlen munkálkodását!

Bús Mária elnök
Erdőművelési Szakosztály
Haraszi Gyula titkár
Vadgazdálkodási Szakosztály

WOOD-TECH
ERDÉSZETI SZAKKIÁLLÍTÁS
ÉS KONFERENCIA
2004. szeptember 8-11.

Információk: www.wood-tech.hu